

**Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων**

**MBA TQM - Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη
Διοίκηση Επιχειρήσεων-Ολική Ποιότητα (ΕΜΠΣ.ΔΕ-ΔΟΠ)**

Διπλωματική Εργασία

**Ο ρόλος των αναδυόμενων αγορών στη νέα παγκόσμια
πραγματικότητα**

**Αραμπατζής Θ. Κων/νος
Α.Μ.: ΜΔΕ-ΟΠ 1007**

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Νικόλαος Φίλιππας

Πειραιάς 2013

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

*Στους γονείς μου,
Θωμά και Φωτεινή*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Περίληψη

Το διεθνές σύστημα, όπως οικοδομήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, θα είναι σχεδόν αγνώριστο τις ερχόμενες δεκαετίες λόγω της ανόδου των αναδυόμενων αγορών, μιας πιο παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, της ιστορικής μεταφοράς του σχετικού πλούτου και της οικονομικής δύναμης από τη Δύση προς την Ανατολή, καθώς και λόγω της αυξανόμενης επιρροής λοιπών φορέων.

Αναδυόμενες αγορές είναι αυτές που δεν έχουν ωριμάσει ακόμα και που εισέρχονται τώρα στην εποχή της μαζικής κατανάλωσης και του εκσυγχρονισμού. Είναι χώρες με προσδοκίες και ρηχές χρηματαγορές που είτε έχουν μείνει πίσω για κάποιους λόγους σε ανάπτυξη είτε προετοιμάζονται για μεγάλες τομές στις οικονομίες τους

Στόχος αυτής της εργασίας είναι να αναλυθούν οι ευρύτεροι παράγοντες οι οποίοι προσδιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία των αγορών αυτών κατά τη διάρκεια της μετάβασης, ιδίως σε ότι αφορά τις οικονομικές, δημογραφικές, θρησκευτικές και πολιτιστικές τους επιδόσεις. Επιπροσθέτως, γίνεται μια πρόβλεψη για το μέλλον των χωρών αυτών κατά την ερχόμενη δεκαετία.

Αναλυτικότερα, η μελέτη αυτή εξετάζει:

- Την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.
- Τις δημογραφικές, κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτικές μεταβολές
- Τους νέους παγκόσμιους παίκτες
- Προβλέψεις για τον μέλλον την ερχόμενη δεκαετία

Λέξεις-Κλειδιά: Αναδυόμενες Αγορές, BRICs, CIVETS, N-11, TIMBIS, EAGLEs, Growth Markets

Abstract

The international system -as constructed following the Second World War- will be almost unrecognizable by next decade owing to the rise of emerging powers, a globalizing economy, an historic transfer of relative wealth and economic power from West to East, and the growing influence of other factors.

Emerging are the markets that have not grown yet and are now entering the era of mass consumption and modernization. These countries have shallow financial markets, but they have great expectations for the future because they record rapid growth.

This paper critically examines the broader factors that influenced the route of these emerging markets, especially regarding their economic, demographic, religious and cultural performance. In addition there is a “prediction” about these countries’ future during the next decade.

Specifically, this paper examines:

- The globalization of the economy.
- The demographic, social, cultural and political changes.
- The new global “actors”.
- Prediction about the future during the next decade.

Key-Words: Emerging Markets, BRICs, CIVETS, N-11, TIMBIS, EAGLEs, Growth Markets

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1: Η Παγκοσμιοποιημένη Οικονομία.....	12
1.1 Περισσότερη «Αλλαγή» από ότι «Συνέχεια».....	13
1.2 Η μετατόπιση του πλούτου.....	14
1.3 Επιστροφή στο Μέλλον	15
1.4 Αναπτυσσόμενη μεσαία τάξη	16
1.5 Ο Κρατικός Καπιταλισμός στην Ανατολή.....	17
1.6 Η παγκοσμιοποίηση σε κίνδυνο με την οικονομική κρίση του 2008;.....	20
1.7 Διόρθωση της τρέχουσας παγκόσμιας ανισορροπίας	21
1.8 Πολλαπλοί Οικονομικοί Κόμβοι.....	23
1.9 Αποκλίνοντα Μοντέλα Ανάπτυξης.....	24
1.10 Επιστήμη και Τεχνολογική Ηγεσία: Μια δοκιμή για τις αναδυόμενες αγορές	25
1.11 Λατινική Αμερική: Μέτρια οικονομική ανάπτυξη και συνεχιζόμενη αστική βία	27
1.12 Οι γυναίκες ως αντιπρόσωποι της Γεωπολιτικής Αλλαγής.....	28
1.13 Η τριτοβάθμια Εκπαίδευση διαμορφώνει το παγκόσμιο τοπίο.....	30
Κεφάλαιο 2: Οι δημογραφικές, κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές αλλαγές	32
2.1 Ο παγκόσμιος πληθυσμός, αυξάνει, μειώνεται και διαφοροποιείται ταυτόχρονα	33
2.2 Η αύξηση των συνταξιούχων	35
2.3 Η αύξηση του νεανικού πληθυσμού.....	36
2.4 Μετανάστευση, αστικοποίηση και εθνικές μεταβολές.....	38
2.5 Ρωσία: Ένα πολυεθνικό κράτος;	40
2.6 Η Κίνα γερνάει;	41
2.7 Οι δυο Ινδίες	41
2.8 Η μοναδική τροχιά του Ιράν	42
2.9 Οι Μουσουλμάνοι στη Δυτική Ευρώπη	43
Κεφάλαιο 3: Οι αναδυόμενες αγορές.....	45
3.1 Υπόθεση McKinnon (1973) και Shaw (1973):	46
3.2 Γενικά αίτια ανάπτυξης των κεφαλαιαγορών	47
3.3 Αναδυόμενες αγορές - Ορισμός	47
3.4 Αυτό που τις κάνει διαφορετικές.....	48
3.5 Πιθανές αιτίες δημιουργίας των αναδυόμενων αγορών	49
3.6 Οι παράγοντες που τις ευνόησαν	50
3.7 BRICs.....	51

3.7.1 Επενδύσεις στις BRICs.....	52
3.7.2 Επενδύσεις στην Κίνα	53
3.7.3 Επενδύσεις στη Βραζιλία	57
3.7.4 Επενδύσεις στη Ρωσία	58
3.7.5 Επενδύσεις στην Ινδία	60
3.8 CIVETS Vs N-11	63
3.8.1 CIVETS.....	65
3.8.2 N-11.....	66
3.9 ΜΙΚΤ (ή ΜΙΣΤ).....	72
3.10 ΤΙΜΒΙs.....	73
3.11 EAGLEs (Emerging And Growth-Leading Economies)	77
3.12 NEST	79
3.13 Χώρες 3G (Global Growth Generator)	81
3.14 Χώρες Ε7	82
3.15 Growth Markets.....	82
Κεφάλαιο 4: Προβλέψεις για το μέλλον την ερχόμενη δεκαετία	88
4.1 Η άνοδος των μεγάλων: Κίνα και Ινδία	89
4.1.1 Κίνα: Η αντιμετώπιση πιθανών προκλήσεων	89
4.1.2 Ινδία: μια περίπλοκη άνοδος.....	91
4.2 Άλλοι βασικοί «παίκτες».....	92
4.2.1 Ρωσία: Άνοδος ή πτώση;.....	92
4.2.2 Ευρώπη: Η απώλεια επιρροής την επόμενη δεκαετία.....	93
4.2.3 Ιαπωνία: Παγιδευμένη ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Κίνα.....	95
4.2.4 Βραζιλία: Θεμέλια για την ενίσχυση του ηγετικού της ρόλου	96
4.3 Λουπές Ανερχόμενες Δυνάμεις.....	97
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....	100
Κεφάλαιο 6: Προτάσεις για περεταίρω έρευνα	111
Βιβλιογραφία	114
Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία.....	116

Εισαγωγή

Το διεθνές σύστημα, όπως οικοδομήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, θα είναι σχεδόν αγνώριστο την ερχόμενη δεκαετία λόγω της ανόδου των αναδυόμενων αγορών, μιας πιο παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, της ιστορικής μεταφοράς του σχετικού πλούτου και της οικονομικής δύναμης από τη Δύση προς την Ανατολή, καθώς και λόγω της αυξανόμενης επιρροής των μη κρατικών φορέων. Μέχρι το 2025, το διεθνές σύστημα θα είναι περισσότερο παγκόσμιο και πολυπολικό με το χάσμα στην ισχύ να συνεχίζει να περιορίζεται μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Παράλληλα με την αλλαγή στις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των κρατών, η σχετική ισχύς των διαφόρων μη κρατικών παραγόντων- επιχειρήσεις, φυλές, θρησκευτικές οργανώσεις- αυξάνεται. Οι παίκτες αλλάζουν, αλλά το ίδιο συμβαίνει και με το πεδίο εφαρμογής και το εύρος των σημαντικών διακρατικών ζητημάτων για τη συνέχιση της παγκόσμιας ευημερίας. Η γήρανση του πληθυσμού στον αναπτυγμένο κόσμο, οι αυξανόμενοι περιορισμοί στην ενέργεια, τα τρόφιμα και το νερό και οι ανησυχίες για την κλιματική αλλαγή θα περιορίσουν αυτό που ονομάζεται σήμερα εποχή της ευημερίας.

Οι χώρες που αναμένεται να πρωταγωνιστήσουν τα επόμενα χρόνια δεν είναι μόνο η Κίνα, η Ινδία, η Βραζιλία και οι Ρωσία, όπως οι περισσότεροι προβλέπουν, αλλά και η Ινδονησία, η Τουρκία, το Μεξικό, το Ιράν, η Νιγηρία και άλλες ανερχόμενες δυνάμεις.

Τα δεδομένα που άλλαξαν ραγδαία τις παγκόσμιες οικονομικές ισορροπίες τα τελευταία χρόνια μεταξύ άλλων ήταν:

- Η παγκοσμιοποίηση του πλανήτη και η κατάργηση των συνόρων σε όλες τις αγορές (εμπορίου, χρήματος και κεφαλαίου)
- Η πτώση του τείχους και η ιδεολογική ήττα του κομμουνισμού
- Η ταυτόχρονη ενσωμάτωση των χωρών της Ασίας και της Αφρικής στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα που ισοδυναμεί με μερικά δισεκατομμύρια φτηνού εργατικού δυναμικού.
- Η υπερχρέωση της Δύσης σε αντίθεση με την αυξανόμενη αποταμίευση των αναπτυσσόμενων χωρών
- Το δημογραφικό.

Οι παραγωγικοί συντελεστές οι οποίοι διαμορφώνουν το ΑΕΠ μιας χώρας είναι το κεφάλαιο, η εργασία και η τεχνολογία. Στη νέα παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα, η φτηνή εργατική δύναμη η οποία μετεξελίσσεται σε σημαντική μελλοντική κατανάλωση αναδεικνύεται ίσως στη σημαντικότερη συνιστώσα για την ανάπτυξη μιας οικονομίας.

Οι πρόσφατες εξελίξεις με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς ορισμένων οικονομολόγων ότι οι «πλούσιες» χώρες της Δύσης βρίσκονται σε δυσχερέστερη θέση ως προς θεωρητικά «φτωχές» χώρες της Ασίας και της Αφρικής, αφού οι πρώτες έχουν τεράστιο δανεισμό, ενώ οι δεύτερες σχεδόν καθόλου.

Πράγματι, οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν (α) χαμηλό επίπεδο χρέους, (β) μεγάλο μέγεθος φθηνού εργατικού δυναμικού, (γ) σημαντική προσέλκυση ξένων επενδύσεων και (δ) σημαντική ανάπτυξη, γεγονός που τους δίνει τη δυνατότητα να αντικρίζουν το μέλλον με αισιοδοξία, αντιμετωπίζοντας σε επόμενο διάστημα τις αδυναμίες τους, όπως τη φτώχεια, τη διαφθορά και τις κοινωνικές ανισότητες.

Αναδυόμενες χαρακτηρίζονται οι αγορές που βρίσκονται στο στάδιο μετάβασης της οικονομίας τους και εισέρχονται τώρα στην εποχή της μαζικής κατανάλωσης και του εκσυγχρονισμού. Όπως υποστηρίζει ο διάσημος διαχειριστής κεφαλαίων Mark Mobius προβλέπεται λαμπρό μέλλον γι' αυτές, αφού αποτελούν πόλο έλξης για τους επενδυτές. Άλλωστε, οι αναδυόμενες αγορές ήταν αυτές που τους χάρισαν τεράστια κέρδη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας που πέρασε.

Την ίδια περίοδο, ενώ τα διεθνή χρηματιστήρια βίωσαν δύο από τις χειρότερες περιόδους των τελευταίων 150 ετών (τη «φούσκα των τεχνολογικών μετοχών» το 2000 και τη «μεγάλη ύφεση» το 2008), οι αναδυόμενες αγορές κατάφεραν να τριπλασιάσουν την αξία τους, έναντι συσσωρευτικών κερδών 13% για τις μετοχές των αναπτυγμένων χωρών το ίδιο διάστημα.

Επίσης, το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για τον τομέα των εξαγορών και των συγχωνεύσεων στις αναδυόμενες αγορές, αυξάνεται συνεχώς γι' αυτό και σήμερα πέντε από τις δέκα μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κόσμου προέρχονται απ' αυτές τις αγορές, ενώ το 49% του παγκόσμιου ΑΕΠ παράγεται στις αναδυόμενες αγορές.

Σήμερα οι μεγαλύτερες αναδυόμενες οικονομίες του κόσμου, είναι κατά γενική ομολογία οι χώρες του BRIC που όπως όλα δείχνουν μέχρι το 2039 θα ξεπεράσουν σε μέγεθος τις έξι τωρινές μεγαλύτερες οικονομίες. Παρόλα αυτά, ερευνητές έχουν

καταλήξει ότι και άλλες ομάδες χωρών, όπως οι NEXT-11, οι CIVETS, οι TIMBIs και οι Growth Markets θα έχουν εξίσου τεράστια ανάπτυξη και παρόμοια χαρακτηριστικά με τις BRICs.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 1: Η Παγκοσμιοποιημένη Οικονομία

Το διεθνές σύστημα, όπως οικοδομήθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο θα είναι σχεδόν αγνώριστο σε μια δεκαετία από σήμερα. Ο μετασχηματισμός αυτός θα τροφοδοτείται από μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία, που χαρακτηρίζεται από μια ιστορική μετατόπιση του πλούτου και της σχετικής οικονομικής ισχύος από τη Δύση στην Ανατολή, και από την αύξηση του «ειδικού» βάρους των νέων παικτών- κυρίως της Κίνας και της Ινδίας. Οι ΗΠΑ θα εξακολουθούν να είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας, αλλά η κυριαρχία τους θα είναι αισθητά μειωμένη. Όπως ίσχυε και για τις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα, η Κίνα και η Ινδία θα είναι μερικές φορές συγκρατημένες και άλλες φορές ανυπόμονες στο να αναλάβουν μεγαλύτερο ρόλο στην παγκόσμια σκηνή. Σε μια δεκαετία αμφότερες θα εξακολουθούν όμως να ανησυχούν περισσότερο για την ανάπτυξη στο εσωτερικό τους σε σχέση με την αλλαγή του διεθνούς συστήματος και των ισορροπιών.

Παράλληλα με την αλλαγή στην δύναμη μεταξύ των εθνών και κρατών, η σχετική ισχύς διαφόρων μη κρατικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων, φυλών, θρησκευτικών οργανώσεων, ακόμη και εγκληματικών οργανώσεων θα συνεχίσει να αυξάνεται. Διάφορες χώρες θα μπορούσαν ακόμη και να κυβερνώνται από εγκληματικά δίκτυα. Περιοχές της Αφρικής ή της Νότιας Ασίας θα μπορούσαν να υποβαθμίζονται συνεχώς, λόγω της αδυναμίας των κυβερνήσεων τους να παρέχουν τις βασικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας.

Μέχρι το 2025, η διεθνής κοινότητα θα αποτελείται από πολλούς παράγοντες εκτός από τα έθνη-κράτη και θα απουσιάζει μια γενικότερη προσέγγιση για την παγκόσμια διακυβέρνηση. Το παγκόσμιο "σύστημα" θα είναι πολυπολικό με πολλές ομάδες τόσο κρατικών όσο και μη κρατικών φορέων. Πολυπολικά διεθνή συστήματα -όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο- έχουν υπάρξει και στο παρελθόν, αλλά αυτό που αναδύεται στις μέρες μας είναι άνευ προηγουμένου, διότι είναι παγκόσμιο και περιλαμβάνει ένα μείγμα κρατικών και μη κρατικών φορέων. Τα πιο βασικά χαρακτηριστικά της «νέας τάξης» θα είναι η μετάβαση από ένα μονοπολικό κόσμο που κυριαρχείται από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε μια σχετικά αδόμητη ιεραρχία παλαιών εξουσιών και αναδυόμενων χωρών, και στη διάχυση της εξουσίας από το κράτος στους μη κρατικούς φορείς.

Η ιστορία αποδεικνύει ότι η ταχεία αλλαγή ενέχει πολλούς κινδύνους. Παρά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική μεταβλητότητα, η οποία θα μπορούσε να καταλήξει στην

επιτάχυνση πολλών εν εξελίξει τάσεων, οι περισσότεροι οικονομολόγοι δεν πιστεύουν ότι οδεύουμε προς μια πλήρη αποδόμηση. Ωστόσο, τα επόμενα 20 χρόνια της μετάβασης αυτής προς ένα νέο διεθνές σύστημα είναι γεμάτα με κινδύνους. Οι κίνδυνοι αυτοί περιλαμβάνουν την αυξανόμενη προοπτική μιας κούρσας πυρηνικών εξοπλισμών στη Μέση Ανατολή και τις πιθανές διακρατικές συγκρούσεις για διάφορους πόρους. Το εύρος των διακρατικών θεμάτων που απαιτούν την προσοχή αυξάνεται επίσης και περιλαμβάνει ζητήματα που συνδέονται με τον περιορισμό των πόρων ενέργειας, τροφής και νερού, καθώς και ανησυχίες για την κλιματική αλλαγή. Οι παγκόσμιοι οργανισμοί και ιδρύματα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον κόσμο να αντιμετωπίσει αυτά τα διακρατικά ζητήματα και, πιο γενικά, να συμβάλλουν στο μετριασμό των κινδύνων των ραγδαίων αλλαγών, σήμερα εμφανίζονται ανίκανοι να αντιμετωπίσουν τις αυξανόμενες προκλήσεις χωρίς συντονισμένες προσπάθειες από τους ηγέτες τους.

1.1 Περισσότερη «Αλλαγή» από ότι «Συνέχεια»

Η ταχέως μεταβαλλόμενη διεθνής τάξη σε μια περίοδο αυξανόμενων γεωπολιτικών προκλήσεων αυξάνει την πιθανότητα των ασυνεχειών και των εκπλήξεων. Κανένα αποτέλεσμα δεν φαίνεται προαποφασισμένο: το δυτικό μοντέλο οικονομικού φιλελευθερισμού, δημοκρατίας, και εκκοσμίκευσης, για παράδειγμα, το οποίο υποτίθεται ότι είναι παγκόσμια αναπόφευκτο, μπορεί να χάσει μέρος από τη λάμψη τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, το στοιχείο έκπληξη είναι μόνο θέμα χρόνου: η μετάβαση στο ζήτημα της ενέργειας, για παράδειγμα, είναι αναπόφευκτη. Οι μόνες ερωτήσεις είναι πότε και πόσο απότομα ή ομαλά θα συμβεί. Άλλες ασυνέχειες είναι λιγότερο προβλέψιμες. Αναγνωρίζοντας ότι αυτό που μπορεί να φαίνεται απίθανο σήμερα θα μπορούσε να γίνει εφικτό ή ακόμη και πιθανό έως το 2025, δημιουργούνται διάφορες προβλέψεις με αποτελέσματα "Σοκ". Παραδείγματα περιλαμβάνουν τις παγκόσμιες επιπτώσεις μιας πυρηνικής καταστροφής ή πολέμου, μια ταχεία αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων, και τον εκδημοκρατισμό της Κίνας.

Οι νέες τεχνολογίες θα μπορούσαν να δώσουν λύσεις, όπως βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις στα ορυκτά καύσιμα ή μέσα για να ξεπεραστούν οι περιορισμοί σε τροφή και νερό. Μια κρίσιμη αβεβαιότητα είναι εάν οι νέες τεχνολογίες θα έχουν αναπτυχθεί και εμπορευματοποιηθεί αρκετά για να αποτρέψουν μια σημαντική επιβράδυνση της

οικονομικής ανάπτυξης λόγω περιορισμένων πόρων. Μια τέτοια επιβράδυνση θα θέσει σε κίνδυνο την άνοδο νέων δυνάμεων και θα επιφέρει ένα σοβαρό πλήγμα στις προσδοκίες εκείνων των χωρών που δεν έχουν ακόμη μπει πλήρως στον παγκοσμιοποιημένο χάρτη. Ένας κόσμος στον οποίο οι ελλείψεις κυριαρχούν θα μπορούσε να προκαλέσει διαφορετικές συμπεριφορές από εκείνη κατά την οποία οι ελλείψεις ξεπερνιούνται μέσω της τεχνολογίας ή άλλων μέσων.

1.2 Η μετατόπιση του πλούτου

Σε όρους μεγέθους, ταχύτητας και κατεύθυνσης ροής, η παγκόσμια στροφή στον σχετικό πλούτο και την οικονομική δύναμη που βρίσκεται τώρα σε εξέλιξη -από τη Δύση στην Ανατολή- είναι χωρίς προηγούμενο στην σύγχρονη ιστορία. Αυτή η αλλαγή προέρχεται από δύο βασικές πηγές. Κατ' αρχάς, συνεχείς αυξήσεις στην τιμή του πετρελαίου και των βασικών προϊόντων (commodities) έχουν δημιουργήσει απροσδόκητα κέρδη για τα κράτη του Κόλπου και τη Ρωσία. Δεύτερον, το σχετικά χαμηλό κόστος εργασίας σε συνδυασμό με ορισμένες κυβερνητικές πολιτικές έχουν μετατοπίσει τον κύριο όγκο των βιομηχανιών και των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών στην Ασία. Η ισχυρή παγκόσμια ζήτηση για τα προϊόντα αυτά έχει δημιουργήσει ευρείες οικονομίες κλίμακας στην Ασία, κυρίως στην Κίνα και την Ινδία. Αυτές οι μετατοπίσεις της ζήτησης και της προσφοράς είναι βαθιές και διαρθρωτικές, γεγονός που υποδηλώνει ότι η προκύπτουσα μεταβίβαση της οικονομικής εξουσίας είναι πιθανό να είναι μόνιμη. Αυτές οι αλλαγές είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από την παγκοσμιοποίηση, μετατρέποντας ιστορικά πρότυπα των οικονομικών ροών και δημιουργώντας πιέσεις για αναπροσαρμογή που είναι επώδυνη, τόσο για τις πλούσιες όσο και για τις φτωχές χώρες.

Παρά το γεγονός ότι η μετατόπιση αυτή του πλούτου δεν δύναται να υπολογιστεί ακριβώς, με μια πρώτη εντύπωση χαμένες είναι οι περισσότερες χώρες από τη Λατινική Αμερική (με εξαίρεση τη Βραζιλία, τη Χιλή και την Αργεντινή) και από την Αφρική. Οι χώρες αυτές ούτε λαμβάνουν μερίδιο από την αρχική μεταβίβαση του πλούτου, ούτε οποιαδήποτε σημαντική εισερχόμενη επένδυση από τις υπόλοιπες χώρες. Ορισμένα εκβιομηχανισμένα κράτη, όπως η Ιαπωνία, επίσης, εμφανίζονται όλο και περισσότερο να αμφισβητούνται από τους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ των αναδυόμενων αγορών. Οι ΗΠΑ και η Ευρωζώνη λαμβάνουν ένα μεγάλο μέρος αυτής της ρευστότητας των

αναδυόμενων αγορών, αλλά το αν θα ωφεληθούν σε σχέση με την τρέχουσα θέση τους εξαρτάται από την αρκετούς παράγοντες, όπως την ικανότητα τους για μείωση της κατανάλωσης και της ζήτησης πετρελαίου, την ικανότητα αυτών των κρατών να επωφεληθούν από ένα ευνοϊκό κλίμα εξαγωγικών δραστηριοτήτων σε τομείς όπως της τεχνολογίας και των υπηρεσιών, καθώς και την εγχώρια πολιτική τους, ιδιαίτερα σε θέματα νομισματικής πολιτικής και διαφάνειας στις ξένες επενδύσεις.

1.3 Επιστροφή στο Μέλλον

Οι οικονομικές υπερδυνάμεις της Ασίας- η Κίνα και η Ινδία- επανέρχονται στις θέσεις που κατείχαν πριν από δύο αιώνες, όταν η Κίνα παρήγαγε περίπου το 30 τοις εκατό και η Ινδία το 15 τοις εκατό του παγκόσμιου πλούτου. Η Κίνα και η Ινδία, για πρώτη φορά από τον 18ο αιώνα, αναμένεται να έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Αυτές οι δύο χώρες θα ξεπεράσουν πιθανότατα το ΑΕΠ του συνόλου των άλλων οικονομιών, εκτός από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία μέχρι το 2025, αλλά θα συνεχίσουν να υστερούν στο κατά κεφαλήν εισόδημα για πολλές δεκαετίες. Τα επόμενα χρόνια θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από το παράδοξο αυτό αυτών των ασιατικών γιγάντων: ισχυρό κράτος, αλλά φτωχοί πολίτες σε σύγκριση με τη Δύση.

Οι προβλέψεις ανάπτυξης για τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, και την Κίνα αναφέρουν πως οι χώρες αυτές μαζί θα φτάσουν το αρχικό μερίδιο της G-7 στο παγκόσμιο ΑΕΠ μέχρι το 2040. Σύμφωνα με τις ίδιες προβλέψεις, οι οκτώ μεγαλύτερες οικονομίες το 2025 θα είναι, κατά φθίνουσα σειρά: οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ινδία, η Ιαπωνία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, και η Ρωσία.

Η Κίνα, ειδικά, έχει αναδειχθεί σε ένα νέο οικονομικό πρωταθλητή, έχοντας 2 τρισεκατομμύρια δολάρια σε συναλλαγματικά αποθέματα το 2008. Οι ταχέως αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας και της Ρωσίας, έχουν δημιουργήσει κρατικά επενδυτικά ταμεία (KET) με σκοπό τη χρήση των εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων που κατέχουν για να επιτύχουν υψηλότερες αποδόσεις πράγμα που θα τους βοηθήσει να ξεπεράσουν τις διάφορες οικονομικές καταιγίδες. Μερικά από αυτά τα κεφάλαια θα επιστρέψουν στη Δύση με τη μορφή επενδύσεων, προωθώντας έτσι την μεγαλύτερη παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ωστόσο, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στις αναδυόμενες δυνάμεις στον αναπτυσσόμενο κόσμο αυξάνονται σημαντικά.

Μια νέα γενιά παγκοσμίως ανταγωνιστικών εταιρειών θα προκύψει από τις νέες δυνάμεις, βοηθώντας έτσι στην περαιτέρω σταθεροποίηση της θέσης τους στην παγκόσμια αγορά. Από τη Βραζιλία θα έχουμε γεωργικές επιχειρήσεις και υπεράκτιες δραστηριότητες εκμετάλλευσης κοιτασμάτων ενέργειας. Από τη Ρωσία επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας και των μετάλλων. Από την Ινδία στον τομέα της πληροφορικής, των υπηρεσιών, των φαρμακευτικών προϊόντων, και των εξαρτημάτων αυτοκινήτων. Και από την Κίνα επιχειρήσεις που θα έχουν ως αντικείμενο εργασίας τον χάλυβα, τις οικιακές συσκευές, και τον τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό. Από τις 100 σπουδαιότερες νέες παγκόσμιες επιχειρήσεις από μη μέλη του ΟΟΣΑ που παρατίθενται στην έκθεση του 2006 από την Boston Consulting Group, οι 84 εδρεύουν στη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Κίνα και την Ινδία.

1.4 Αναπτυσσόμενη μεσαία τάξη

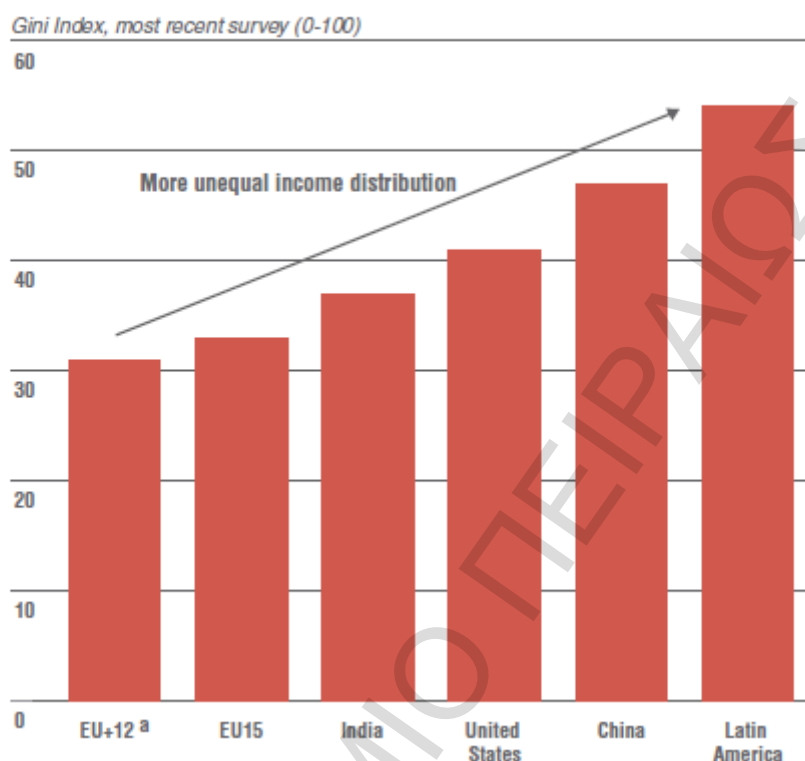
Είμαστε μάρτυρες μιας άνευ προηγουμένου στιγμής στην ανθρώπινη ιστορία: ποτέ πριν τόσα πολλοί άνθρωποι δεν είχαν ξεφύγει από τα όρια της ακραίας φτώχειας, όπως συμβαίνει σήμερα. 135 εκατομμύρια άνθρωποι ξέφυγαν από την απόλυτη φτώχεια από το 1999 ως το 2004, περισσότεροι δηλαδή από τον πληθυσμό της Ιαπωνίας και σχεδόν όσος είναι ο πληθυσμός της Ρωσίας σήμερα.

Κατά τις επόμενες δεκαετίες, ο αριθμός των ανθρώπων που θα θεωρούνται ότι ανήκουν στην «παγκόσμια μεσαία τάξη» προβλέπεται ότι θα διογκωθεί από 440 εκατομμύρια σε 1,2 δισ. ή από 7,6 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού σε 16,1 τοις εκατό, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι περισσότεροι από τους νεοεισερχόμενους θα προέρχονται από την Κίνα και την Ινδία.

- Ωστόσο, υπάρχει και μια σκοτεινή πλευρά σε αυτή την αύξηση της παγκόσμιας μεσαίας τάξης: η απόκλιση στα άκρα. Πολλές χώρες- ειδικά οι φτωχές Υποσαχάριες χώρες της Αφρικής που δεν βρέχονται από θάλασσα- έχουν έλλειψη ακόμα και στα βασικά για την εισαγωγή τους στο «παιχνίδι» της παγκοσμιοποίησης. Μέχρι το 2025-2030, το τμήμα του κόσμου θα θεωρείται πτωχό θα συρρικνωθεί κατά περίπου 23 τοις εκατό, αλλά οι πτωχοί του κόσμου - ακόμα το 63 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού- αναμένεται να γίνουν φτωχότεροι, σύμφωνα με την μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Πίνακας 1

Regional Income Inequality: European Inequality Lower Than Most

1.5 Ο Κρατικός Καπιταλισμός στην Ανατολή

Το μνημειώδες επίτευγμα της διαφυγής εκατομμυρίων ανθρώπων από τα επίπεδα της ακραίας φτώχειας υποδηλώνει την άνοδο των νέων δυνάμεων -κυρίως της Κίνας και της Ινδίας- στη διεθνή σκηνή, αλλά δεν λέει όλη την αλήθεια. Σήμερα ο πλούτος κινείται όχι μόνο από τη Δύση στην Ανατολή, αλλά επικεντρώνεται περισσότερο υπό κρατικό έλεγχο. Στον απόηχο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008, ο ρόλος του κράτους στην οικονομία κέρδισε έδαφος και απέκτησε περισσότερες αρμοδιότητες σε ολόκληρο τον κόσμο.

Με ορισμένες αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, όπως η Ινδία, τα κράτη που ευνοήθηκαν από την μαζική μετατόπιση του πλούτου, δηλαδή η Κίνα, η Ρωσία, και οι χώρες του Κόλπου, είναι κατά βάση μη-δημοκρατικά και έχουν οικονομικές διαφορές μεταξύ του δημόσιου και του ευρύτερου ιδιωτικού τομέα. Αυτές οι χώρες δεν ακολουθούν το Δυτικό φιλελεύθερο μοντέλο ανάπτυξης αλλά έχουν ένα δικό τους διαφορετικό μοντέλο,

τον «κρατικό καπιταλισμό». Ο κρατικός καπιταλισμός είναι μια χαλαρή έννοια για να περιγράψει ένα σύστημα οικονομικής διαχείρισης που δίνει εξέχοντα ρόλο στο κράτος.

Άλλες χώρες, όπως η Νότια Κορέα, η Ταϊβάν, και η Σιγκαπούρη επίσης επέλεξαν ένα μοντέλο κρατικού καπιταλισμού που αρχικά ευνοούσε τις οικονομίες τους. Ωστόσο, ο αντίκτυπος της Ρωσίας, και ιδίως της Κίνας, ακολουθώντας αυτήν την πορεία του κρατικού καπιταλισμού είναι δυνητικά μεγαλύτερος, δεδομένου του μεγέθους τους στην παγκόσμια σκηνή. Κατά ειρωνικό τρόπο, η ενίσχυση του ρόλου του κράτους στις Δυτικές οικονομίες, ως αποτέλεσμα της τρέχουσας οικονομικής κρίσης μπορεί να ενισχύσει την προτίμηση των αναδυόμενων χωρών σε μεγαλύτερο κρατικό έλεγχο και δυσπιστία σε μια ανεξέλεγκτη και χωρίς κανόνες αγορά.

Αυτές οι χώρες συνήθως ευνοούν:

- **Διευρυμένο Κλίμα εξαγωγών.** Δεδομένης του πλούτου που ρέει σε αυτές τις χώρες, η επιθυμία τους για ένα αδύναμο εθνικό νόμισμα, παρά τις ισχυρές εγχώριες οικονομικές επιδόσεις απαιτεί βαριά παρέμβαση στις αγορές συναλλάγματος, που οδηγεί σε βαριά συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων από το κράτος, τυπικά μέχρι τώρα στην μορφή αμερικανικών κρατικών ομολόγων.
- **Τα κρατικά επενδυτικά ταμεία (ΚΕΤ) και άλλα «οχήματα» κρατικών Επενδύσεων.** Έχοντας συσσωρεύσει τεράστια περιουσιακά στοιχεία, το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (GCC) και οι Κινέζοι αξιωματούχοι χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερες μορφές κρατικών επενδύσεων. Τα κράτη που εισέρχονται στις ιδιωτικές αγορές το κάνουν εν μέρει για την προοπτική υψηλότερης απόδοσης. Τα ΚΕΤ είναι η πιο ευρέως διαδεδομένη μορφή επένδυσης, αλλά είναι μόνο ένα από τα πολλά κρατικά επενδυτικά «οχήματα».
- **Ανανεωμένες προσπάθειες για βιομηχανική πολιτική.** Οι κυβερνήσεις που διαχειρίζονται τις οικονομίες τους έχουν συχνά ένα ενδιαφέρον για τη βιομηχανική πολιτική. Η Κίνα, η Ρωσία, και τα Κράτη του Κόλπου έχουν στρατηγικά σχέδια για να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους και να ανέβουν στην αλυσίδα προσθήκης αξίας στους τομείς της υψηλής τεχνολογίας και των υπηρεσιών. Η σημαντική διαφορά μεταξύ των προσπαθειών του σήμερα και αυτών σε προηγούμενες περιόδους, ωστόσο, είναι ότι αυτές οι χώρες τώρα

κατέχουν άμεσα τα οικονομική μέσα για να εφαρμόσουν τα σχέδιά τους και δεν χρειάζεται να βασίζονται στην απόδοση κινήτρων ή στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων.

- **Επαναφορά των ιδιωτικοποιήσεων και αναβίωση των κρατικών επιχειρήσεων (ΚΕ).** Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, πολλοί οικονομολόγοι προέβλεπαν ότι οι κρατικές επιχειρήσεις θα ήταν ένα κατάλοιπο του 20ου αιώνα. Είχαν λάθος. Οι κρατικές επιχειρήσεις απέχουν παρασάγγας από την εξαφάνιση, είναι ακμάζουσες, και σε πολλές περιπτώσεις προσπαθούν να επεκταθούν πέρα από τα σύνορά τους, ιδιαίτερα στα αγαθά και στον τομέα της ενέργειας. Οι κρατικές επιχειρήσεις, ιδίως οι εθνικές πετρελαϊκές εταιρείες, είναι πιθανό να προσελκύσουν επενδύσεις για την πληθώρα των κεφαλαίων που συγκεντρώνουν τα κράτη αυτά. Όπως και τα κρατικά επενδυτικά ταμεία (ΚΕΤ), οι κρατικές επιχειρήσεις εξυπηρετούν μια δευτερεύουσα λειτουργία ως βαλβίδες πίεσης, βοηθώντας στην ανακούφιση του πληθωρισμού και των νομισματικών πιέσεων. Μπορούν, επίσης, να λειτουργήσουν ως οχήματα για αυξημένο πολιτικό έλεγχο. Στο βαθμό που κρατικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεις ξεπερνούν τα κρατικά σύνορα, μπορούν να γίνουν οχήματα για γεωπολιτική επιρροή, ιδιαίτερα εκείνες που ασχολούνται με βασικούς στρατηγικούς πόρους και πυλώνες όπως η ενέργεια.

Ο αυξανόμενος ρόλος του κράτους ως παίκτης σε αναδυόμενες αγορές ερχόταν σε αντίθεση μέχρι πρόσφατα με τις σχεδόν αντίθετες τάσεις που επικρατούσαν στην Δύση, όπου το κράτος έχει αγωνιστεί για να συμβαδίζει με ιδιωτικές χρηματοοικονομικές τεχνικές, όπως τα παράγωγα και οι συμφωνίες πιστωτικής ανταλλαγής (swaps). Οι σπόροι της βαθιάς και πολύπλοκης δομής αυτής της κεφαλαιαγοράς έχουν ρίζες στη δεκαετία του 1980, αλλά μεγάλωσαν με την αύξηση των τιμών και την ύπαρξη αγορών-ταύρων από τη δεκαετία του 1990 μέχρι πρόσφατα. Η χρηματοοικονομική μηχανική που βασίζεται στο μέγεθος της μόχλευσης ήταν αδιανόητη ακόμη και μέχρι πριν από μια δεκαετία έχει προκαλέσει ένα πρωτοφανή βαθμό κινδύνου και μεταβλητότητας στις παγκόσμιες αγορές. Ο μεγαλύτερος έλεγχος και οι διεθνείς κανονισμοί -μια πιθανή έκβαση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης- θα μπορούσαν να αλλάξουν αυτή την τροχιά, αν και ένα κενό σχετικά με το ρόλο του κράτους στην οικονομία είναι πιθανό να παραμείνει μεταξύ της Δύσης και των ταχέως αναδυόμενων οικονομικών δυνάμεων.

1.6 Η παγκοσμιοποίηση σε κίνδυνο με την οικονομική κρίση του 2008;

Όπως με τις περισσότερες από τις τάσεις που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη, οι επιπτώσεις από την οικονομική κρίση εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εκάστοτε κυβερνητική ηγεσία. Προληπτικές δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές πιθανότατα θα σπείρουν πανικό και θα βαθύνουν την ύφεση, αλλά δε θα τη μετατρέψουν σε παγκόσμια, αν και η μειωμένη οικονομική ανάπτυξη θα μπορούσε να επιβραδύνει τους ρυθμούς της παγκοσμιοποίησης, και να αυξήσει τις πιέσεις για προστατευτισμό και οικονομικό κατακερματισμό.

Η κρίση επιταχύνει την παγκόσμια οικονομική εξισορρόπηση. Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν πληγεί. Χώρες όπως το Πακιστάν με το μεγάλο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο. Ακόμη και χώρες με αποθέματα σε μετρητά, όπως η Νότια Κορέα και η Ρωσία, έχουν δοκιμαστεί σοβαρά. Η απότομη αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού θα μπορούσε να προκαλέσει εκτεταμένη πολιτική αστάθεια και να ρίξει ορισμένες αναδυόμενες δυνάμεις εκτός πορείας. Ωστόσο, εάν η Κίνα, η Ρωσία, Μέση Ανατολή που είναι κύριοι εξαγωγείς πετρελαίου μπορούν να αποφύγουν τις εσωτερικές κρίσεις, θα είναι σε θέση να μοχλεύσουν ακόμα τα αποθεματικά τους, αγοράζοντας συναλλαγματικά διαθέσιμα και παρέχοντας άμεση οικονομική βοήθεια σε χώρες που να εξακολουθούν να έχουν πρόβλημα παίρνοντας έτσι νέες περιφερειακές πρωτοβουλίες. Στη Δύση, η μεγαλύτερη αλλαγή, που κανείς δεν ανέμενε πριν από την κρίση, είναι η αύξηση της κρατικής εξουσίας. Οι δυτικές κυβερνήσεις κατέχουν πλέον μεγάλα τμήματα των χρηματοπιστωτικών τομέων τους και πρέπει να τους διαχειριστούν, οδηγώντας ενδεχομένως σε μια πολιτικοποίηση των αγορών.

Η κρίση αύξησε τις εκκλήσεις για ένα νέο "Μπρέτον Γουντς" για την καλύτερη ρύθμιση της παγκόσμιας οικονομίας. Οι ηγέτες του κόσμου, ωστόσο, θα κληθούν να αναδιαμορφώσουν το ΔΝΤ και να σχεδιάσουν έναν παγκόσμιο διαφανές και αποτελεσματικό σύνολο κανόνων που θα ισχύουν σε διαφορετικά επίπεδα καπιταλισμού και χρηματοοικονομικής ανάπτυξης. Η αποτυχία κατασκευής ενός νέου μοντέλου θα μπορούσε να οδηγήσει κάποιες χώρες να αναζητήσουν ασφάλεια μέσω ανταγωνιστικών νομισματικών πολιτικών και νέων μορφών επενδύσεων, οδηγώντας έτσι στην αύξηση της κατάτμησης της αγοράς.

1.7 Διόρθωση της τρέχουσας παγκόσμιας ανισορροπίας

Η άρνηση των αναδυόμενων αγορών να επιτρέψουν ανατίμηση του νομίσματος παρά την άνθηση των οικονομιών τους, σε συνδυασμό με την προθυμία των ΗΠΑ να υποστούν μεγαλύτερα ποσά χρέους, έχει δημιουργήσει έναν αμοιβαίο, αν και τελικά μη βιώσιμο κύκλο ανισορροπιών.

Πράγματι, τα γεγονότα της Wall Street του 2008 σηματοδοτούν το άνοιγμα κεφαλαίων μιας μεγαλύτερης ιστορίας εξισορρόπησης και διόρθωσης πορείας από αυτές τις ανισορροπίες. Η διόρθωση αυτών των ανισορροπιών θα είναι δύσκολη καθώς η παγκόσμια οικονομία κινείται σε ευθυγράμμιση. Οι δυσκολίες του παγκόσμιου συντονισμού της οικονομικής πολιτικής -ως ένα μέρος υποπροϊόν της αυξανόμενης πολιτικής και οικονομικής πολυπολικότητας- αυξάνουν τις πιθανότητες ύπαρξης προβλημάτων.

Μία από τις ακόλουθες εξελίξεις ή συνδυασμός αυτών θα μπορούσε να προκαλέσει μια προσαρμογή: η επιβράδυνση της κατανάλωσης στις ΗΠΑ και η αύξηση του ποσοστού αποταμίευσης στις ΗΠΑ, και η αύξηση της ζήτησης από τις αναδυόμενες ασιατικές αγορές, ιδιαίτερα την Κίνα και την Ινδία.

Το εάν οι ανισορροπίες σταθεροποιηθούν ή ανακάμψουν ως το 2025 εξαρτάται εν μέρει από τα μαθήματα που θα πάρουν οι αναδυόμενες δυνάμεις από την οικονομική κρίση. Μερικοί μπορεί να ερμηνεύουν την κρίση ως μια λογική για ακόμα μεγαλύτερη αποθησαύριση, ενώ άλλοι -που κατανοούν ότι λίγες έως ελάχιστες αναδυόμενες οικονομίες θα είχαν ανοσία σε μια εκτεταμένη ύφεση- θεωρούν την αποθήκευση αποθεματικών ως χαμηλότερη προτεραιότητα.

Σημαντικές οικονομικές διαταραχές και αναγκαίες οικονομικές και πολιτικές αναπροσαρμογές έχουν συχνά εξαπλωθεί πέρα από την χρηματοοικονομική «αρένα». Η Ιστορία δείχνει ότι αυτή η αναπροσαρμογή θα απαιτήσει μακροπρόθεσμες προσπάθειες για τη δημιουργία ενός νέου διεθνούς συστήματος. Ορισμένα ειδικά προβλήματα που πρέπει να ξεπεραστούν είναι:

- **Μεγαλύτερη προστασία του εμπορίου και των επενδύσεων.** Όλο και περισσότερες επιθετικές εξαγορές σε ξένες χώρες από εταιρείες με έδρα στις ταχέως αναδυόμενες οικονομίες -πολλές από τις οποίες είναι κρατικής

ιδιοκτησίας- θα αυξήσουν τις πολιτικές εντάσεις, δημιουργώντας δυνητικά αντίδραση στις χώρες αυτές για το εξωτερικό εμπόριο και τις επενδύσεις. Η αντίληψη των άνισων οφελών από την παγκοσμιοποίηση στις ΗΠΑ μπορεί να τροφοδοτήσει δυνάμεις προστατευτισμού στις αγορές.

- **Μια ταχύρυθμη «αρπαγή» πόρων.** Οι αναδυόμενες δυνάμεις ολοένα και περισσότερο θα έχουν τα μέσα για να αποκτήσουν αγαθά σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσουν τη συνεχή και απρόσκοπτη ανάπτυξη τους. Η Ρωσία, η Κίνα και η Ινδία και έχουν συνδέσει την εθνική τους ασφάλεια με την αύξηση του κρατικού ελέγχου και την πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους και αγορές μέσω των κρατικών εταιρειών ενέργειας τους. Τα κράτη του Κόλπου ενδιαφέρονται για μισθώσεις γης και αγορές σε ξένα κράτη ώστε να εξασφαλίσουν επαρκείς προμήθειες τροφίμων για τους πολίτες τους.
- **Η επιβράδυνση του εκδημοκρατισμού.** Η Κίνα συγκεκριμένα, προσφέρει ένα εναλλακτικό μοντέλο πολιτικής ανάπτυξης εκτός από την χάραξη μιας διαφορετικής οικονομικής οδού. Το μοντέλο αυτό μπορεί να αποδειχθεί ελκυστικό για αυταρχικά καθεστώτα, καθώς και σε αδύναμες δημοκρατίες που είναι απογοητευμένες από χρόνια οικονομικών χαμηλών επιδόσεων.
- **Η επισκίαση των διεθνών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.** Τα κρατικά επενδυτικά ταμεία έχουν παράσχει περισσότερα κεφάλαια στις αναδυόμενες αγορές από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα μαζί, και η τάση αυτή θα μπορούσε να συνεχίζεται οδηγώντας σε χαλάρωση τις παγκόσμιες ανισορροπίες. Η Κίνα έχει αρχίσει να ζευγαρώνει τις επενδύσεις των ΚΕΤ με την άμεση ενίσχυση και ξένη βοήθεια, σχετικά με αναπτυξιακά έργα. Αυτές οι ξένες επενδύσεις από σχετικά πρόσφατα πλούσια κράτη, όπως η Κίνα, η Ρωσία, και τα κράτη του Κόλπου θα οδηγήσουν σε διπλωματικές ανακατατάξεις και νέες σχέσεις μεταξύ των κρατών αυτών και του αναπτυσσόμενου κόσμου.
- **Η πτώση του διεθνούς ρόλου του δολαρίου.** Παρά τις πρόσφατες εισροές περιουσιακών στοιχείων στο δολάριο και την ανατίμηση του, το δολάριο θα μπορούσε να χάσει τη θέση του ως ένα απαραίτητο παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα μέχρι το 2025, και να γίνει απλά πρώτο μεταξύ ίσων σε ένα καλάθι νομισμάτων στην αγορά. Αυτό μπορεί να αναγκάσει τις ΗΠΑ να εξετάσουν πιο

προσεκτικά τον τρόπο με τον οποίο η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής τους επηρεάζει το δολάριο. Χωρίς μια σταθερή πηγή εξωτερικής ζήτησης για δολάρια, οι ενέργειες εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ μπορούν να φέρουν έκθεση σε ένα νομισματικό σοκ και σε υψηλότερα επιτόκια για τους Αμερικανούς.

Η αυξανόμενη χρήση του ευρώ είναι ήδη εμφανής, ενδεχομένως καθιστώντας δυσκολότερο για τις ΗΠΑ στο μέλλον να εκμεταλλευτούν το μοναδικό ρόλο του δολαρίου στο διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις για να «παγώσουν» περιουσιακά στοιχεία και να διαταράξουν τις οικονομικές ροές των αντιπάλων τους, όπως πρόσφατα που είχαν επιτύχει οικονομικές κυρώσεις κατά της Βόρειας Κορέας και του Ιράν. Τα κίνητρα φυγής από το δολάριο θα μετριαστούν, ωστόσο, από τις αβεβαιότητες και τις αστάθειες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1.8 Πολλαπλοί Οικονομικοί Κόμβοι

Βασισμένο στις ΗΠΑ και την ΕΕ στη Δύση, στη Ρωσία και τα κράτη του Κόλπου στην Κεντρική Ασία και τη Μέση Ανατολή, και στην Κίνα και την Ινδία στην Ανατολή, το οικονομικό τοπίο για πρώτη φορά είναι πραγματικά παγκόσμιο και πολυπολικό. Μιας και η οικονομική κρίση αυξάνει το ενδιαφέρον σε λιγότερο μοχλευμένο χρήμα, οι ισλαμικές οικονομίες μπορεί επίσης να παρουσιάσουν ανάπτυξη. Ενώ μια τέτοια συνολική και πολυπολική οικονομική τάξη σηματοδοτεί μια σχετική παρακμή στην εξουσία των ΗΠΑ και μια πιθανή αύξηση του ανταγωνισμού στις αγορές, τα μειονεκτήματα αυτά είναι πιθανόν να συνοδεύονται και από πολλά θετικά. Με την πάροδο του χρόνου, και καθώς αναπτύσσονται, αυτά τα πολλαπλά οικονομικά κέντρα μπορούν να βοηθήσουν στη «μόνωση» των αγορών από οικονομικά σοκ και νομισματικές κρίσεις, και να επιφέρουν αποτελέσματά πριν να υπάρξει μια παγκόσμια μόλυνση. Ομοίως, δεδομένου ότι οι περιφέρειες επενδύουν περισσότερο στα οικονομικά επίκεντρα τους, θα αυξηθούν τα κίνητρα για τη διατήρηση της σταθερότητας στην εκάστοτε γεωπολιτική περιοχή.

Η Ιστορία υποδεικνύει, ωστόσο, ότι μια τέτοια ανακατεύθυνση προς περιφερειακά χρηματοπιστωτικά κέντρα θα μπορούσε σύντομα να επεκταθεί και σε άλλους τομείς της εξουσίας. Σπάνια, έχουν οι χρηματοδότες την ικανότητα να περιορίσουν τη σφαίρα επιρροής τους σε αυστηρά οικονομικό επίπεδο. Διαπεριφερειακές εντάσεις θα

μπορούσαν να διαιρέσουν τη Δύση με τις ΗΠΑ και την ΕΕ να έχουν όλο και περισσότερο αποκλίνουσες οικονομικές και νομισματικές προτεραιότητες, περιπλέκοντας έτσι τις προσπάθειες για να υπάρξει από κοινού ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας.

1.9 Αποκλίνοντα Μοντέλα Ανάπτυξης

Το κρατο-κεντρικό μοντέλο στο οποίο το κράτος παίρνει όλες τις βασικές οικονομικές αποφάσεις και, στη περίπτωση της Κίνας και της Ρωσίας περιορίζει τη δημοκρατία, εγείρει ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσον η παραδοσιακή Δυτική «συνταγή» - δηλαδή της περίπου φιλελεύθερης οικονομίας και δημοκρατίας- είναι επιτυχημένη και μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη. Κατά τη διάρκεια των επόμενων 15-20 ετών, περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί να κλίνουν προς το κρατο-κεντρικό μοντέλο του Πεκίνου αντί για το παραδοσιακό δυτικό μοντέλο των αγορών και των δημοκρατικών πολιτικών συστημάτων για να αυξήσουν τις πιθανότητες για ταχεία ανάπτυξη και πολιτική σταθερότητα. Ενώ είναι γενικά παραδεκτό ότι ένα κενό θα παραμείνει, η ενίσχυση του ρόλου του κράτους στις δυτικές οικονομίες μπορεί επίσης να μειώσει την αντίθεση μεταξύ των δύο μοντέλων.

Στη Μέση Ανατολή, η εκκοσμίκευση, η οποία επίσης θεωρείται αναπόσπαστο μέρος του Δυτικού μοντέλου, όλο και περισσότερο μπορεί να θεωρηθεί εκτός ισχύος καθώς τα ισλαμικά κόμματα αρχίζουν να έρχονται σε εξέχουσα θέση και σε πολλές περιπτώσεις να κυβερνούν. Όπως και στην Τουρκία σήμερα, θα μπορούσαμε να δούμε τόσο την αύξηση του εξισλαμισμού όσο και τη μεγαλύτερη έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό.

Η απουσία γενικών ιδεολογιών και η μίξη μερικών από τα στοιχεία αυτά -για παράδειγμα η Βραζιλία και η Ινδία είναι δημοκρατικές αγορές- σημαίνει ότι το κρατο-κεντρικό μοντέλο δεν αποτελεί ακόμα ένα εναλλακτικό σύστημα. Το εάν η Κίνα απελευθερωθεί τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες θα είναι μια ιδιαίτερα κρίσιμη δοκιμασία για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα μιας εναλλακτικής λύσης στο παραδοσιακό Δυτικό μοντέλο. Παρά το γεγονός ότι κατά πάσα πιθανότητα ο εκδημοκρατισμός θα είναι αργός και μπορεί να έχει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Κίνας, πιστεύεται ότι η αναδυόμενη μεσαία τάξη θα πιέσει για μεγαλύτερη πολιτική επιρροή και λογοδοσία των υπευθύνων, ιδιαίτερα αν η κεντρική

κυβέρνηση αποτύχει να στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη ή να ανταποκρίνεται στα αυξανόμενα ζητήματα για «ποιότητα ζωής» όπως η μείωση της ρύπανσης ή η ανάγκη για υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης. Οι προσπάθειες της κυβέρνησης για την ενίσχυση της Έρευνας & Τεχνολογίας και για την καθιέρωση μιας οικονομίας "υψηλής τεχνολογίας" θα αυξήσει τα κίνητρα για μεγαλύτερη διαφάνεια για την ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου και θα προσελκύσει εμπειρία και ιδέες από το εξωτερικό.

Ιστορικά πρότυπα που προκύπτουν από άλλους παραγωγούς ενέργειας καταδεικνύουν ότι οι πιέσεις για την εκτροπή του εκδημοκρατισμού θα είναι σκληρός αντίπαλος για τις Ρώσικες αρχές. Παραδοσιακά, οι παραγωγοί ενέργειας έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τα έσοδα τους για να εξαγοράσουν πολιτικούς αντιπάλους. Λίγες χώρες έχουν πραγματοποιήσει τη μετάβαση προς τη δημοκρατία, ενώ τα έσοδα τους από την ενέργειά παραμένουν αυξημένα.

Η συνεχής πτώση στην τιμή του πετρελαίου και του φυσικού αερίου θα αλλάξει τις προοπτικές και θα αυξήσει τις πιθανότητες για μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική φιλελευθεροποίηση στη Ρωσία.

1.10 Επιστήμη και Τεχνολογική Ηγεσία: Μια δοκιμή για τις αναδυόμενες αγορές

Η σχέση μεταξύ των επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνολογίας και της οικονομικής ανάπτυξης έχει μακρά παράδοση, αλλά η διαδρομή αυτή δεν είναι πάντα προβλέψιμη. Πιο σημαντική είναι η συνολική αποτελεσματικότητα του Εθνικού Συστήματος Καινοτομίας ενός έθνους (ΕΣΚ)- η διαδικασία δηλαδή με την οποία οι διάφορες πνευματικές έννοιες και επιτεύγματα κινούνται προς την εμπορευματοποίηση τους προς όφελος της εθνικής οικονομίας. Σύμφωνα με σε μια παγκόσμια έρευνα ειδικών επιστημόνων, οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να υπερηφανεύονται σήμερα για ένα ισχυρότερο σύστημα καινοτομίας σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες οικονομίες της Κίνας και της Ινδίας.

- Η ιδέα ενός ΕΣΚ αναπτύχθηκε για πρώτη φορά στη δεκαετία του 1980 ως βοήθημα για την κατανόηση του πώς μερικές χώρες αποδεικνύονται καλύτερες από άλλες στην μετατροπή πνευματικών εννοιών σε εμπορικά προϊόντα που θα ενισχύσουν τις οικονομίες τους. Το μοντέλο ΕΣΚ εξελίσσεται καθώς η

πληροφορική και η αυξημένη παγκοσμιοποίηση (και σε επίπεδο πολυεθνικών εταιριών) επηρεάζουν όλο και περισσότερο τις εθνικές οικονομίες.

Σύμφωνα με την ανωτέρω έρευνα,, εννέα παράγοντες μπορούν να συμβάλουν σε ένα σύγχρονο ΕΣΚ:

- Η κεφαλαιακή ρευστότητα
- Η ευελιξία του εργατικού δυναμικού
- Η δεκτικότητα της κυβέρνησης προς τις επιχειρήσεις
- Οι τεχνολογίες πληροφορικής επικοινωνίας
- Οι υποδομές ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα
- Το νομικό σύστημα για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
- Το διαθέσιμο επιστημονικό και ανθρώπινο κεφάλαιο
- Οι δεξιότητες μάρκετινγκ
- και Η πολιτιστική τάση ενθάρρυνσης της δημιουργικότητας.

Η Κίνα και η Ινδία αναμένεται σε 10 χρόνια για να είναι σχεδόν ισότιμες με τις ΗΠΑ σε δύο διαφορετικούς από αυτούς τους τομείς: Το διαθέσιμο επιστημονικό και ανθρώπινο κεφάλαιο (Ινδία) και τη δεκτικότητα της κυβέρνησης για την επιχειρηματική καινοτομία (Κίνα). Η Κίνα και η Ινδία, θα μειώσουν σημαντικά αλλά δεν γεφυρώσουν το χάσμα σε όλους τους υπόλοιπους τομείς. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αναμένεται να παραμείνουν κυρίαρχες σε τρεις τομείς: την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, και την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας.

Οι εταιρείες στην Κίνα, την Ινδία και σε άλλες μεγάλες αναπτυσσόμενες χώρες έχουν μοναδικές ευκαιρίες για να είναι οι πρώτες που θα αναπτύξουν μια σειρά από νέες τεχνολογίες. Αυτός είναι ο κύριος στόχος σε εκείνες περιπτώσεις όπου οι εταιρείες κατασκευάζουν νέες υποδομές και δεν επιβαρύνονται από διάφορα ιστορικά πρότυπα ανάπτυξης. Αυτές οι ευκαιρίες περιλαμβάνουν σταθμούς παραγωγής και διανομής

ηλεκτρικής ενέργειας, ανάπτυξη καθαρών πηγών νερού, και την επόμενη γενιά του Διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών πληροφορικής. Έγκαιρη και σημαντική υιοθέτηση αυτών των τεχνολογιών θα μπορούσε να προσφέρει σημαντικό οικονομικό πλεονέκτημα.

1.11 Λατινική Αμερική: Μέτρια οικονομική ανάπτυξη και συνεχιζόμενη αστική βία

Πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής θα έχουν επιτύχει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την εδραίωση της δημοκρατίας μέσα στην επόμενη δεκαετία, και ορισμένες από αυτές τις χώρες θα έχουν γίνει δυνάμεις μεσαίου εισοδήματος. Άλλες, ιδιαίτερα εκείνες που έχουν αγκαλιάσει λαϊκιστικές πολιτικές, θα μείνουν πίσω και μερικές, όπως η Αϊτή, θα έχουν γίνει ακόμη φτωχότερες και ακόμη δυσκολότερες στο να κυβερνηθούν. Τα προβλήματα δημόσιας ασφάλειας θα εξακολουθούν να ταλανίζουν αρκετές από αυτές τις χώρες. Η Βραζιλία θα καταστεί η μεγαλύτερη περιφερειακή δύναμη, αλλά οι προσπάθειές της για να προωθήσει την ενοποίηση της Νότιας Αμερικής θα πραγματοποιηθούν μόνο κατά μέρος. Η Βενεζουέλα και η Κούβα θα έχουν κάποιας μορφής υποτυπώδη επιρροή στην περιοχή μέχρι το 2025, αλλά τα οικονομικά τους προβλήματα θα περιορίσουν τη δύναμη τους. Εκτός και αν οι Ηνωμένες Πολιτείες παραμείνουν σε θέση να έχουν πρόσβαση σε αυτή την αγορά σε μόνιμη και ουσιαστική βάση, σε κάθε άλλη περίπτωση οι ΗΠΑ θα χάσουν την παραδοσιακά προνομιακή τους θέση στην περιοχή, με ταυτόχρονη μείωση της πολιτικής τους επιρροής.

Η σταθερή οικονομική ανάπτυξη στην ερχόμενη δεκαετία -ίσως και στο 4 τοις εκατό- θα επιφέρει μικρές μειώσεις στα επίπεδα φτώχειας σε ορισμένες χώρες και σταδιακή μείωση του ανεπίσημου τομέα. Η πρόοδος σε κρίσιμες δευτεροβάθμιες μεταρρυθμίσεις, όπως η εκπαίδευση, ανασχεδιασμένα φορολογικά συστήματα, αδύναμα ιδιοκτησιακά δικαιώματα, και η επιβολή του νόμου θα παραμείνει αυξητική αλλά δύσκολη. Η αυξανόμενη σχετική σημασία της περιοχής ως παραγωγός πετρελαίου, φυσικού αερίου, βιοκαυσίμων και άλλων εναλλακτικών πηγών ενέργειας θα τονώσουν την ανάπτυξη στη Βραζιλία, τη Χιλή, την Κολομβία και το Μεξικό, αλλά οι πολιτικές αναταραχές θα παρακώλυαν την αποτελεσματική ανάπτυξη των ενεργειακών πόρων. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Λατινικής Αμερικής θα συνεχίσει να υστερεί σε σχέση με την Ασία και τις υπόλοιπες ταχύτατα αναπτυσσόμενες περιοχές.

Η αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή, θα είναι σχετικά μέτρια, αλλά ο φτωχός αγροτικός και ιθαγενής πληθυσμός θα συνεχίσει να αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό. Η Λατινική Αμερική θα παρουσιάσει γήρανση του πληθυσμού καθώς ο ρυθμός αύξησης των ενηλίκων ηλικίας 60 ετών και άνω ολοένα και επιταχύνεται.

Μέρη της Λατινικής Αμερικής θα συνεχίσουν να είναι μεταξύ των πιο βίαιων περιοχών του κόσμου. Οι οργανώσεις διακίνησης ναρκωτικών, υποβοηθούμενες εν μέρει από την αυξημένη εγχώρια κατανάλωση ναρκωτικών, τα διακρατικά εγκληματικά καρτέλ και οι τοπικές συμμορίες, θα συνεχίσουν να υπονομεύουν τη δημόσια ασφάλεια. Οι παράγοντες αυτοί, καθώς και οι εγγενείς αδυναμίες του κράτους δικαίου, σημαίνουν ότι μερικές μικρές χώρες, ειδικά στην Κεντρική Αμερική και την Καραϊβική, θα είναι στα πρόθυρα κατάρρευσης.

Η Λατινική Αμερική θα συνεχίσει να παίζει περιθωριακό ρόλο στο διεθνές σύστημα, εκτός από τη συμμετοχή της στο διεθνές εμπόριο και από κάποιες προσπάθειες διατήρησης της ειρήνης.

Η επιρροή των ΗΠΑ στην περιοχή θα μειωθεί κάπως, εν μέρει λόγω της διεύρυνσης των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Λατινικής Αμερικής με την Ασία, την Ευρώπη, και άλλες περιοχές. Η Λατινική Αμερική, σε γενικές γραμμές, θα στηρίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες για την καθοδήγηση τόσο σε παγκόσμιο όσο και για τις σχέσεις εντός της περιοχής. Ένας ολοένα και πιο πολυάριθμος Ισπανόφωνος πληθυσμός θα εξασφαλίσει μεγαλύτερο σεβασμό στις ΗΠΑ, και συμμετοχή στον πολιτισμό, τη θρησκεία, την οικονομία, και την πολιτική στην περιοχή.

1.12 Οι γυναίκες ως αντιπρόσωποι της Γεωπολιτικής Αλλαγής

Η οικονομική και πολιτική ενδυνάμωση των γυναικών θα μπορούσε να συντελέσει στην αλλαγή του παγκόσμιου τοπίου για τα επόμενα 20 χρόνια. Η τάση αυτή είναι ήδη εμφανής στον τομέα της οικονομίας: Η έκρηξη της παγκόσμιας οικονομικής παραγωγικότητας τα τελευταία χρόνια έχει οδηγηθεί τόσο από την προώθηση των ανθρώπινων πόρων -κυρίως μέσω της βελτίωσης της υγείας, της εκπαίδευσης και των ευκαιριών απασχόλησης για τις γυναίκες- καθώς από τις τεχνολογικές εξελίξεις.

- Η υπεροχή των γυναικών στον εξωγενή τομέα της μεταποίησης στη Νοτιοανατολική Ασία είναι μια πιθανή κινητήρια δύναμη -κλειδί της

οικονομικής επιτυχίας της περιφέρειας. Οι γυναίκες που εργάζονται σε γεωργικές εργασίες ευθύνονται για τη μισή παγκόσμια παραγωγή τροφίμων-ακόμη και χωρίς αξιόπιστη πρόσβαση σε γη, πίστωση, στον εξοπλισμό, και στις αγορές.

- Κατά τη διάρκεια των επόμενων 20 ετών η αυξημένη εισοδος και παραμονή των γυναικών στο χώρο εργασίας μπορεί να συνεχίσει να μετριάξει τις οικονομικές επιπτώσεις της παγκόσμιας γήρανσης.

Οι γυναίκες σε ένα μεγάλο μέρος της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής επιτυγχάνουν υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης από τους άνδρες, μια τάση που είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια παγκόσμια οικονομία εντάσεως ανθρωπίνου κεφαλαίου.

- Τα δημογραφικά στοιχεία δείχνουν μια σημαντική συσχέτιση μεταξύ του υψηλότερου επιπέδου μόρφωσης των γυναικών και της μεγαλύτερης αύξησης του ΑΕΠ εντός μιας περιοχής (π.χ., στην Αμερική, την Ευρώπη και την Ανατολική Ασία). Αντίθετα, οι περιοχές με τα χαμηλότερα ποσοστά γυναικείου αλφαριθμητισμού (η Νότια και Δυτική Ασία, ο αραβικός κόσμος και η Υποσαχάρια Αφρική), είναι οι φτωχότερες στον κόσμο.
- Η βελτίωση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για τα κορίτσια και τις γυναίκες είναι επίσης ένας παράγοντας που συμβάλλει στην μείωση του ποσοστού γεννήσεων σε όλο τον κόσμο -και κατ'επέκταση την καλύτερη υγεία της μητέρας. Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις αυτής της τάσης περιλαμβάνουν λιγότερες πιθανότητες ύπαρξης ορφανών, λιγότερο υποσιτισμό, περισσότερα παιδιά σε σχολείο, και άλλες συνεισφορές στην κοινωνική σταθερότητα.

Αν και τα στοιχεία για την πολιτική συμμετοχή των γυναικών είναι λιγότερο πειστικά από ότι αυτά που αφορούν την οικονομική τους συμμετοχή, η πολιτική χειραφέτηση των γυναικών φαίνεται να αλλάζει κυβερνητικές προτεραιότητες. Παραδείγματα όσο ανόμοια όσο η Σουηδία με τη Ρουάντα δείχνουν ότι οι χώρες με σχετικά μεγάλο αριθμό των πολιτικά δραστήριων γυναικών δίνουν μεγαλύτερη σημασία στα κοινωνικά θέματα όπως η υγειονομική περίθαλψη, το περιβάλλον, και η οικονομική ανάπτυξη. Αν αυτή η τάση συνεχιστεί για τα επόμενα 15-20 χρόνια, όπως είναι πιθανό, ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών θα μπορούσε να ευνοήσει τα κοινωνικά προγράμματα στη θέση των στρατιωτικών. Η βελτίωση της διακυβέρνησης, επίσης, θα μπορούσε να είναι ένα

παράπλευρο όφελος, μιας και ο υψηλότερος αριθμός των γυναικών στο κοινοβούλιο ή στις ανώτερες θέσεις της κυβέρνησης συσχετίζεται με χαμηλότερη διαφθορά.

Πουθενά αλλού δεν είναι ο ρόλος των γυναικών πιο σημαντικός για γεωπολιτική αλλαγή σε σχέση με το Μουσουλμανικό κόσμο. Οι Μουσουλμάνες γυναίκες αφομοιώνονται πολύ καλύτερα στην Ευρώπη από ότι οι άνδρες συγγενείς τους, εν μέρει επειδή ευδοκιμούν στο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο διευκολύνει την είσοδο τους σε θέσεις εργασίας στην πληροφορική ή στις βιομηχανίες παροχής υπηρεσιών. Τα αισθητά μειωμένα ποσοστά γονιμότητας μεταξύ των μουσουλμάνων στην Ευρώπη αποδεικνύουν την προθυμία τους να δεχτούν θέσεις εργασίας έξω από το σπίτι και την αυξανόμενη άρνηση τους στο να συμμορφωθούν με παραδοσιακά πρότυπα. Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο, η παρακμή των παραδοσιακών οικογενειακών μουσουλμανικών δομών μπορεί να εξηγήσει το «άνοιγμα» πολλών νέων μουσουλμάνων ανδρών σε ριζοσπαστικά ισλαμικά μηνύματα. Ωστόσο, σε μελλοντικές γενιές, οι γυναίκες μπορούν να δείξουν το δρόμο για μεγαλύτερη κοινωνική αφομοίωση και μείωση της πιθανότητας θρησκευτικού εξτρεμισμού. Ο αντίκτυπος του αυξανόμενου αριθμού των γυναικών στο χώρο εργασίας μπορεί επίσης να έχει επιπτώσεις και εκτός Ευρώπης. Οι εκσυγχρονιζόμενες χώρες της Ισλαμικής Μεσογείου έχουν στενούς δεσμούς με την Ευρώπη, στην οποία οι χώρες αυτές έχουν στείλει πολλούς μετανάστες. Οι μετανάστες επιστρέφουν για να επισκεφθούν τους συγγενείς τους ή για να επανεγκατασταθούν και φέρνουν μαζί τους νέες ιδέες και προσδοκίες. Αυτές οι Ισλαμικές χώρες λαμβάνουν επίσης ξένες επιρροές από ευρωπαϊκά μέσα μαζικής ενημέρωσης, μέσω δορυφόρων και μέσω του Διαδικτύου.

1.13 Η τριτοβάθμια Εκπαίδευση διαμορφώνει το παγκόσμιο τοπίο

Καθώς η παγκόσμια επιχειρηματικότητα μεγαλώνει όλο και περισσότερο ανεξάρτητα από σύνορα και οι αγορές εργασίας γίνονται πιο ομαλές, η εκπαίδευση έχει γίνει ένας βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των οικονομικών επιδόσεων και των δυνατοτήτων των χωρών. Η επαρκής πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι απαραίτητη, αλλά η ποιότητα και η προσβασιμότητα της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα είναι ακόμη πιο σημαντική για την αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων των εκάστοτε κοινωνιών.

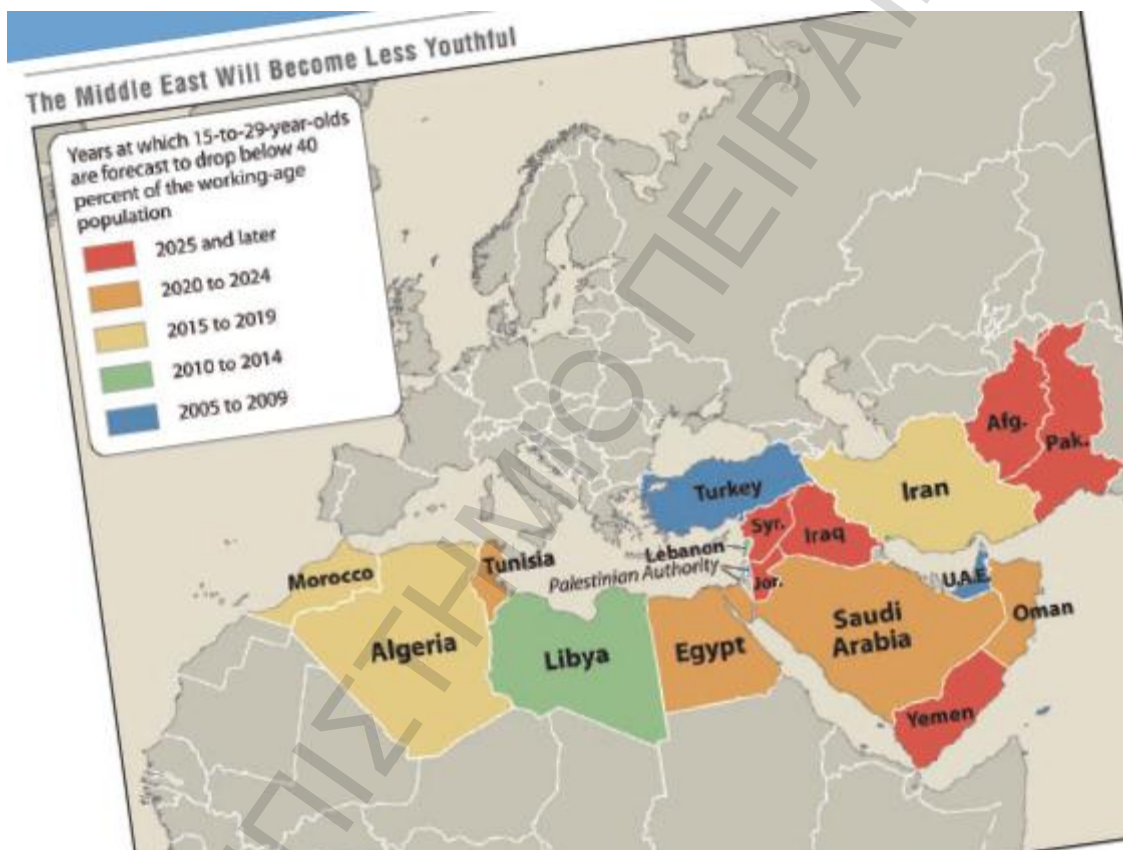
Το προβάδισμα των ΗΠΑ σε υψηλά ειδικευμένο εργατικό δυναμικό κατά πάσα πιθανότητα θα μειωθεί καθώς μεγάλες αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα η Κίνα, αρχίζουν να αποκομίζουν τα μερίσματα από τις πρόσφατες επενδύσεις τους σε ανθρώπινο κεφάλαιο, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, αλλά επίσης και στη διατροφή και την υγειονομική περίθαλψη. Η Ινδία βρίσκεται αντιμέτωπη με μια πρόκληση, γιατί η ανεπαρκής πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι διαδεδομένη στις φτωχότερες περιοχές και τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν σχετικά λίγους προνομιούχους. Η χρηματοδότηση, ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει αυξηθεί σε περίπου 5 τοις εκατό στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, αν και είναι λίγα τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια που αξιολογούνται ως παγκόσμιας κλάσης. Οι δαπάνες για εκπαίδευση στον αραβικό κόσμο είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο με τον υπόλοιπο κόσμο σε απόλυτους όρους και ξεπερνούν τον παγκόσμιο μέσο όρο ως ποσοστό του ΑΕΠ, υστερώντας μόνο ελαφρώς πίσω από τις χώρες με υψηλά εισοδήματα του ΟΟΣΑ. Τα ευρήματα της έρευνας του ΟΗΕ και άλλων θεσμικών οργάνων δείχνουν, ωστόσο, ότι η κατάρτιση και η εκπαίδευση της νεολαίας της Μέσης Ανατολής δεν καθοδηγείται από τις ανάγκες των εργοδοτών, ειδικά στην επιστήμη και την τεχνολογία. Υπάρχουν όμως ορισμένες ενδείξεις προόδου.

Οι ΗΠΑ μπορεί να έχουν τη μοναδική ικανότητα να προσαρμόζουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την έρευνα στην αύξηση της παγκόσμιας για έναν συνεχώς αυξανόμενο αριθμό φοιτητών που θα εισέλθουν στην «αγορά» της εκπαίδευσης την ερχόμενη δεκαετία. Παρά το γεγονός ότι η περαιτέρω διεύρυνση των αμερικανικών αιθουσών και εργαστήριων θα μπορούσε να σημαίνει μεγαλύτερο ανταγωνισμό για τους φοιτητές των ΗΠΑ, η οικονομία των ΗΠΑ είναι πιθανό επωφεληθεί επειδή οι εταιρείες τείνουν να βασίζονται τις δραστηριότητές τους με βάση το διαθέσιμο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η συνεχής εξαγωγή των αμερικανικών εκπαιδευτικών μοντέλων με τη δημιουργία αμερικανικών πανεπιστημιούπολεων στη Μέση Ανατολή και Κεντρική Ασία θα μπορούσε να ενισχύσει το κύρος και την παγκόσμια ελκυστικότητα των αμερικανικών πανεπιστημίων.

Κεφάλαιο 2: Οι δημογραφικές, κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές αλλαγές

Οι τάσεις στις γεννήσεις, τους θανάτους, και η μετανάστευση είναι παράγοντες που αλλάζουν το απόλυτο και σχετικό μέγεθος του νεανικού και ηλικιωμένου πληθυσμού, του αγροτικού και αστικού, και των εθνικών πλειοψηφιών και μειοψηφιών του πληθυσμού τόσο στις αναδυόμενες όσο και στις καθιερωμένες δυνάμεις.

Πίνακας 2

Αυτές οι δημογραφικές ανακατατάξεις θα προσφέρουν κοινωνικές και οικονομικές ευκαιρίες για κάποιες εξουσίες και θα προκαλέσουν σοβαρά ζητήματα σε άλλες. Ο πληθυσμός σε περισσότερες από 50 χώρες θα αυξηθεί κατά περισσότερο από ένα τρίτο (σε ορισμένες κατά περισσότερα από δύο τρίτα) μέσα στην επόμενη δεκαετία, θέτοντας επιπλέον προβλήματα σε ζωτικούς φυσικούς πόρους, υπηρεσίες, και υποδομές. Τα δύο τρίτα από αυτές τις χώρες βρίσκονται στην Υποσαχάρια Αφρική. Οι περισσότεροι από τις υπόλοιπες ταχέως αναπτυσσόμενες δημογραφικά χώρες είναι στη Μέση Ανατολή και τη Νότια Ασία.

2.1 Ο παγκόσμιος πληθυσμός, αυξάνει, μειώνεται και διαφοροποιείται ταυτόχρονα

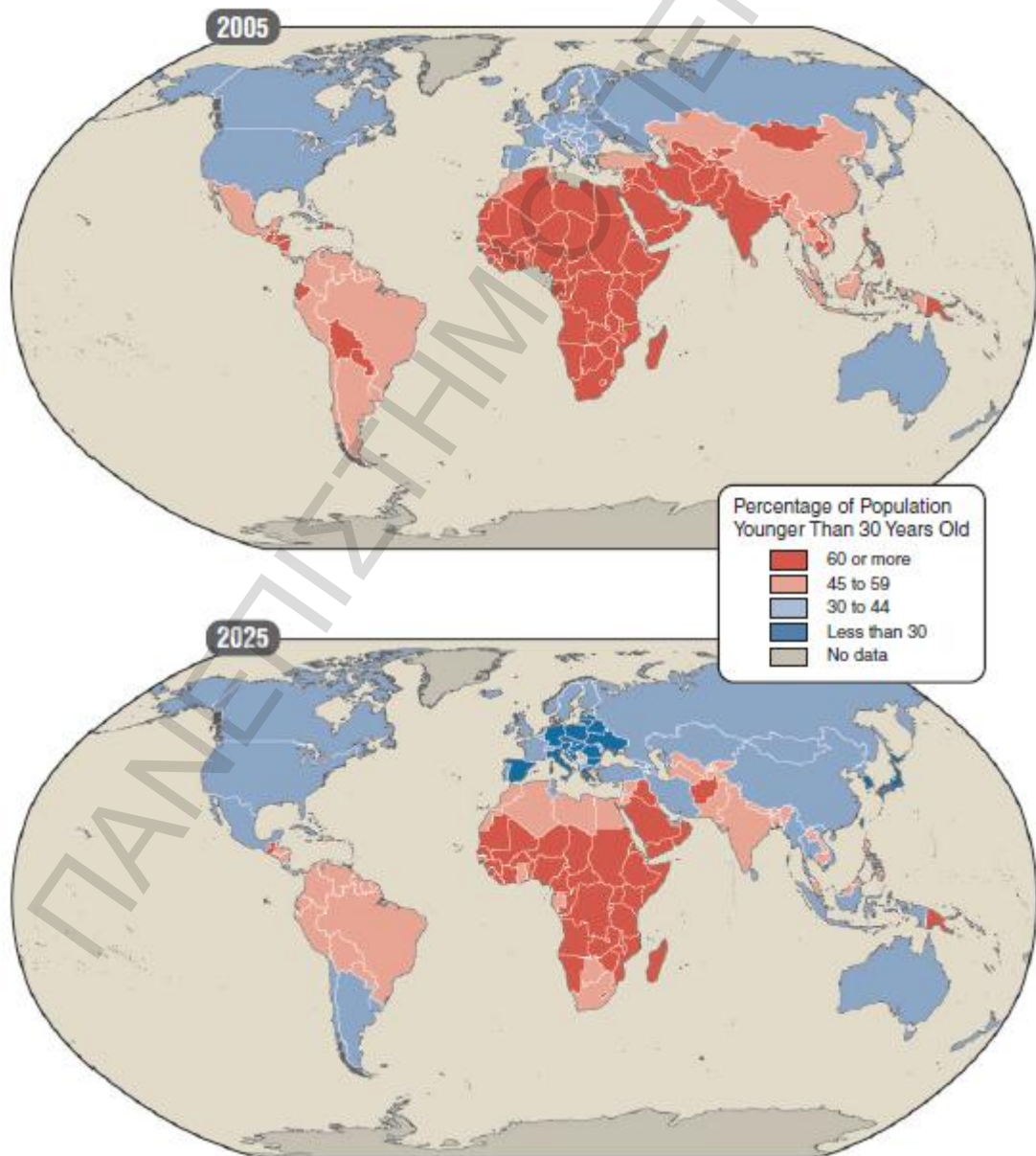
Ο παγκόσμιος πληθυσμός αναμένεται να αυξηθεί κατά περίπου 1 δισεκατομμύριο άτομα μέσα σε μια δεκαετία - από 7 δισεκατομμύρια περίπου σε 8 δισεκατομμύρια άνθρωποι. Παρά το γεγονός ότι η παγκόσμια αύξηση του πληθυσμού είναι σημαντική -με ταυτόχρονες συνέπειες για τους πόρους, ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού θα είναι πιο αργός από ότι ήταν. Οι δημογράφοι προβλέπουν ότι η Ασία και η Αφρική θα αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του πληθυσμού μέχρι το 2025, ενώ στη «Δύση» η αύξηση αυτή θα είναι λιγότερο από το 3 τοις εκατό – δηλαδή στην Ευρώπη, την Ιαπωνία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Το 2025, περίπου το 16 τοις εκατό της ανθρωπότητας θα ζει στη Δύση, κάτω από το 18 τοις εκατό που ζούσε το 2010 και από το 24 τοις εκατό το 1980.

- Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση θα συμβεί στην Ινδία, και θα αντιπροσωπεύει περίπου το ένα πέμπτο της συνολικής αύξησης. Ο πληθυσμός της Ινδίας αναμένεται να αναρριχηθεί κατά περίπου 240 εκατομμύρια μέχρι το 2025, φθάνοντας περίπου τα 1,45 δισεκατομμύρια άτομα. Από το 2010 - 2025, ο έτερος γίγαντας της Ασίας, η Κίνα, αναμένεται να προσθέσει περισσότερα από 100 εκατομμύρια άτομα στον σημερινό πληθυσμό της, που είναι της τάξης του 1,3 δις.
- Στο σύνολο τους, οι χώρες της Υποσαχάριας Αφρική αναμένεται να προσθέσουν περίπου 350 εκατομμύρια ανθρώπους κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, ενώ οι χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής θα αυξηθούν κατά περίπου 100 εκατομμύρια.
- Μέχρι την ερχόμενη δεκαετία, η Ρωσία, η Ουκρανία, η Ιταλία, σχεδόν όλες οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και η Ιαπωνία αναμένεται να έχουν μείωση του πληθυσμού τους κατά αρκετές χιλιάδες άτομα. Αυτή η μείωση θα μπορούσε να προσεγγίσει ή να υπερβεί το 10 τοις εκατό του τρέχοντος πληθυσμού στη Ρωσία, την Ουκρανία, και μερικές άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.
- Οι πληθυσμοί των ΗΠΑ, του Καναδά, της Αυστραλίας, και μερικών άλλων βιομηχανικών κρατών με σχετικά υψηλά ποσοστά μετανάστευσης θα συνεχίσουν να αυξάνονται. Αναλυτικότερα, στις ΗΠΑ θα αυξηθεί ο πληθυσμός κατά περισσότερο από 40 εκατ., στον Καναδά κατά 4,5 εκατ. και στην Αυστραλία κατά περισσότερα από 3 εκατομμύρια.

Μέχρι το 2025, το ήδη ευρύ φάσμα των εθνικών δομών του πληθυσμού πρόκειται να είναι πιο διευρυμένο από ποτέ, και το χάσμα μεταξύ των νεότερων και των γηραιότερων ηλικιών θα συνεχίσει να διευρύνεται. Οι «γηραιότερες» χώρες –δηλαδή οι χώρες στις οποίες τα άτομα κάτω των 30 ετών αποτελούν λιγότερο από το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού- θα βρίσκονται σε όλο το βόρειο κομμάτι του παγκόσμιου χάρτη. Σε αντίθεση, οι «νεότερες» χώρες, όπου τα άτομα κάτω των 30 ετών αντιπροσωπεύουν το 60 τοις εκατό του πληθυσμού ή και περισσότερο, σχεδόν όλες θα βρίσκονται στην Υποσαχάρια Αφρική.

Πίνακας 3

World Age Structure, 2005 and Projected 2025

2.2 Η αύξηση των συνταξιούχων

Η γήρανση του πληθυσμού έχει φέρει σήμερα τις ανεπτυγμένες χώρες -με λίγες εξαιρέσεις όπως η ΗΠΑ, σε ένα κρίσιμο δημογραφικό σημείο. Σήμερα, σχεδόν 7 στους 10 ανθρώπους στον αναπτυγμένο κόσμο είναι στην παραδοσιακή ηλικία εργασίας (ηλικίες 15 έως 64). Ο αριθμός αυτός δεν έχει υπάρξει ποτέ πριν τόσο υψηλός και, σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες, κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είναι ποτέ τόσο υψηλός και πάλι.

Σε σχεδόν όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, η περίοδος της πιο ταχείας αύξησης στην αναλογία των ηλικιωμένων (Ηλικίας 65 ετών και άνω) σε σχέση με τους ηλικιακά ενεργούς πληθυσμούς θα σημειωθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2010 και της δεκαετίας του 2020, αυξάνοντας έτσι τη φορολογική επιβάρυνση από τα συνταξιοδοτικά προγράμματα. Από το 2010 υπάρχει ένας ηλικιωμένος για κάθε τέσσερα άτομα σε ηλικία εργασίας στον αναπτυγμένο κόσμο. Μέχρι το 2025, η αναλογία θα έχει αναρριχηθεί σε ένας στους τρεις, και πιθανώς υψηλότερα.

- Η Ιαπωνία βρίσκεται σε δύσκολη θέση: ο πληθυσμός της που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας μειώνεται από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και το σύνολο του πληθυσμού της από το 2005. Σήμερα οι προβλέψεις οραματίζονται μια κοινωνία στην οποία, περίπου το 2025, θα υπάρχει ένας ηλικιωμένος για κάθε δύο άτομα σε ηλικία εργασίας στην Ιαπωνία.
- Η εικόνα για τη Δυτική Ευρώπη είναι πιο περίπλοκη. Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και οι Σκανδιναβικές χώρες κατά πάσα πιθανότητα θα διατηρήσουν τα υψηλότερα ποσοστά γονιμότητας στην Ευρώπη, αλλά θα παραμείνουν σε κάτω από δύο παιδιά ανά γυναίκα. Στο υπόλοιπο της περιοχής, η γονιμότητα πιθανότατα θα παραμείνει κάτω από 1,5 παιδιά ανά γυναίκα, στο ίδιο επίπεδο με την Ιαπωνία.

Μεγάλες και διαρκείς αυξήσεις στο ποσοστό γονιμότητας, ακόμη και αν ξεκινούσαν τώρα, δεν θα μπορούσαν αντιστρέψουν την τάση γήρανσης που υπάρχει για δεκαετίες στην Ευρώπη και την Ιαπωνία. Αν η γονιμότητα αυξανόταν άμεσα στο επίπεδο αντικατάστασης (2.1 παιδιά ανά γυναίκα) στη Δυτική Ευρώπη, η αναλογία των ηλικιωμένων προς τα άτομα σε ηλικία εργασίας θα συνέχιζε να αυξάνεται σταθερά

μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 2030. Στην Ιαπωνία, θα συνέχιζε να αυξάνεται μέχρι τα τέλη του 2040.

Το ετήσιο επίπεδο της καθαρής μετανάστευσης θα πρέπει να διπλασιαστεί ή να τριπλασιαστεί για να διατηρήσει τους πληθυσμούς σε ηλικία εργασίας από τη συρρίκνωση στη Δυτικής Ευρώπη. Μέχρι το 2025, η μη-ευρωπαϊκή μειονότητα θα μπορούσε να φθάσει σε σημαντικές αναλογίες -15 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού ή περισσότερο- σε σχεδόν όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, και θα έχει ουσιαστικά μια νεότερη ηλικιακή δομή από ό, τι ο γηγενής πληθυσμός. Με δεδομένη την αυξανόμενη δυσaréσκεια για τα σημερινά επίπεδα μεταναστών μεταξύ των γηγενών Ευρωπαίων, μια απότομη αύξηση είναι πιθανό να δημιουργήσει εντάσεις.

Η γήρανση των κοινωνιών θα έχει και οικονομικές συνέπειες. Ακόμη και με αύξηση της παραγωγικότητας, η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της απασχόλησης από τη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού κατά πάσα πιθανότητα θα μειώσει την ήδη χλιαρή αύξηση του ΑΕΠ της Ευρώπης κατά 1 τοις εκατό. Από τη δεκαετία του 2030, η αύξηση του ΑΕΠ της Ιαπωνίας προβλέπεται να μειωθεί σχεδόν στο μηδέν, σύμφωνα με ορισμένα μοντέλα. Το κόστος της προσπάθειας για τη διατήρηση των συντάξεων και της υγειονομικής περίθαλψης θα μειώσει σημαντικά τις δαπάνες για άλλες προτεραιότητες, όπως την άμυνα.

2.3 Η αύξηση του νεανικού πληθυσμού

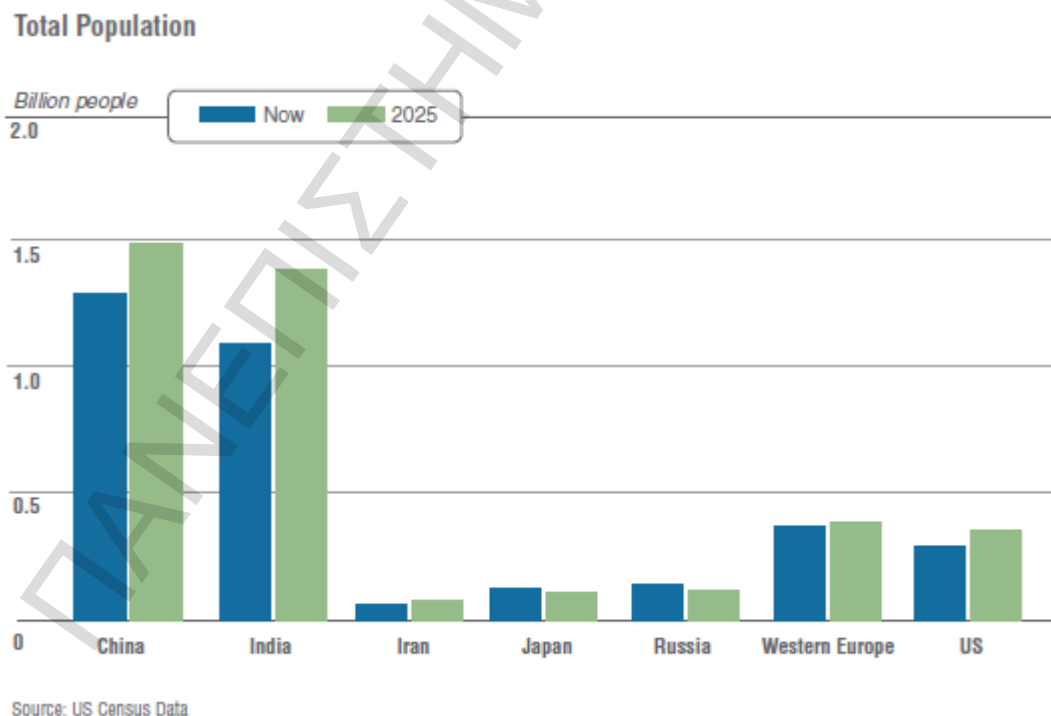
Οι χώρες με δομές νεανικής ηλικίας και ραγδαία αύξηση του πληθυσμού δημιουργούν ένα μισοφέγγαρο που εκτείνεται από την περιοχή των Άνδεων της Λατινικής Αμερικής, σε όλη την Υποσαχάρια Αφρική, τη Μέση Ανατολή και τον Καύκασο, και στη συνέχεια στα βόρεια τμήματα της Νότιας Ασίας. Σε μια δεκαετία, ο αριθμός των χωρών σε αυτό το «τόξο της αστάθειας» θα έχει μειωθεί κατά 35 – 40 τοις εκατό, λόγω της μείωσης της γονιμότητας και της ωρίμανσης των πληθυσμών. Τα τρία τέταρτα των τριανταπέντε περίπου «χωρών με διόγκωση της νεολαίας» μετά το 2025 θα βρίσκονται στην Υποσαχάρια Αφρική. Οι υπόλοιπες θα βρίσκονται στη Μέση Ανατολή και διάσπαρτες σε όλη την Ασία και στα Νησιά του Ειρηνικού.

- Η εμφάνιση νέων οικονομικών «τίγρεων» την επόμενη δεκαετία, θα μπορούσε να συμβεί σε μέρη όπου οι αυξημένοι νεανικοί πληθυσμοί μετατρέπονται σε

αυξημένους εργατικούς πληθυσμούς. Ειδικοί υποστηρίζουν ότι αυτό το δημογραφικό μόνους είναι πιο προσοδοφόρο όταν η αντίστοιχη χώρα παρέχει ένα επίπεδο μόρφωσης για το εργατικό δυναμικό και μια φιλικό περιβάλλον για επενδύσεις. Οι χώρες που πιθανά θα ευνοηθούν είναι η Τουρκία, ο Λίβανος, το Ιράν, οι χώρες του Μαγκρέμπ της Βόρειας Αφρικής (Μαρόκο, Αλγερία και Τυνησία), η Κολομβία, η Κόστα Ρίκα, η Χιλή, το Βιετνάμ, η Ινδονησία και η Μαλαισία.

- Η τρέχουσα αύξηση των νέων πληθυσμών στις χώρες του Μαγκρέμπ, την Τουρκία, το Λίβανο, το Ιράν και θα μειωθεί με αρκετά γρήγορους ρυθμούς, αλλά η αύξηση στη Δυτική Όχθη/Γάζα, το Ιράκ, την Υεμένη, τη Σαουδική Αραβία, το Αφγανιστάν και το Πακιστάν θα επιμείνει μέχρι το 2025. Εκτός και αν αλλάξουν δραματικά οι συνθήκες απασχόλησης προς το καλύτερο, η νεολαία στα αδύναμα αυτά κράτη θα συνεχίσει να στρέφεται αλλού, με αποτέλεσμα την εξωτερική της αστάθειας και της βίας.

Πίνακας 4

Οι πληθυσμοί των χωρών που έχουν μεγάλους νεανικούς πληθυσμούς, όπως το Αφγανιστάν, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η Αιθιοπία, η Νιγηρία, το Πακιστάν και

η Υεμένη, προβλέπεται ότι θα παραμείνουν σε ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης. Στο Πακιστάν και τη Νιγηρία ο πληθυσμός προβλέπεται να αυξηθεί κατά περίπου 55 εκατομμύρια άτομα. Στην Αιθιοπία και στο Κονγκό πιθανότατα θα προστεθούν περίπου 40 εκατομμύρια άτομα, ενώ οι πληθυσμοί του Αφγανιστάν και της Υεμένη αναμένεται να αυξηθούν περισσότερο από 50 τοις εκατό σε σχέση με σήμερα. Όλες οι ανωτέρω χώρες θα διατηρήσουν τις ηλικιακές δομές τους με μεγάλες αναλογίες των νεαρών πληθυσμών, ένα δημογραφικό χαρακτηριστικό που σχετίζεται συχνά με την εμφάνιση βίας και εμφύλιων συγκρούσεων.

2.4 Μετανάστευση, αστικοποίηση και εθνικές μεταβολές

Μετανάστευση. Η μετανάστευση ανθρώπων από τις αγροτικές στις αστικές περιοχές και από τις φτωχότερες προς τις πλουσιότερες χώρες πιθανότατα θα συνεχίσει με γοργούς ρυθμούς στην επόμενη δεκαετία, τροφοδοτούμενη από ένα διευρυνόμενο χάσμα στην οικονομία και την ασφάλεια μεταξύ παρακείμενων περιοχών.

- Η Ευρώπη θα συνεχίσει να προσελκύει μετανάστες από νεότερες, λιγότερο αναπτυγμένες και ταχύτερα αυξανόμενες αφρικανικές και ασιατικές περιοχές. Ωστόσο, άλλα αναδυόμενα βιομηχανικά κέντρα όπως η Κίνα, η Νότια Ινδία και, ενδεχομένως, η Τουρκία και το Ιράν, θα μπορούσαν να προσελκύσουν ένα μέρος αυτής της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού μιας και οι μισθοί σε αυτές τις χώρες συνεχώς αυξάνουν.
- Η εργατική μετανάστευση προς τις Ηνωμένες Πολιτείες πιθανότατα θα επιβραδυνθεί μιας και η βιομηχανική βάση του Μεξικού συνεχώς αυξάνεται και ο πληθυσμός τους γερνά εξαιτίας της μείωσης της γονιμότητας στις δεκαετίες του 1980 και του 1990. Πλέον προκύπτουν νέα ανταγωνιστικά κέντρα για τους εργαζόμενους στη Βραζιλία και το νότιο κώνο της Λατινικής Αμερικής.

Αστικοποίηση. Αν οι σημερινές τάσεις συνεχιστούν, στην επόμενη δεκαετία, περίπου το 57 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει σε αστικές περιοχές, από περίπου 50 τοις εκατό σήμερα. Μέχρι το 2025, ο κόσμος θα προσθέσει άλλα οκτώ μεγαλουπόλεις στην τρέχουσα λίστα των 19 -όλες εκτός από μια από αυτές θα είναι στην Ασία και την Υποσαχάρια Αφρική. Μεγαλύτερη αστική ανάπτυξη, ωστόσο, θα συμβεί σε μικρότερες πόλεις των περιοχών αυτών, οι οποίες επεκτείνονται κατά μήκος των εθνικών οδών και

συνενώνονται κοντά σε σταυροδρόμια και ακτές, συχνά χωρίς να παρέχουν τις κατάλληλες υποδομές.

Εθνοτικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Όταν εθνο-θρησκευτικές ομάδες βιώνουν μείωση των ποσοστών γεννήσεων, παρατεταμένη αύξηση των νεανικών πληθυσμών ή διάφορες αλλαγές στην αναλογία της ομάδας συνήθως προκαλούνται σημαντικές πολιτικές αλλαγές. Οι αλλαγές στην εθνο-θρησκευτική σύνθεση που προκύπτουν από τη μετανάστευση επίσης θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν πολιτικές αλλαγές, ιδίως όταν μετανάστες εγκαθίστανται σε βιομηχανοποιημένες χώρες με χαμηλούς ρυθμούς γονιμότητας.

- Οι διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ των εθνικών κοινοτήτων στο Ισραήλ θα μπορούσε να ενθαρρύνει τις πολιτικές μετατοπίσεις. Μέχρι το 2025, οι Ισραηλινοί Άραβες, οι οποίοι επί του παρόντος αποτελούν το ένα πέμπτο του πληθυσμού, θα αποτελούν περίπου το ένα τέταρτο του Ισραήλ που αναμένεται να έχει πληθυσμό 9 εκατομμυρίων ατόμων περίπου. Κατά την ίδια περίοδο, η υπερ-ορθόδοξη Εβραϊκή κοινότητα θα μπορούσε σχεδόν να διπλασιαστεί, ξεπερνώντας το 10 τοις εκατό του πληθυσμού.
- Ανεξάρτητα από το πολιτικό καθεστώς τους το 2025, οι πληθυσμοί της Δυτικής Όχθης, που σήμερα αγγίζουν τα 2,6 εκατομμύρια άτομα, και της Γάζας, που είναι 1,5 εκατ. άτομα, θα έχουν αυξηθεί σημαντικά: η Δυτική Όχθη κατά σχεδόν 40 τοις εκατό και η Γάζα κατά σχεδόν 60 τοις εκατό. Ο συνδυαστικός πληθυσμός τους το 2025 – θα είναι ακόμα νεανικός και θα αγγίζει τα 6 εκατ. άτομα- θα αυξήσει τις προκλήσεις για την απασχόληση, τις δημόσιες υπηρεσίες, τη διατήρηση επαρκούς διαθεσιμότητας πόσιμου νερού και τροφίμων, και της πολιτικής σταθερότητας.

Μια σειρά από άλλες εθνικές μετατοπίσεις μέχρι το 2025 θα έχουν περιφερειακές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, η αυξανόμενη αναλογία των ιθαγενών Αμερικανών σε πολλές χώρες της Κεντρικής και της Λατινικής Αμερικής είναι πιθανό να συνεχίζει να πιέζει τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών προς τον λαϊκισμό. Στο Λίβανο, η συνεχιζόμενη μείωση της γονιμότητας στο σιτικό πληθυσμό, ο οποίος υστερεί σήμερα σε εισόδημα σε σχέση με τις γείτονες χώρες, θα επιφέρει μια πιο ώριμη ηλικιακή δομή, και θα μπορούσε να εμβαθύνει την ένταξη των σιτών στην οικονομική και πολιτική ζωή του Λιβάνου.

Η Δυτική Ευρώπη έχει γίνει προορισμός για περισσότερο από ένα εκατομμύριο μετανάστες ετησίως και το σπίτι για περισσότερα από 35 εκατομμύρια αλλοδαπούς - πολλοί από τους οποίους προέρχονται από τις Μουσουλμανικές χώρες της Βόρειας Αφρικής, τη Μέση Ανατολή και τη Νότια Ασία. Η μετανάστευση, η μεταναστευτική πολιτική και οι αντιπαραθέσεις με τους συντηρητικούς μουσουλμάνους σε θέματα εκπαίδευσης, για τα δικαιώματα των γυναικών, καθώς και η σχέση μεταξύ του κράτους και της θρησκείας είναι πιθανό να ενισχύσουν δεξιές και ακροδεξιές πολιτικές που σίγουρα δεν εξασφαλίζουν τη διατήρηση της ευημερίας της Ευρώπης.

Στην επόμενη δεκαετία, η διεθνής μετανάστευση του ανθρώπου κεφαλαίου και της τεχνολογίας θα ευνοήσουν τα σταθερότερα από τα κράτη της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Μολονότι η μετανάστευση των καταρτισμένων επαγγελματιών κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να στερεί φτωχές και ασταθείς χώρες σε όλη την Αφρική και σε τμήματα της Μέσης Ανατολής από το ταλέντο, η πιθανή επιστροφή πολλών πλουσίων και μορφωμένων Ασιατών ή Λατινοαμερικάνων από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κίνας, της Βραζιλίας, της Ινδίας, και του Μεξικό.

2.5 Ρωσία: Ένα πολυεθνικό κράτος;

Η Ρωσία είναι σήμερα μια χώρα με 141 εκατομμύρια περίπου ανθρώπους, όμως εξαιτίας της γήρανσης και της μείωσης του πληθυσμού αναμένεται αυτός ο αριθμός να μειωθεί σε κάτω από 130 εκατομμύρια την επόμενη δεκαετία. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο πληθυσμός των γυναικών στην προνομιακή αναπαραγωγική ηλικία των 20-3 θα μειώνεται ταχύτατα και θα αριθμεί περίπου μόλις το 55 τοις εκατό του σημερινού αριθμού.

Το υψηλό ποσοστό θνησιμότητας στους Ρώσους άνδρες μέσης ηλικίας είναι απίθανο να αλλάξει δραματικά. Διάφορες Μουσουλμανικές μειονότητες που έχουν διατηρήσει υψηλότερους ρυθμούς γονιμότητας θα κατέχουν μεγαλύτερη αναλογία στον ρωσικό πληθυσμό, όπως οι Τούρκοι και οι Κινέζοι μετανάστες. Σύμφωνα με σε κάποιες πιο συντηρητικές προβλέψεις, το μερίδιο πληθυσμού της Μουσουλμανικής μειονότητας της Ρωσίας θα αυξηθεί από το 14 τοις εκατό το 2005 στο 19 τοις εκατό το 2030, και στο 23 τοις εκατό το 2050. Σε έναν πληθυσμό που βαίνει μειούμενος, η αυξανόμενη αναλογία μη Ορθόδοξων Σλάβων κατά πάσα πιθανότητα θα προκαλέσει εθνικιστικές αντιδράσεις.

Επειδή τα προβλήματα γονιμότητας και θνησιμότητας της Ρωσίας είναι πιθανόν να συνεχιστούν έως το 2025, -σε αντίθεση με την οικονομία της Ευρώπης και της Ιαπωνίας- η ρώσικη κυβέρνηση θα πρέπει να υποστηρίζει οικονομικά ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων.

2.6 Η Κίνα γερνάει;

Μέχρι το 2025, οι δημογράφοι αναμένουν η Κίνα να έχει σχεδόν 1,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους, σχεδόν 100 εκατομμύρια πάνω από το σημερινά της πληθυσμό. Το πλεονέκτημα του να έχει ένα σχετικά μεγάλο μέρος του πληθυσμού που εργάζεται και μικρή αναλογία ηλικιωμένων και παιδιών θα αρχίσει να ξεθωριάζει γύρω στο 2015, όταν το μέγεθος του ενεργού πληθυσμού της Κίνας θα αρχίσει να μειώνεται. Η δημογραφική γήρανση, η ύπαρξη μεγαλύτερης αναλογίας συνταξιούχων και σχετικά μικρότερης εργαζομένων, έχει επιταχυνθεί από δεκαετίες πολιτικές περιορισμού των τοκετών και από μια παράδοση πρόωρης συνταξιοδότησης. Με την επιλογή της να επιβραδύνει την αύξηση του πληθυσμού της δραματικά, προκειμένου να περιορίσει την αυξανόμενη ζήτηση για ενέργεια, νερό, και τρόφιμα, η Κίνα επίσπευσε τη γήρανση του πληθυσμού της. Μέχρι το 2025, ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της Κίνας θα έχει αποσυρθεί ή θα εισέρχεται στη συνταξιοδότηση. Παρά το γεγονός ότι η Κίνα μπορεί με την πάροδο του χρόνου να αντιστρέψει τις περιοριστικές πολιτικές της για τεκνοποίηση, θα εξακολουθήσει να έχει έναν σημαντικά ανδροκρατούμενο πληθυσμό, με αποτέλεσμα να υπάρχει πληθυσμιακή ανισορροπία

2.7 Οι δυο Ινδίες

Ο τρέχων δείκτης γονιμότητας της Ινδίας είναι 2,8 παιδιά ανά γυναίκα. Αυτός ο δείκτης όμως κρύβει τεράστιες ανισοροπίες μεταξύ των περιοχών χαμηλής γονιμότητας της Νότιας Ινδίας και τα εμπορικά κέντρα όπως η Βομβάη, το Δελχί, η Καλκούτα από τη μία πλευρά, και των περιοχών υψηλής γονιμότητας που είναι οι περιοχές στις οποίες ομιλείται η γλώσσα Χίντι και βρίσκονται στα βόρεια της Ινδίας. Σε μεγάλο βαθμό λόγω της αύξησης του πληθυσμού της πυκνοκατοικημένες βόρειας Ινδίας, ο πληθυσμός της αναμένεται να ξεπεράσει αυτόν της Κίνας περίπου στο 2025 –δηλαδή στο σημείο που ο πληθυσμός της Κίνας αναμένεται να κορυφωθεί και έπειτα να αρχίσει μια αργή πτώση.

Μέχρι τότε, η δημογραφική αυτή δυσμορφία της Ινδίας θα έχει διευρύνει το χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου. Στην επόμενη δεκαετία, ένα μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της Ινδίας θα προέλθει από τις πιο φτωχές, λιγότερο μορφωμένες και πολυσύχναστες περιοχές της αγροτικής βόρειας Ινδίας.

2.8 Η μοναδική τροχιά του Ιράν

Έχοντας βιώσει μια από τις πιο ταχείας πτώσεις της γονιμότητας στην ιστορία -από περισσότερα από έξι παιδιά ανά γυναίκα το 1985 σε λιγότερο από δύο σήμερα- το Ιράν θα βιώσει δραματικές αλλαγές στον πληθυσμό του μέχρι το 2025. Η διόγκωση του νεαρού πληθυσμού θα υποστεί μια ύφεση κατά την επόμενη δεκαετία, δημιουργώντας έτσι έναν πιο ώριμο πληθυσμό, συγκρίσιμο με αυτούς των ΗΠΑ και της Κίνας. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας θα αυξηθεί σε σχέση με τα παιδιά, δημιουργώντας ευκαιρίες για συσσώρευση αποταμιεύσεων, καλύτερη εκπαίδευση, και τελικά άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Το αν το Ιράν αξιοποιήσει αυτό το δημογραφικό πλεονέκτημα εξαρτάται από την πολιτική ηγεσία της χώρας, η οποία προς το παρόν είναι εχθρική προς τις αγορές και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και επικεντρώνεται περισσότερο στο να αποκτά έσοδα από το πετρέλαιο και όχι από την ευρύτερη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Δύο επιπλέον δημογραφικά φαινόμενα είναι προφανή: πρώτον, παρά τη χαμηλή γονιμότητα, ο πληθυσμός του Ιράν θα αυξηθεί από 66 εκατομμύρια σε περίπου 77 εκατομμύρια μέχρι το 2025. Δεύτερον, μέχρι τότε, η αύξηση του πληθυσμού της νεολαίας θα συνεχίσει να κινείται σε ανοδική τροχιά, αλλά οι ηλικίες 15-ως-24 ετών θα είναι μόνο το ένα έκτο από εκείνους που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας σε σύγκριση με το ένα τρίτο σήμερα. Άλλοι εικάζουν ότι, στο πιο μορφωμένο και ανεπτυγμένο Ιράν του 2025, οι νεαροί ενήλικες θα βρίσκουν την καριέρα και την κατανάλωση πιο ελκυστική από τις διάφορες εξτρεμιστικές πολιτικές. Μία μόνο πτυχή από το μέλλον του Ιράν είναι βέβαιη: ότι η κοινωνία θα είναι πιο δημογραφικά ώριμη από ποτέ και εντυπωσιακά διαφορετικότερη από τους γείτονές της.

2.9 Οι Μουσουλμάνοι στη Δυτική Ευρώπη

Ο Μουσουλμανικός πληθυσμός της Δυτικής Ευρώπης ανέρχεται σήμερα μεταξύ 15 και 18 εκατ. ατόμων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των Μουσουλμάνων -μεταξύ 6 και 8 τοις εκατό- είναι στη Γαλλία (5 εκατ.) και την Ολλανδία (περίπου 1 εκατ.), ακολουθούμενο από τις χώρες με 4 έως 6 τοις εκατό: τη Γερμανία (3,5 εκατ.), τη Δανία (300.000), την Αυστρία (500.000), και την Ελβετία (350.000). Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία έχουν επίσης σχετικά μεγάλο μουσουλμανικό πληθυσμό, 1,8 εκατ. και 1 εκατ. αντίστοιχα, αν και αποτελούν λιγότερο ποσοστό σε συνολικές διαστάσεις (3 τοις εκατό και 1,7 τοις εκατό, αντίστοιχα). Εάν τα τρέχοντα άνω του μέσου όρου πρότυπα μετανάστευσης και γονιμότητας των Μουσουλμάνων συνεχιστούν, η Δυτική Ευρώπη θα μπορούσε να έχει 25 με 30.000.000 μουσουλμάνους έως το 2025.

Οι χώρες με αυξανόμενο αριθμό Μουσουλμάνων θα βιώσουν μια γρήγορη αλλαγή στην εθνοτική τους σύνθεση, ιδιαίτερα γύρω από τις αστικές περιοχές, πράγμα το οποίο δυνητικά περιπλέκει τις προσπάθειες για τη διευκόλυνση της αφομοίωσης και της ολοκλήρωσης. Οι οικονομικές ευκαιρίες είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερες στις αστικές περιοχές, αλλά σε περίπτωση απουσίας ανάπτυξης των κατάλληλων θέσεων εργασίας, η αύξηση της συγκέντρωσης των Μουσουλμάνων θα μπορούσε να οδηγήσει σε πιο τεταμένη και ασταθή κατάσταση, όπως συνέβη με τις ταραχές του Παρισιού το 2005.

Οι αργοί συνολικοί ρυθμοί ανάπτυξης, οι υψηλά οργανωμένες αγορές εργασίας και οι πολιτικές στο χώρο εργασίας, εάν διατηρηθούν, θα είναι δύσκολο να αυξήσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης, παρά την ανάγκη της Ευρώπης να ανακόψει την πτώση του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας. Σε συνδυασμό με τις διάφορες διακρίσεις στο χώρο εργασίας και τα εκπαιδευτικά μειονεκτήματα, αυτοί οι παράγοντες είναι πιθανό να περιορίσουν πολλούς Μουσουλμάνους σε χαμηλού επιπέδου, χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, εμβαθύνοντας έτσι τις εθνοτικές διαιρέσεις. Παρά το σημαντικό αριθμό των ενσωματωμένων Μουσουλμάνων, ένας αυξανόμενος αριθμός οδηγείται από την αίσθηση της αποξένωσης και της αδικίας και είναι πιθανό να ακολουθήσει μουσουλμανικές πολιτιστικές και θρησκευτικές πρακτικές.

Αν και αυτές οι κοινότητες μεταναστών είναι απίθανο να αποκτήσουν επαρκή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση ώστε να υπαγορεύουν ημεδαπές ή αλλοδαπές ατζέντες πολιτικής μέχρι το 2025, τα θέματα που σχετίζονται με τους Μουσουλμάνους θα είναι στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής. Οι συνεχιζόμενες κοινωνικές και

πολιτικές εντάσεις για την ενσωμάτωση των μουσουλμάνων είναι πιθανό να κάνουν την ευρωπαϊκή πολιτική περισσότερο ευαίσθητη στην εξωτερική πολιτική για την Μέση Ανατολή, γιατί θα επηρεάζεται έμμεσα και η εσωτερική τους πολιτική.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 3: Οι αναδυόμενες αγορές

Το εθνικό προϊόν μιας χώρας χρησιμοποιείται συχνά ως ένα από τα κριτήρια για την κατάταξη της χώρας από πλευράς οικονομικής ανάπτυξης και κατά επέκταση ως δείκτης οικονομικής ευημερίας. Το ΑΕΠ όμως αυτό καθαυτό δεν σημαίνει πολλά πράγματα αν δεν χρησιμοποιηθεί σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας που αναφέρεται. Στην ουσία χρησιμοποιείται το κατά κεφαλήν εισόδημα μίας χώρας ως δείκτης οικονομικής ευημερίας της χώρας αυτής. Κατά κανόνα επομένως υψηλά κατά κεφαλήν εισοδήματα είναι ενδείξεις υψηλού επιπέδου παραγωγής και παραγωγικότητας σε μία οικονομία και συνήθως υποδηλώνουν βιομηχανικά αναπτυγμένες οικονομίες.

Όπως προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω, μπορούμε να χωρίσουμε τις οικονομίες του κόσμου σε τέσσερις βασικές κατηγορίες με κριτήριο το κατά κεφαλήν εισόδημα. Τις οικονομίες χαμηλού εισοδήματος, στις οποίες περιλαμβάνονται η Κίνα, η Ινδία και οι περισσότερες χώρες της νότιας Αφρικής. Οι χαμηλού έως μεσαίου εισοδήματος οικονομίες, στις οποίες περιλαμβάνονται οι μικρές χώρες της Λατινικής Αμερικής και οι χώρες της Καραϊβικής, η Αργεντινή, η Χιλή και οι περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες της Αφρικής. Οι μεσαίου ως υψηλού εισοδήματος οικονομίες, στις οποίες περιλαμβάνονται οι περισσότερες από τις μεγάλες χώρες της Λατινικής Αμερικής, η Κορέα και οι σχετικά φτωχότερες χώρες της Ευρώπης. Και τέλος οι υψηλού εισοδήματος στις οποίες περιλαμβάνονται οι πλούσιες βιομηχανικές οικονομίες.

Οι τρεις πρώτες κατηγορίες περιλαμβάνουν κυρίως χώρες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης σε σχέση με τις ήδη ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες. Τις αναπτυσσόμενες, δηλαδή χώρες όπου η δομή των οικονομιών των χωρών αυτών είναι σημαντικά διαφορετική από αυτή των πλούσιων βιομηχανικών χωρών και τις αναδυόμενες οι οποίες βρίσκονται σε ένα μεταβατικό στάδιο οικονομικής εξέλιξης και αποτελούν το αντικείμενο της μελέτης μας.

Παγκόσμιο ΑΕΠ

	Αριθμός κρατών	Μερίδιο στο ΑΕΠ	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Προηγμένες οικονομίες	31	56,3	1,6	1,9	3,2	2,6	3,0	2,7	0,8
ΗΠΑ	—	21,6	1,6	2,5	3,6	2,9	2,8	2,0	1,1
Ιαπωνία	—	6,6	0,3	1,4	2,7	1,9	2,4	2,4	-0,6
Ευρωπαϊκή Ένωση	27	—	1,4	1,5	2,7	2,0	3,1	2,9	0,9
Ζώνη του Ευρώ	15	16,1	0,9	0,8	2,1	1,7	2,9	2,7	0,8
2. Αναδυόμενες και Αναπτυσσόμενες οικό.	141	43,7	4,8	6,3	7,5	7,1	7,9	8,3	6,1
Αφρικής	47	3	6,2	5,4	6,5	5,8	8,3	6,1	5,2
Ασίας	23	20,1	6,9	8,2	8,6	9,0	9,9	10,6	7,8
Ινδία	—	4,6	4,6	6,9	7,9	9,1	9,8	9,0	6,0
Κίνα	—	10,8	9,1	10,0	10,1	10,4	11,6	13,0	9,0
Μέσης Ανατολής	13	3,8	3,8	7,1	5,8	5,7	5,7	6,4	6,1
Λατινικής Αμερικής	32	8,3	0,5	2,2	6,1	4,7	5,5	5,7	4,6
Βραζιλία	—	2,8	2,7	1,1	5,7	3,2	3,8	5,4	5,1
Μεξικό	—	2,1	0,8	1,7	4,0	3,1	4,9	3,2	1,8
Κεντροανατολικής Ευρώπης	13	4,0	4,2	4,8	6,9	6,1	6,7	5,4	3,2
ΚΑΚ	13	4,5	5,2	7,8	8,2	6,8	8,2	8,6	6,0
Ρωσία	—	3,2	4,7	7,2	7,3	6,4	7,4	8,1	5,6

Πηγές: ΔΝΤ, World Economic Outlook 2008 – Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, για το έτος 2008. Επίσης :ITU yearbook of statistics 2000-2008

3.1 Υπόθεση McKinnon (1973) και Shaw (1973):

Η απελευθέρωση του χρηματοοικονομικού τομέα σε συνδυασμό με κατάλληλους μετασχηματισμούς στην πολιτική της συναλλαγματικής ισοτιμίας, του εμπορίου και του δημοσιονομικού τομέα, καθώς και οι απαραίτητες ρυθμίσεις της χρηματοοικονομικής αγοράς, οδηγούν σε βελτίωση της αναδιανομής των πόρων της οικονομίας στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και, συνεπώς, στην αριστοποίηση των παραγωγικών τους δυνατοτήτων και, τελικά, στη βελτίωση του ρυθμού τους ανάπτυξης.

3.2 Γενικά αίτια ανάπτυξης των κεφαλαιαγορών

A. Εσωτερικοί παράγοντες

- Αύξηση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών
- Λήψη κατάλληλων μέτρων για τη βελτίωση και οργάνωση της θεσμικής θωράκισης
- Θέσπιση κανονισμών λειτουργίας και εκκαθάρισης σύμφωνα με διεθνή πρότυπα
- Φορολογική πολιτική
- Ιδιωτικοποιήσεις

B. Εξωτερικοί παράγοντες

- Χαμηλά επιτόκια
- Αυξημένη παγκοσμιοποίηση των αγορών

3.3 Αναδυόμενες αγορές - Ορισμός

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα αναδυόμενες είναι οι αγορές που συγκεντρώνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

1. Έχουν χαμηλό ΑΕΠ και το κατά κεφαλή εισόδημα είναι μεταξύ 635 και 7909\$. Με άλλα λόγια η ευημερία και όχι το μέγεθος της αγοράς είναι το κριτήριο. Για παράδειγμα, η Σουηδία (μικρότερη σε μέγεθος) και η Ινδία.

Γεωγραφική κατανομή: Οι περισσότερες αναδυόμενες οικονομίες βρίσκονται στην Αφρική και την Ασία.

2. Έχουν χρηματοοικονομικές αγορές. Το επίπεδο ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας των αγορών αυτών, τη λειτουργικότητα τους, το κόστος συναλλαγών κλπ.

3. Έχουν οικονομική και πολιτική σταθερότητα. Για παράδειγμα, υψηλός πολιτικός κίνδυνος συνεπάγεται κυβερνητική παρέμβαση στην αγορά και στην κίνηση κεφαλαίων, με αποτέλεσμα της απομάκρυνση των ξένων θεσμικών επενδυτών.

Αναδυόμενες αγορές λοιπόν είναι αυτές που δεν έχουν ωριμάσει ακόμα και που εισέρχονται τώρα στην εποχή της μαζικής κατανάλωσης και του εκσυγχρονισμού. Είναι

χώρες με προσδοκίες και ρηχές χρηματαγορές που είτε έχουν μείνει πίσω για κάποιους λόγους σε ανάπτυξη,(π.χ. οι πρώην κομμουνιστικές χώρες της Ευρώπης) είτε προετοιμάζονται για μεγάλες τομές στις οικονομίες τους. Η πολιτική αστάθεια και οι ατυχείς οικονομικές πολιτικές συχνά συνέβαλαν στην επιδείνωση των προβλημάτων στις χώρες αυτές, και έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην μετέπειτα οικονομική τους εξέλιξη.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, οι πέντε μεγαλύτερες αναδυόμενες αγορές είναι η Κίνα, η Ινδία, η Ινδονησία, η Βραζιλία και η Ρωσία. Άλλες χώρες που θεωρούνται επίσης ως αναδυόμενες είναι το Μεξικό, η Αργεντινή, η Νότια Αφρική καθώς και χώρες της Κεντροανατολικής και Νότιας Ευρώπης.

Οι χώρες αυτές βρίσκονται σε ένα κρίσιμο στάδιο μετάβασης, με τις τελευταίες να βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση, πραγματοποιώντας αναδιαρθρώσεις στις οικονομίες τους σύμφωνα με τις γραμμές της αγοράς και προσφέροντας πληθώρα ευκαιριών στο εμπόριο, τη μεταφορά τεχνολογίας, καθώς και στις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Γενικότερα οι αναδυόμενες αγορές είναι γεωγραφικά διασπαρμένες, διαφοροποιημένες μεταξύ τους ως προς το στάδιο ανάπτυξης και οικονομικής τους μεγέθυνσης, έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη λειτουργία τους, διαφορετικό επίπεδο ρύθμισης και οργάνωσης των εποπτικών αρχών και του θεσμικού τους πλαισίου.

3.4 Αυτό που τις κάνει διαφορετικές

Οι αναδυόμενες αγορές ξεχωρίζουν λόγω τεσσάρων βασικών χαρακτηριστικών. Πρώτον, είναι περιφερειακές υπερδυνάμεις με μεγάλο πληθυσμό, με μεγάλες βάσεις πόρων και μεγάλες αγορές. Η επιτυχία τους ως οικονομίες μπορεί να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη των χωρών που βρίσκονται γύρω τους, αλλά μπορεί να συμβεί και το αντίθετο σε περίπτωση ύφεσης. Δεύτερον, είναι μεταβατικές οικονομίες και υιοθετούν πολιτικές ανοιχτών θυρών για να αντικαταστήσουν τις πολιτικές του παρελθόντος οι οποίες στέρησαν την οικονομική τους ανάπτυξη. Τρίτον, είναι οι ταχύτερα στο κόσμο αναπτυσσόμενες οικονομίες συμβάλλοντας σε μεγάλο βαθμό στην εκρηκτική ανάπτυξη του εμπορίου στον κόσμο. Ενδεικτικά μέχρι το 2020 το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων αναδυόμενων αγορών στην παγκόσμια παραγωγή θα

διπλασιαστεί σε 16,1% από 7,8% το 1992. Τέταρτον πρωταγωνιστούν στη διεθνή πολιτική σκηνή επιδιώκοντας λύσεις σε κοινωνικά ζητήματα, αλλά και ένα μεγαλύτερο κομμάτι της παγκόσμιας οικονομικής πίτας.

Συνοπτικά οι διαφορές των αναδύμενων αγορών από τις αναπτυγμένες έγκεινται σε:

- ρυθμιστικό πλαίσιο
- θεσμικό καθεστώς
- ρευστότητα
- εμπορευσιμότητα
- ροή πληροφοριών
- κόστος συναλλαγών
- ενεργητικότητα ιδιωτικού τομέα

Οι αναδύμενες αγορές επιγραμματικά έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Βρίσκονται στο στάδιο μετάβασης της οικονομίας τους
- Δεν είναι κορεσμένες
- Διευρύνονται με γρήγορους ρυθμούς
- Βρίσκονται στο στάδιο γρήγορης διεθνοποίησης, οργανικής ένταξης και ενσωμάτωσης στην παγκόσμια οικονομία.
- Προσφέρουν νέες μεγάλες επιχειρηματικές ευκαιρίες και
- Έχουν μεγάλο επιχειρηματικό κίνδυνο

3.5 Πιθανές αιτίες δημιουργίας των αναδύμενων αγορών

- Η αποτυχία του κράτους για οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η αποτυχία οφείλεται στις ατυχείς οικονομικές πολιτικές και στις τεράστιες αρνητικές πιέσεις στις χώρες αυτές, με αποτέλεσμα το κράτος να μην μπορεί να διευκολύνει την οικονομική ανάπτυξη κατά μήκος της γραμμής της παγκόσμιας οικονομίας.

- Η ανάγκη για επενδύσεις κεφαλαίου. Το πιο σημαντικό στοιχείο για τις αναδυόμενες αγορές είναι η ανάγκη τους να επενδύουν. Αλλά ο παραδοσιακός δανεισμός του δημοσίου για την χρηματοδότηση της ανάπτυξής τους, δεν επαρκούσε για να τροφοδοτήσει την αναπτυξιακή διαδικασία. Στο παρελθόν οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών είχαν δανειστεί, είτε από εμπορικές τράπεζες, είτε από ξένες κυβερνήσεις και πολυμερείς δανειστές όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Αυτό είχε συχνά ως αποτέλεσμα τη βαριά υπερφόρτωση του χρέους και στη συνέχεια τη δημιουργία σοβαρών οικονομικών ανισοροπιών. Οι επιδόσεις πολλών χωρών, καταδεικνύει την αδυναμία να διαχειριστούν σωστά και αποτελεσματικά τα δανειακά κεφάλαια για την στήριξη της οικονομικής τους ανάπτυξης. Στη συνέχεια, όπως θα δούμε παρακάτω, οι αναδυόμενες αγορές με βάση τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα του δημοσίου δανεισμού, άρχισαν να στηρίζονται σε επενδύσεις σε μετοχικό κεφάλαιο ως μέσο χρηματοδότησης.

3.6 Οι παράγοντες που τις ευνόησαν

Αρκετοί ήταν οι παράγοντες που ευνόησαν τις αναδυόμενες χώρες τα προηγούμενα χρόνια. Η υψηλή ρευστότητα στις διεθνείς αγορές, η συνεχιζόμενη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου (καθώς αρκετές απ' αυτές τις χώρες παράγουν πετρέλαιο), η καλή μακροοικονομική κατάσταση των περισσοτέρων κρατών, ειδικά σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο ανόδου των επιτοκίων (1994), οι ελκυστικές αποτιμήσεις, η αυξημένη διάθεση ανάληψης κινδύνου από διεθνείς επενδυτές και η στροφή αμερικανικών επενδυτικών κεφαλαίων προς τις διεθνείς αγορές, αποτελούν ορισμένους από αυτούς.

Σύμφωνα με τους αναλυτές, η ισχυρή και σταθερή ανάπτυξη των αναδυόμενων αγορών σε ολόκληρο τον κόσμο, σε συνδυασμό με τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά, καθιστούν τις αναδυόμενες αγορές μια σταθερά ελκυστική επιλογή.

Καταλυτικός επίσης παράγοντας είναι η ταχεία αύξηση των εισοδημάτων σ' αυτές τις αγορές, που «σπρώχνει» όλο και μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες στη λεγόμενη μεσαία τάξη. Εκτιμάται ότι το 2030 οι καταναλωτές μεσαίου εισοδήματος στις αναδυόμενες χώρες θα αντιπροσωπεύουν το 93% της παγκόσμιας μεσαίας τάξης και

αυτό φαίνεται ότι θα παίξει σημαντικό ρόλο στο επενδυτικό σκηνικό των αναδυόμενων οικονομιών.

3.7 BRICs

Τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται ένα νέο διεθνές επενδυτικό τοπίο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι χώρες BRIC. Η ονομασία “BRIC” προέρχεται από τα αρχικά λατινικά γράμματα των χωρών: Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και Κίνα. Οι τέσσερις αυτές χώρες αποτελούν τεράστιες αγορές και γνωρίζουν ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης. Διεκδικούν ένα διευρυμένο ρόλο στις επόμενες δεκαετίες, φιλοδοξώντας να αποτελέσουν τις νέες «οικονομικές υπερδυνάμεις» του πλανήτη μας.

Τα τελευταία 10 χρόνια οι κεφαλαιαγορές των χωρών BRIC έχουν εξασφαλίσει υπερδιπλάσια μέση ετήσια απόδοση από αυτές των ανεπτυγμένων χωρών. Χαρακτηριστικός είναι ο παρακάτω πίνακας με την σύγκριση τριών μετοχικών δεικτών.

Συγκεκριμένα:

- Έχουν σταθερότητα σε πολιτικό επίπεδο
- Διαθέτουν μεγάλα αποθέματα φυσικών πόρων
- Έχουν θετικά μακροοικονομικά μεγέθη
- Βελτιώνουν συνεχώς την πιστοληπτική αξιολόγησή τους
- Επωφελούνται από την εκρηκτική ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου
- Απελευθερώνουν και εκσυγχρονίζουν τις οικονομίες τους
- Είναι αποδέκτες του 75% των επενδύσεων σε αναδυόμενες αγορές
- Αποτελούν τον προορισμό επιλογής για τις περισσότερες διεθνείς εταιρείες, οι οποίες κατέχουν ηγετικές θέσεις παγκοσμίως.

ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΟΔΟΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗ 10ΕΤΙΑ 1997-2006

Μετοχές χωρών BRIC (MSCI BRIC Index)	18,8%
Η.Π.Α (S&P 500)	8,4%
Παγκόσμιες Μετοχές (MSCI World Index)	8,1%

πηγή: International Financial Statistics

Ο γνωστός διαχειριστής κεφαλαίων Mark Mobius, προβλέπει άνοδο 30%-40% τα επόμενα χρόνια για τις μετοχές αυτών των χωρών, καθώς η αυξημένη οικονομική ανάκαμψη και τα μειωμένα δημόσια χρέη αναμένεται να δώσουν ώθηση στα εταιρικά μεγέθη.

Αυτή τη στιγμή οι χώρες του BRIC αποτελούν το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού και περισσότερο από το 10% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

3.7.1 Επενδύσεις στις BRICs

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια συνεχής έξαρση σ' επίπεδο επενδύσεων διεθνών κεφαλαίων στο συνασπισμό BRIC. Ειδικότερα, τα ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια, έχοντας να αντιμετωπίσουν πολλά προβλήματα στις ισχυρές αγορές της Δύσης και σε συνδυασμό με την πιστωτική κρίση που πλήττει κυρίως τις οικονομίες των ΗΠΑ και της Ευρώπης, έχουν αρχίσει να στρέφονται στο ισχυρό κουαρτέτο του αναπτυσσόμενου κόσμου: Τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία και την Κίνα (BRIC, όπως εν συντομία ονομάζεται η ομάδα των τεσσάρων από τα αρχικά τους). Μέχρι στιγμής τις υψηλότερες τοποθετήσεις private equity funds έχει δεχτεί η ινδική αγορά, ακολουθούμενη από την Κίνα και τη Ρωσία. Σύμφωνα με τον Λακάσα Α το 2008 στο άρθρο του «*Τα Ιδιωτικά Κεφάλαια στη BRIC*», οι επενδύσεις από private equity funds στις τέσσερις χώρες έφτασαν τα 17 δισ. δολάρια για το έτος μέχρι τον περασμένο Ιούνιο, ποσό αυξημένο

κατά 80% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2007. Μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2008 οι τοποθετήσεις ξεπερνούν τα 9 δισ. δολάρια.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Emerging Market Private Equity Association, οι όμιλοι αυτοί από τις χώρες της ομάδας BRIC άντλησαν 35,3 δισ. δολάρια στο πρώτο εξάμηνο του 2008, δηλαδή σχεδόν 65% περισσότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο (Emerging Market Private Equity Association:2008). Όπως αναφέρουν οι «Financial-Times», οι αγορές των ισχυρά αναπτυσσόμενων χωρών είναι σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες από τα private equity funds, με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντικό πεδίο να ξεδιπλώσουν τις επενδυτικές τους δραστηριότητες, την ίδια στιγμή που και το ενδιαφέρον των χωρών αυτών για προσέλκυση νέων επενδύσεων είναι μεγάλο (Financial Times:2008).

3.7.2 Επενδύσεις στην Κίνα

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας είναι το πολυπληθέστερο έθνος στον κόσμο και τα τελευταία 15 χρόνια έχει αναδειχθεί σε κύριο παράγοντα παγκοσμίων υποθέσεων με την εξαιρετική πληθυσμιακή και οικονομική της ανάπτυξη. Η Κίνα τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στη μεταρρύθμιση της οικονομίας της. Η προσχώρηση της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το 2001 ήταν σημαντική και προετοίμαζε το έδαφος για ένα μεγαλύτερο άνοιγμα της αγοράς και για άμεσες ξένες επενδύσεις. Το 2003, η Κίνα αναγνωρίστηκε ως ο δεύτερος μετά την Αμερική μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ε.Ε.

Τα τελευταία χρόνια, η οικονομία της Κίνας έχει παρουσιάσει δείκτες ανάπτυξης άνω του 7% και επί 14 συνεχή χρόνια σημειώνει πολλές επιδόσεις. Το 2007, η οικονομία της Κίνας είχε δείκτη ανάπτυξης 9,1%, τον υψηλότερο μέσα σε επτά χρόνια. Οι ξένες επενδύσεις στην Κίνα έχουν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό και πλέον αποτελούν τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας το 2007 στην Κίνα ιδρύθηκαν 18.644 Ξένες Επιχειρήσεις συνολικού ενεργητικού 48,46 δισεκ. \$ ΗΠΑ.

Σε σχέση με το 2006 η διαφορά ανέρχεται σε 27,1%. Το γεγονός ότι η Κίνα παρέχει χαμηλότερη φορολογία στις ξένες επιχειρήσεις από ότι στις εγχώριες κάνει ακόμα πιο ελκυστική την εισαγωγή ξένων επενδύσεων στην χώρα.

Το 2007 οι σημαντικότεροι ξένοι επενδυτές ήταν το Χονγκ Κονγκ, η Ταϊβάν, η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ, η Σιγκαπούρη, η Νότια Κορέα και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Κίνα πλέον έχει αρχίσει να γίνεται η πιο συχνή επιλογή των ξένων επενδυτών. Οι Κανονισμοί Οργάνωσης και Κατεύθυνσης των Ξένων Επενδύσεων που ανακοινώθηκαν το 2005, προσδιορίζουν τους στρατηγικούς τομείς στους οποίους η Κυβέρνηση της Κίνας επιθυμεί να κατευθύνει τις ξένες επενδύσεις.

Οι τομείς αυτοί είναι α) γεωργία, β) υποδομή, γ) βιομηχανικά ακατέργαστα και ημι-κατεργασμένα προϊόντα, δ) υψηλή τεχνολογία, ε) παραγωγή ενέργειας, στ) και περιβαλλοντολογική προστασία (Marotta J:2008).

Η αποδοτικότητα των ξένων επενδύσεων στην Κίνα δεν εξαρτάται από την διάρκεια λειτουργίας μίας ξένης εταιρείας ούτε από το ύψος της επένδυσης και τον αριθμό των ξένων υπαλλήλων που απασχολούνται σ' αυτήν. Εταιρείες με ηγετική θέση στην αγορά αρχίζουν να είναι αποδοτικές συνήθως 3,3 χρόνια μετά την ίδρυσή τους ενώ για τις υπόλοιπες ο μέσος χρόνος αυτός είναι 3,8 χρόνια (Marotta J:2008)

Η είσοδος μίας ξένης εταιρείας στην αγορά της Κίνας είναι μία επίπονη διαδικασία. Η νομοθεσία που διέπει τις ξένες επενδύσεις είναι πολλές φορές αυθαίρετη, καθώς οι Αρχές πειραματίζονται με νέους κανονισμούς. Οι προσπάθειες να μειωθεί η γραφειοκρατία για την ίδρυση ξένων εταιρειών έχουν επιβραδυνθεί καθώς η Κυβέρνηση έχει αυξήσει τους ελέγχους για τις ξένες επενδύσεις δίνοντας προτεραιότητα μόνο σε επενδύσεις που είναι σύμφωνες με τους εθνικούς αναπτυξιακούς στόχους της χώρας και μπορούν να ισοσκελίσουν τις ροές του ξένου συναλλάγματος.

Αν και οι ξένες επενδύσεις είναι πολλές στην Κίνα ωστόσο δεν παύουν να υπάρχουν ορισμένα προβλήματα όπως είναι η έλλειψη εσωτερικής χρηματοδότησης η υποχρέωση απόκτησης αδείας για την πώληση των προϊόντων τους στην εσωτερική αγορά, η διατήρηση του Διοικητικού ελέγχου στην Διοίκηση, και η έλλειψη πεπειραμένων διοικητικών υπαλλήλων και εργατών.

Η ενίσχυση και η έντονη αύξηση των ξένων επενδύσεων στην Κίνα οφείλεται σε ορισμένους παράγοντες όπως:

- Η σταθερή εσωτερική οικονομική ανάπτυξη,
- η αυξανόμενη σε δυνατότητες και πολλά υποσχόμενη εγχώρια αγορά
- τα φτηνά εργατικά με συγκριτικό πλεονέκτημα για τις εξαγωγές

- οι παραχωρήσεις της Κίνας μετά την ένταξή της στον ΠΟΕ
- το δίκτυο των πλούσιων Κινέζων που διαμένουν στο εξωτερικό
- χαμηλή φορολογία

Οι παραπάνω αιτίες ενισχύουν τις ξένες επενδύσεις στην Κίνα με αποτέλεσμα να οδηγούν σε οικονομική ενίσχυση της χώρας και σε ευνοϊκότερη θέση σε σχέση με τις υπόλοιπες

Η Κίνα τα τελευταία χρόνια έχει παρουσιάσει θετικές εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία η οποία γενικότερα σήμερα βρίσκεται σε ύφεση. Το 2007 η χώρα είχε ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης 8,0% και συνέβαλε στην παγκόσμια ανάπτυξη κατά 15% και κατά 60% στην αύξηση των παγκοσμίων εξαγωγών. Την σημερινή εποχή, διαπιστώνεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας είναι 9,1% λόγω των σταθερών αυξημένων εξαγωγών και επενδύσεων.

Το ΑΕΠ παρουσίασε μείωση από το 2005 έως το 2006 και μια μικρή αύξηση από το 2007 έως το 2008. Σημαντική αύξηση παρουσίασε και η βιομηχανική παραγωγή η οποία το 2005 ήταν 11% και το 2008 ήταν 13%.

Όλες οι ξένες εταιρίες που επιθυμούν να επενδύσουν στην Κίνα πρέπει να πάρουν κατ' αρχήν μια προέγκριση. Η διαδικασία για μία άμεση επένδυση εξαρτάται από την μορφή της επιχείρησης που πρόκειται να ιδρυθεί. Οι τρεις κύριες εταιρικές μορφές είναι: η Εταιρεία Αμιγούς Ξένης Ιδιοκτησίας, η Συνεταιριστική Κοινοπραξία, και η Συμμετοχική Κοινοπραξία.

Η πολιτική που ακολουθεί η Κίνα σχετικά με την παροχή κινήτρων για ξένες επενδύσεις βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Ειδικότερα ο Φορολογικός Νόμος του για τις ξένες επιχειρήσεις αναμένεται να αντικατασταθεί με ένα γενικότερο νόμο που θα ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις της Κίνας, άσχετα από τη ιδιοκτησία. Την σημερινή εποχή ο Συντελεστής Φόρου Εισοδήματος για τις Ξένες Εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στις Ειδικές Ζώνες ανέρχεται στο 15% ενώ στις κρατικές εταιρίες ισχύει ένας φορολογικός συντελεστής 33%.

Έχει προταθεί η δημιουργία μίας νέας φορολογικής κλίμακας μεταξύ 15-33% ως επιλογή για την χορήγηση κινήτρων σε επιχειρήσεις. Βασικοί στόχοι για την ενίσχυση των επενδύσεων είναι οι εξής:

- Ίση μεταχείριση ξένων και εγχώριων επενδυτών,
- Ανοιγμα του χρηματοπιστωτικού και ασφαλιστικού τομέα,
- Βελτίωση των υπαρχόντων νόμων και κανονισμών,
- Μείωση της κρατικής παρέμβασης,
- Ανάπτυξη στενότερων δεσμών με αγορές του εξωτερικού,
- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών,
- Προσπάθεια ενοποίησης με τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

Οι Φορολογικές Αρχές έχουν αφήσει να εννοηθεί στο μέλλον ότι οποιοδήποτε νέο φορολογικό κίνητρο θα απευθύνεται σε «προτιμώμενες» βιομηχανικές μονάδες. Οι ξένοι επενδυτές αν και έχουν ευνοϊκή μεταχείριση όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος εν τούτοις καταβάλουν έμμεσους φόρους στην ίδια βάση με τους εγχώριους επιχειρηματίες. Προτεραιότητα στη δανειοδότηση δίνεται σε επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό και χρήση προηγμένης τεχνολογίας καθώς και σε ξένες επενδύσεις σε περιοχές της ενδοχώρας, ειδικότερα σε επενδύσεις που αφορούν την υποδομή, στις κατασκευές και την εκμετάλλευση πόρων.

Η Κίνα τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε μεγάλη δύναμη και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να αποτελεί μια χώρα στην οποία πολλές επιχειρήσεις επενδύουν. Οι ξένες επενδύσεις έχουν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό και κάθε χρόνο υπάρχουν νέοι εισοδοί από διάφορα κράτη του κόσμου.

Οι λόγοι που κάνουν τόσο ελκυστική την δημιουργία ξένων επενδύσεων είναι η φορολογία η οποία είναι χαμηλότερη στους ξένους επιχειρηματίες από ότι στους εγχώριους αλλά και οι συνθήκες που επικρατούν στην εγχώρια αγορά.

Αν και η συγκεκριμένη χώρα εισπράττει μεγάλα οφέλη από το εξωτερικό της εμπόριο και από τις ξένες επενδύσεις που γίνονται, παρόλα αυτά γνωρίζει ύφεση στις εξαγωγές με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εμπορικές διαφορές.

Το πάγωμα των εξαγωγών της Κίνας πυροδότησε και πολλές εμπορικές διαμάχες. Μια από τις σημαντικότερες διαμάχες ήταν μεταξύ της Κίνας και Ιαπωνίας. Ειδικότερα μετά από μια σειρά παραπόνων από Ιάπωνες παραγωγούς για τις φτηνές εισαγωγές από την Κίνα, η κυβέρνηση της Ιαπωνίας επέβαλε περιορισμούς στην εισαγωγή προϊόντων από την Κίνα.

Όπως και να έχει, η δυναμική είσοδος της Κίνας στην παγκόσμια αγορά και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου είναι γεγονός, και έχει οδηγήσει στην δημιουργία νέων ισορροπιών και αυξημένων προκλήσεων.

Την σημερινή εποχή βρίσκεται στο κέντρο μίας μεγάλης βιομηχανικής επανάστασης, παρά το γεγονός ότι έχει παρατηρηθεί μια έντονη μετακίνηση εργατικού δυναμικού από την επαρχία προς τις πόλεις.

Οι ξένες επενδύσεις στην χώρα έχουν βελτιώσει την κατάσταση της και την εικόνα της προς τις άλλες χώρες, ωστόσο θα πρέπει να υπάρξει βελτίωση στο θέμα των εξαγωγών της προκειμένου να αποφευχθούν οι εμπορικές ανισότητες που παρατηρούνται.

3.7.3 Επενδύσεις στη Βραζιλία

Η Βραζιλία, η μεγαλύτερη χώρα της Λατινικής Αμερικής, καλύπτει μια έκταση 8,5 εκατομμυρίων τετραγωνικών χλμ., με πληθυσμό περισσότερο από 180 εκατομμύρια. Επιπλέον, καλύπτει το 50% της Νότιας Αμερικής και είναι μεγαλύτερη από τις ηπειρωτικές Ηνωμένες Πολιτείες.

Η Βραζιλία βρίσκεται ανάμεσα στις 15 κορυφαίες παγκόσμιες οικονομίες με ΑΕΠ US\$850 δισεκατομμύρια. Τα διεθνή νομισματικά αποθέματά της έχουν φθάσει σε US\$74,95 δισεκατομμύρια. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής ικανότητάς της προσανατολίζεται στην παραγωγή παραδοσιακών και τεχνολογικά προηγμένων προϊόντων, όπως ο εξοπλισμός μεταφορών, τα χημικά, τα μεταλλουργικά και μηχανικά αγαθά, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, τα τρόφιμα, ο ηλεκτρικός εξοπλισμός και ο εξοπλισμός επικοινωνίας.

Η Βραζιλία είναι η τέταρτη μεγαλύτερη χώρα παραγωγής εμπορικών αεροσκαφών. Έχει επίσης καλές δυνατότητες να γίνει σύντομα ο νούμερο ένα παραγωγός περιφερειακών αεροπλάνων. (Enthesis 2009)

Ακόμη είναι πρώτη στην παραγωγή πολτού μικροϊνών. Στον τομέα της γεωργίας έχει το προσόν ότι το 22% του εδάφους της είναι κατάλληλο για την παγκόσμια γεωργία. Είναι επίσης η τέταρτη κυριότερη παραγωγός σιτηρών, με συγκομιδή πάνω από 120 εκατομμύρια τόνους το 2002/2003. Η μεγαλύτερη παραγωγός του καφέ, ζαχαροκάλαμου, πορτοκαλιών και της ζάχαρης, δεύτερη στη σόγια, στο βοδινό κρέας και τα πουλερικά. Τρίτη στα τροπικά φρούτα και ανάμεσα στις δέκα στην ψιλή ζάχαρη, στο καλαμπόκι, στο χοιρινό κρέας, στο ρύζι, στο κακάο και το βαμβάκι. Η Βραζιλία

κατέχει επίσης μια σύγχρονη και ανταγωνιστική βιομηχανία κλωστοϋφαντουργίας, με ετήσιες πωλήσεις άνω των \$21 δισεκατομμυρίων.

Σημαντικός εξαγωγέας των ακατέργαστων και επεξεργασμένων μεταλλευμάτων, η Βραζιλία έχει μεγάλα αποθέματα σιδήρου, βωξίτη, μαγγανίου, κασσίτερου, νικελίου, ψευδάργυρου, αργίλου και χρυσού. Με σημαντικές εξορύξεις σιδήρου, η Βραζιλία είναι ο 8ος κυριότερος παραγωγός χάλυβα, και ο 10ος κατασκευαστής αυτοκινήτων στον κόσμο, με μέσο όρο 1,8 εκατομμύριο αυτοκινήτων το χρόνο.

Το διεθνές εμπόριό της αυξάνεται. Το 2005, το βραζιλιάνικο εξωτερικό εμπόριο αυξήθηκε 20,4% (εξαγωγές 118 δισεκατομμύρια, εισαγωγές 73 δισεκατομμύρια). Το εμπορικό ισοζύγιο έφθασε σε \$44,8 δισεκατομμύρια προς όφελος της Βραζιλίας. Η Ε.Ε. ήταν ο κύριος εισαγωγέας, με το 23,4% των εξαγωγών της Βραζιλίας, οι ΗΠΑ ο δεύτερος, με 19,2%, η Νότια Αμερική, συμπεριλαμβανομένου του MERCOSUR, με 21,5%, οι αραβικές χώρες 3,6% και η Ασία 15,7%. Οι τρεις σημαντικοί μεμονωμένοι εισαγωγείς είναι οι ΗΠΑ (US\$22,7 δισεκατομμύρια), Αργεντινή, 8,4% (US\$9,9 δισεκατομμύρια) και η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας 5,8% (US\$ 6,8 δισεκατομμύρια).

Τα βιομηχανικά προϊόντα (επεξεργασμένα και ημιεπεξεργασμένα) ανήλθαν σε 68,55% των συνολικών εξαγωγών (US\$81,1 δισεκατομμύρια). (Enthesis 2009)

3.7.4 Επενδύσεις στη Ρωσία

Κατά την δεκαετία του '90 οι ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ) στη Ρωσία ήταν μάλλον αναιμικές σε σύγκριση με το μέγεθος και τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας. Σωρευτικά, οι ΞΑΕ για όλη την δεκαετία του '90 υπολογίζονται σε \$20 δις. Παρά την σαφή βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, την περίοδο 2000-02 οι ΞΑΕ ετησίως δεν ξεπέρασαν τα \$3 δις. Στην συνέχεια, όμως, αυξήθηκαν με ταχύ ρυθμό και παρ' όλες τις δυσμενείς εντυπώσεις που άφησε η υπόθεση YUKOS, την τριετία έως το 2006 έφθασαν σωρευτικά τα \$60 δις. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2009)

Το 2006 οι εισροές κεφαλαίων τόσο για επενδύσεις όσο και λόγω δανεισμού έφθασαν τα \$55 δις. Όπως και το 2005, η μεταποίηση απορρόφησε το μεγαλύτερο τμήμα, περί τα \$15 δις. και το λιανικό εμπόριο και οι υπηρεσίες περί τα \$13 δις. αν και τα ποσά ήταν χαμηλότερα από το 2005. Οι κλάδοι πρώτων υλών, περιλαμβανομένου του πετρελαίου, γνώρισαν σημαντική αύξηση φθάνοντας τα \$9 δις το 2006. Το 55% του συνόλου των ΞΑΕ το 2006 προήλθαν από 3 χώρες, κατά σειρά την Ολλανδία, την Κύπρο και το

Λουξεμβούργο. Και οι τρεις χώρες είναι γνωστοί αποδέκτες ρωσικών κεφαλαίων που εξάγονται από την Ρωσία, τα οποία διαχειρίζονται πλήθος υπεράκτιων εταιρειών, συνήθως ρωσικών συμφερόντων. Συνεπώς, εκτιμάται με ασφάλεια ότι μεγάλο μέρος των κεφαλαίων που προέρχονται από αυτές τις χώρες αποτελούν επαναπατριζόμενα ρωσικά κεφάλαια. (Υπουργείο Εξωτερικών, 2009)

Το 2006, η ΕΕ είναι σύμφωνα με την ROSSTAT, ο πρώτος επενδυτής της Ρωσίας (76% του συνόλου των ΞΑΕ), ενώ οι ΗΠΑ καταγράφουν μικρό ποσοστό. Στο σύνολο των ΑΞΕ που προέρχονται από χώρες του ΟΟΣΑ παρατηρείται ότι το 67% προέρχεται από την ΕΕ και το 9% από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του 2007 η Κύπρος παραμένει ο πρώτος επενδυτής στην Ρωσία 21% του συνόλου και ακολουθούν η Ολλανδία με 20,4%, οι Βερμούδες με 17%, η Μεγ. Βρετανία, με 7,2%, οι ΗΠΑ με 3,7%, το Γιβραλτάρ με 1,7% και η Γερμανία με 1,4%.

Σε ότι αφορά τις ρωσικές επενδύσεις στο εξωτερικό, σωρευτικά η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας τις υπολογίζει σε \$3,5 δις. Κυριότεροι αποδέκτες είναι η Ολλανδία, η Κύπρος, οι Μπαχάμες, οι Παρθένες Νήσοι, το Ιράν, το Γιβραλτάρ, η Βρετανία, η Αυστρία και οι ΗΠΑ.

Η διαφυγή κεφαλαίων ήταν ίση με το 3% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 1995-96, ενώ έως το 1998 έφθασε το 13%. Στην συνέχεια, μειώθηκε και το 2001 αντιστοιχούσε στο 7% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Κεντρικής Τράπεζας, το 2003 μειώθηκε σημαντικά παρά την αβεβαιότητα που προκάλεσε η υπόθεση Yukos. Υπολογίζεται ότι έως το 2005 των σύνολο των κεφαλαίων που έφυγαν από την Ρωσία ανέρχονταν σε \$53,3 δις, ενώ έως το 2004 ήταν \$33,6 δις. Οι προσπάθειες των αρχών να ελέγξουν το φαινόμενο θέτοντας φραγμούς στην κίνηση κεφαλαίων δεν είχαν επιτυχία. Επιπλέον, φαίνεται ότι θα συνεχίσει να αποτελεί χαρακτηριστικό του συστήματος. Ωστόσο, την περίοδο Ιαν.-Σεπτ. 2006 σημειώθηκε στη Ρωσία, για πρώτη φορά, θετική καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων που δεν κατευθύνονταν σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (χρηματιστήριο κλπ). Οι εισροές ανήλθαν σε \$16,5 δις (1,7% του ΑΕΠ). Το ίδιο διάστημα, η παράνομη διαφυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό υπολογιζόταν σε \$15 δις σε σύγκριση με \$20 δις την αντίστοιχη περίοδο του 2005. Το συνολικό επενδεδυμένο κεφάλαιο στη Ρωσία (εγχώριο, ξένο) σημείωσε μία σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια (+10% ετησίως μετά το 2003), αλλά το επίπεδο επενδύσεων παραμένει ακόμη αρκετά χαμηλό και ανέρχεται σε 18% του ΑΕΠ, έναντι 25% στις άλλες ανεπτυγμένες χώρες (η Κίνα λαμβάνει ετησίως άνω των 60 δις \$ ΑΞΕ, ενώ η Ρωσία 26,3 περίπου δις

€). Το 2007 οι ΑΞΕ στη Ρωσία έφθασαν τα 48,9 δις \$, ενώ οι ρωσικές επενδύσεις στο εξωτερικό τα 47,8 δις \$..(Υπουργείο Εξωτερικών, 2009)

Εξετάζοντας τις ΑΞΕ ανά γεωγραφική περιοχή παρατηρούμε ότι η Μόσχα και η περιφέρειά της της κατέχει το 50% του συνόλου των ΑΞΕ και η Αγία Πετρούπολη ακολουθεί χωρίς όμως να προσελκύει μεγάλες επενδύσεις. Τα μεγάλα κέντρα παραγωγής πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου, όπως το διαμέρισμα Ουραλίων (Τioumen) και η νήσος Σαχαλίνη, εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά.

3.7.5 Επενδύσεις στην Ινδία

Στις μέρες μας πολύ λίγοι κλάδοι παραμένουν απαγορευμένοι στην Ινδία για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ), τα επιτρεπόμενα επίπεδα επένδυσης αυξάνονται διαρκώς, οι διαδικασίες έγκρισης καταργούνται ή απλοποιούνται, ενώ ενισχύονται οι μηχανισμοί διευκόλυνσης των επενδυτών. Επιπλέον, η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος υποβοηθείται από συμπληρωματικές μεταρρυθμίσεις στη βιομηχανική και στη φορολογική πολιτική, ενώ ενισχύεται και από μια σειρά κινήτρων για τους ξένους επενδυτές.

Η σταδιακή φιλελευθεροποίηση των πολιτικών για τις ΑΞΕ σε συνδυασμό με τα πιο πρόσφατα κίνητρα και την ευρύτερη μεταρρύθμιση σε τομείς που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την εισροή και εκροή επενδύσεων, είχαν την αναμενόμενη απήχηση στους επενδυτές. Σε όλη την πορεία της Ινδίας, από την ανεξαρτησία της ως σήμερα, συντελέστηκαν σημαντικές μεταβολές: από τα κίνητρα που ώθησαν ξένους και εγχώριους επενδυτές να τοποθετήσουν τα κεφάλαιά τους στην Ινδία ή στο εξωτερικό αντίστοιχα, ως τους οικονομικούς κλάδους που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον τους και τις χώρες στόχους για την εκροή ΑΞΕ. Μεταβολές που ήρθαν σαν φυσική συνέπεια των κρατικών πολιτικών, αλλά σταδιακά, και σαν συνέπεια της εξέλιξης του επιπέδου ανάπτυξης της Ινδίας, της ωριμότητας των επιχειρήσεών της και της παγκοσμιοποίησης των αγορών. Σε κάθε περίπτωση πάντως, το μίγμα των πολιτικών που εφαρμόστηκε θα πρέπει να θεωρείται επιτυχές, αφού τόσο η εισροή, όσο και η εκροή ΑΞΕ διατήρησαν σε όλη τη διάρκεια της μεταρρύθμισης και με ελάχιστες εξαιρέσεις, σταθερά αυξητική τάση, ενώ ειδικά μετά το 2000 η εξέλιξή τους υπήρξε εντυπωσιακή.

Ωστόσο, η σύγκριση με τις επιδόσεις άλλων δυναμικών αναπτυσσόμενων οικονομιών καταδεικνύει τη σημαντική υστέρηση της Ινδίας, ακόμα και σήμερα, στο ύψος της

εισροής, κυρίως, ΑΞΕ. Το γεγονός αυτό υπονοεί μια σειρά αδυναμιών της χώρας που δρουν ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων, και που προφανώς, ούτε οι φιλελεύθερες πολιτικές, ούτε τα κίνητρα μπορούν να αντισταθμίσουν.

Η επιτάχυνση της φιλελευθεροποίησης των πολιτικών που συντελέστηκε στην Ινδία τα τελευταία χρόνια είχε θεαματικά αποτελέσματα, καθώς η ετήσια εισροή ΑΞΕ κατά το τελευταίο οικονομικό έτος, σχεδόν πενταπλασιάστηκε σε σχέση με το μέσο όρο της προηγούμενης δεκαετίας. Έτσι, παρά το γεγονός ότι ο αρχικός ενθουσιασμός των ξένων επενδυτών μετριάστηκε μετά το μέγιστο του 2001-2002, οι ΑΞΕ ανέκαμψαν το οικονομικό έτος 2004 -2005, κυρίως λόγω της αύξησης του επιτρεπόμενου ορίου επένδυσης στις τηλεπικοινωνίες και στις αεροπορικές μεταφορές. (Reserve Bank of India, 2005).

Εξάλλου, η ελάφρυνση των περιορισμών στους τομείς απόσταξης, φυσικού αερίου, διανομής ενέργειας, αλλά και λιανικού εμπορίου, εξηγεί την περαιτέρω βελτίωση του 2005 – 2006. (Reserve Bank of India, 2005).

Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Δεκατρία χρόνια αφότου επιτράπηκε για πρώτη φορά σε θεσμικούς επενδυτές να εισέλθουν στην Ινδική αγορά, το ύψος των επενδύσεων χαρτοφυλακίου ξεπερνά σήμερα κατά πολύ αυτό των ΑΞΕ, γεγονός που υποδηλώνει μεν την εμπιστοσύνη των επενδυτών στην Ινδική οικονομία, αλλά και την απροθυμία τους να εισέλθουν στη χώρα με επενδύσεις μόνιμου χαρακτήρα.

Ωστόσο, η πτώση του χρηματιστηριακού δείκτη Sensex περισσότερο από 15% σε σχέση με το επίπεδο όπου βρισκόταν το Μάιο του 2006 και οι προβλέψεις για νέα υποχώρηση της ρουπίας σε σχέση με το δολάριο, έκαναν τους θεσμικούς επενδυτές να ρευστοποιήσουν μεγάλο μέρος των επενδύσεών τους.

Άλλωστε, την κατάσταση δε βοήθησε και η ανακοίνωση του Πρωθυπουργού ότι παγώνει τη διαδικασία των αποκρατικοποιήσεων, προκειμένου να μην αποσύρει την εμπιστοσύνη του ένα από τα κόμματα της αριστεράς που στηρίζει την Κυβέρνηση συνασπισμού της χώρας. (*Financial Times*, 2006)

Όσον αφορά τους κλάδους στους οποίους κατευθύνονται οι ΑΞΕ, η βιομηχανία εξακολουθεί να αποτελεί ελκυστικό πεδίο για τους επενδυτές, αν και μεγάλο ενδιαφέρον φαίνεται να συγκεντρώνουν και οι υπηρεσίες. Οι προτιμήσεις αυτές ήρθαν σαν αποτέλεσμα αφενός της ραγδαίας ανάπτυξης του Ινδικού κλάδου πληροφορικής, και

αφετέρου της διάγνωσης των αδυναμιών και αναγκών της Ινδικής οικονομίας που οδήγησαν σε αντίστοιχα φιλικότερες επενδυτικές πολιτικές. Έτσι, η σταδιακή αύξηση των ορίων επένδυσης στους τομείς της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και των υπηρεσιών (χρηματοοικονομικών, μεταφορικών και άλλων), καθώς και τα αντίστοιχα κίνητρα για ορισμένους από αυτούς, αντικατοπτρίζουν την πρόθεση των Ινδικών Κυβερνήσεων να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες για την ανάπτυξη της χώρας υποδομές. Αντίστοιχα, επενδυτικά κίνητρα όπως αυτά που παρέχονται στις περιοχές ειδικών προνομίων, καταδεικνύουν την πρόθεση ενίσχυσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ήδη επιτυχημένων στο εσωτερικό της χώρας κλάδων, πρωταρχικά της πληροφορικής, αλλά και της βιομηχανίας.

Από την άλλη πλευρά, η ανταπόκριση των ξένων επενδυτών στο νέο διαμορφούμενο περιβάλλον με τη συρροή κεφαλαίων στους παραπάνω κλάδους, φαίνεται να ισορροπεί ανάμεσα σε διαφορετικές τάσεις:

Πρώτον, είναι βέβαιο ότι τα επενδυτικά κίνητρα λειτουργούν ενθαρρυντικά για την εισροή ΑΞΕ, χωρίς ωστόσο να αφήνουν μεγάλο περιθώριο για αξιοποίηση της τεράστιας εσωτερικής αγοράς και άρα να υπονομεύουν τις εγχώριες επιχειρήσεις, καθώς έχουν σχεδόν πάντα τη ρήτρα του εξαγωγικού προσανατολισμού. Το ότι οι ξένες επιχειρήσεις επενδύουν στις περιοχές ειδικών προνομίων, σημαίνει ότι αντιμετωπίζουν την Ινδία ως εξαγωγική βάση, αναζητώντας αποτελεσματικότερες μεθόδους παραγωγής, λόγω του χαμηλότερου κόστους του ανθρώπινου δυναμικού και των φορολογικών και άλλων προνομίων. Αυτό εξηγεί και το γεγονός ότι οι αναπτυγμένες χώρες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το μισό των εισερχόμενων ΑΞΕ στην Ινδία. Παραδείγματα τέτοιων επενδύσεων, αποτελούν η μονάδα παραγωγής της Nokia (Φινλανδία) στην Ειδική Οικονομική Ζώνη της πολιτείας Tamil Nadu, η δραστηριοποίηση των IBM, HP (ΗΠΑ) και πολλών άλλων πολυεθνικών του κλάδου πληροφορικής στο Τεχνολογικό Πάρκο Λογισμικού της Hyderabad.³⁵ Εξάλλου, αν και η παροχή κινήτρων ενέχει πάντα τον κίνδυνο προσέλκυσης ευκαιριακών επενδύσεων, φαίνεται πως η Ινδία έχει μεγάλο περιθώριο να επωφεληθεί ακόμα και από αυτές: η απόκτηση ξένης τεχνολογίας, αλλά και το σταδιακό χτίσιμο μιας φήμης ως εξαγωγικής δύναμης αξιόπιστων και ποιοτικών προϊόντων, εξακολουθούν να είναι στόχοι μείζονος σημασίας για τη χώρα. (Indiantogether, 2006)

Δεύτερον, το μέγεθος της εσωτερικής αγοράς είναι σαφές ότι δεν αφήνει τους επενδυτές αδιάφορους. Ακόμα και χωρίς τα πλεονεκτήματα των ειδικών περιοχών προνομίων, ακόμα και με τους υφιστάμενους περιορισμούς, η Ινδία παραμένει μια αγορά με περισσότερους από ένα δισεκατομμύριο κατοίκους, εκ των οποίων οι μισοί απαρτίζουν μια δυναμική μεσαία τάξη με αυξανόμενο διαθέσιμο εισόδημα. Έτσι, η Ινδία δεν μπορεί παρά να είναι ελκυστικός προορισμός, τόσο για τις αναπτυγμένες, όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες που αναζητούν νέες αγορές για τα αγαθά τους.

3.8 CIVETS Vs N-11

Οι αγορές CIVETS, ήτοι της Κολομβίας, της Ινδονησίας, του Βιετνάμ, της Αιγύπτου, της Τουρκίας και της Νοτίου Αφρικής, εκτιμάται ότι τηρουμένων των αναλογιών έχουν τις προϋποθέσεις για να «συμπεριφερθούν» στο παγκόσμιο στερέωμα όπως και οι αγορές των BRICs (Βραζιλία, Ινδία, Ρωσία, Κίνα).

Μία άλλη ομαδοποίηση αγορών που φαίνεται να κερδίζει έδαφος τελευταία είναι οι επανομαζόμενες “Next 11” και αποτελείται από τις Νότια Κορέα, Μεξικό, Ινδονησία, Τουρκία, Φιλιππίνες, Αίγυπτο, Βιετνάμ, Πακιστάν, Νιγηρία, Μπαγκλαντές και Ιράν.

Είναι ενδεικτικό ότι η Castlestone Management στο Λονδίνο έχει ήδη συστήσει fund ενεργής διαχείρισης που περιλαμβάνει και τις 11 αυτές αγορές, ενώ πριν από το τέλος του έτους αναμένεται να τεθεί σε διαπραγμάτευση και το Easy ETF της γαλλικής BNP Paribas, στο οποίο ωστόσο για λόγους ρευστότητας θα συμπεριλαμβάνονται 8 από τις 11 αγορές.

Τόσο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όσο και ως επένδυση, το concept των BRICs «δούλεψε» αποτελεσματικά, υπεραποδίδοντας έναντι όλων σχεδόν των επενδύσεων από τότε που συνελήφθη ως ιδέα, σχολίασε πρόσφατα στους «FT» ο διαχειριστής του νέου fund της Castlestone, Arrash Zafari. Χαρακτηρίζει μάλιστα τις “Next 11” ως μία ομάδα από «μικρές Ινδίες» και εκτιμά ότι προσφέρουν επενδυτικές ευκαιρίες που δεν είναι πια διαθέσιμες στις BRICs.

Από την πλευρά του ο επικεφαλής οικονομολόγος της Goldman Sachs και «πατέρας»

του όρου «BRICs», Jim O' Neill, παραδέχεται ότι η συγκεκριμένη ομαδοποίηση αφενός δεν επιδιώκει να θέσει ένα «αντίπαλο δέος» απέναντι στα BRICs, αφετέρου αποτελεί μία απάντηση σε «επίμονα» ερωτήματα όπως «γιατί αυτές οι τέσσερις (BRICs) και όχι η Ινδονησία, η Τουρκία ή το Μεξικό»; «Θεωρώ ότι τα BRICs είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παγκόσμιας οικονομίας, αλλά δεν θα μπορούσα να πω το ίδιο και για τις “Next 11” αγορές».

Αναφορικά με το fund της Castlestone, ο Jim O' Neill σχολιάζει ότι «πρόκειται προφανώς για μία έξυπνη κίνηση από πλευράς marketing, με όλους τους δείκτες του Βιετνάμ σε θετικό έδαφος φέτος και διψήφια ποσοστιαία κέρδη στο Ιράν, το Μπαγκλαντές, την Ινδονησία, τις Φιλιππίνες, την Τουρκία και τη Νιγηρία».

Ο ίδιος φαίνεται να διαφωνεί με το επιχείρημα του Zafari ότι οι “Next 11” μπορούν να αποδειχθούν μία επικερδής μορφή διαφοροποίησης ενός επενδυτικού χαρτοφυλακίου. «Οι 11 αυτές αγορές δεν έχουν μεγάλη συσχέτιση μεταξύ τους, όπως δεν έχουν στενή συσχέτιση και με τον υπόλοιπο κόσμο», σχολιάζει χαρακτηριστικά, αν και αναγνωρίζει ότι «από επενδυτική σκοπιά πράγματι προσφέρουν κάποιες ευκαιρίες».

Η «πατρότητα» του όρου CIVETS αποδίδεται στον διευθύνοντα σύμβουλο της HSBC, Michael Geoghegan, που κάνει λόγο για «λαμπρό μέλλον» σε αυτές τις έξι αγορές. Ο επικεφαλής παγκόσμιας επενδυτικής στρατηγικής της HSBC Global Asset Management, Philip Poole, επιβεβαιώνει ότι η έναρξη λειτουργίας ενός fund βασισμένου στις CIVETS είναι πράγματι μεταξύ των επιλογών που εξετάζει για το επόμενο έτος. Και χαρακτηρίζει αυτές τις αγορές ως μία ενδιάμεση «περιοχή» που έρχεται να ανταποκριθεί στο επενδυτικό ενδιαφέρον που εκδηλώνεται μεταξύ των δύο άκρων, τα οποία οριοθετούν από τη μία πλευρά οι BRICs και από την άλλη οι «περιφερειακές» αγορές.

Σε αυτή τη «διαμάχη των ακρωνυμίων», απάντηση έρχεται να δώσει ο Jerome Booth, επικεφαλής ανάλυσης της Ashmore Investment Management, επινοώντας τον όρο CEMENT. Με αυτόν περιγράφει τις Χώρες σε Αναδυόμενες Οικονομίες που Αποκλείονται από τη Νέα Ορολογία (Countries in Emerging Markets Excluded by New Terminology) και εξηγεί με ένα λογοπαίγνιο ότι «για να χτίσεις έναν τοίχο χρειάζεσαι και τούβλα (BRICs) και τσιμέντο (CEMENT)».

3.8.1 CIVETS

Πίνακας 7

Βασική υπόθεση: τα έξι αυτά κράτη έχουν μεγάλους και νέους σε ηλικία πληθυσμούς, διαφοροποιημένες οικονομίες, σχετική πολιτική σταθερότητα και αξιοπρεπή χρηματοπιστωτικά συστήματα. Επιπλέον, είναι ως επί το πλείστον απρόσκοπτα από τον υψηλό πληθωρισμό, τις εμπορικές ανισορροπίες ή τις κρατικές βόμβες χρέους.

Πίνακας 8

	Population (m)	GDP per head (US\$, PPP)	Consumer price inflation (% av)	Budget balance (% of GDP)
Colombia	46.9	8,920	2.6	-3.9
Indonesia	243.0	4,230	5.1	-2.2
Vietnam	87.8	3,150	9.3	-7.7
Egypt	84.7	5,910	11.8	-8.7
Turkey	73.3	12,740	8.7	-4.5
South Africa	49.1	10,730	5.8	-6.3

Πηγή: Economist Intelligence Unit, Country Data

3.8.2 N-11

Από τη στιγμή που εισήχθηκε αυτός ο όρος από τον Jim O'Neill της Goldman Sachs στα τέλη του 2005, υπήρξε αυξημένο ενδιαφέρον για αυτές τις χώρες (Μπανγκλαντές, Αίγυπτο, Ινδονησία, Ιράν, Κορέα, Μεξικό, Νιγηρία, Πακιστάν, Φιλιππίνες, Τουρκία, Βιετνάμ). Οι πρόσφατες οικονομικές επιδόσεις των χωρών αυτών έχουν βελτιωθεί κατακόρυφα και οι κεφαλαιαγορές τους έχουν ισχυρή δομή. Αν και οι N-11 μπορεί να μην έχουν το μέγεθος και την επίπτωση που μπορεί να είχαν οι BRICs, θα μπορούσαν όμως να ανταγωνιστούν τις G7. Ως πηγή της νέας ζήτησης και της βιώσιμης ανάπτυξης, θα μπορούσαν να ξεπεράσουν ακόμα και μεγάλες αγορές. Αρκετές από τις χώρες που ανήκουν στις N-11 θα μπορούσαν να ενταχθούν στις μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο. Οι συνθήκες ανάπτυξης διαφέρουν σημαντικά ανάμεσα στις N-11, και πολλές αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις. Η ανάπτυξη θα μπορούσε να είναι πολύ πιο ταχύρυθμη εάν οι συνθήκες αυτές είχαν βελτιωθεί.

Πίνακας 9

The BRICs, N-11 and the World

Ποιες είναι όμως οι προοπτικές για τις N-11 κατά τη διάρκεια των προσεχών δεκαετιών; Μπορεί το όνειρο των N-11 να γίνει πραγματικότητα; Ποια είναι τα εμπόδια για την επιτυχία, και τι θα πρέπει να αλλάξει για να υπάρξουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας;

Η ποικιλομορφία των χωρών του N-11, κάνει δύσκολες τις γενικεύσεις. Αλλά οι προβλέψεις επιβεβαιώνουν ότι πολλές από αυτές έχουν ενδιαφέρουσες ιστορίες ανάπτυξης, παρόλο που οι προοπτικές τους διαφέρουν σημαντικά και μερικές αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερες προκλήσεις από ό,τι άλλες.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι χώρες BRICs παραμένουν το μεγαλύτερο παγκόσμια κεφάλαιο. Από τις N-11, μόνο το Μεξικό, η Κορέα και, σε μικρότερο βαθμό, η Τουρκία και το Βιετνάμ έχουν τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις για να ανταγωνιστούν τις μεγάλα σημερινές οικονομίες ή τις χώρες BRIC. Άλλες χώρες του N-11 όπως η Ινδονησία και η Νιγηρία μπορούν δυνητικά να γίνουν μεγάλες, εάν μπορούν να εξασφαλίσουν σταθερή ανάπτυξη. Αλλά ενώ το υπόλοιπο των N-11 μπορεί να μην έχει άμεσα την επίδραση που είχαν τα BRICs σύντομα, οι N-11 ως ομάδα μπορεί να έχουν την ικανότητα να ανταγωνιστούν το G7 αν όχι σε απόλυτους όρους, τουλάχιστον από άποψη ανάπτυξης.

Τα κυριότερα σημεία του «ονείρου» των N-11 Παρακάτω, θα εξετάσουμε τις πιο πρόσφατες επιδόσεις των N-11, τις συνθήκες ανάπτυξης τους και τη δυνατότητα τους για αλλαγή. Παρουσιάζονται συνοπτικά κάποια από τα σημεία-κλειδιά:

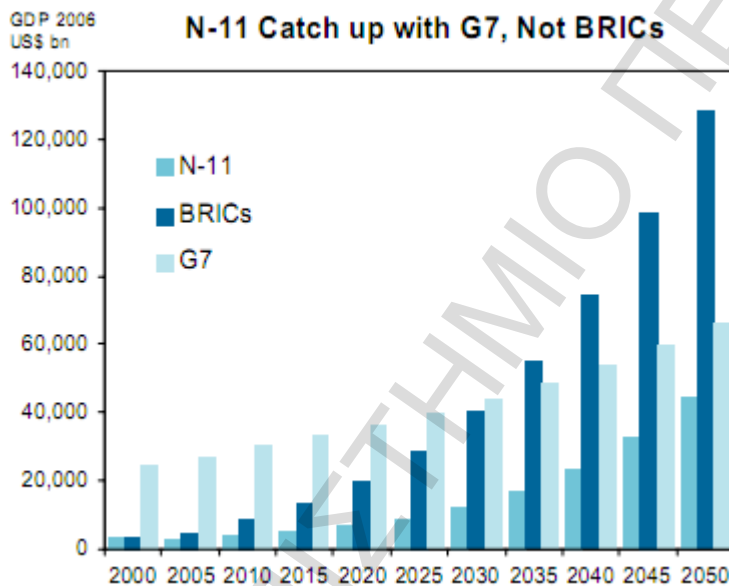
- Το σχετικό βάρος των N-11 στην παγκόσμια οικονομία και το παγκόσμια εμπόριο έχει αυξηθεί ελαφρώς, με συμβολή στην παγκόσμια ανάπτυξη της τάξης του 9% κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.
- Μόνο το Βιετνάμ έχει καταφέρει ανάπτυξη συγκρίσιμη με την Κίνα, τη Ρωσία και την Ινδία, αλλά πέντε από τα N-11 έχουν κατά μέσο όρο 5% και πλέον ανάπτυξη κατά τα τελευταία πέντε χρόνια.
- Η ανάπτυξη γενικά είναι γεγονός και στα 11 κράτη του group.
- Οι επιδόσεις της αγοράς Ιδίων Κεφαλαίων ποικίλει: πέντε από τα N-11κράτη έχουν δει κέρδη άνω του 300% από το 2003, με το Βιετνάμ να σημειώνει κέρδη άνω του 500% από το 2003.

- Υπάρχει ραγδαία ανάπτυξη του εμπορίου σε αρκετές από τις N-11, με κυρίαρχες σε αυτό τον τομέα την Τουρκία, την Αίγυπτο και το Βιετνάμ.

Οι αναπτυξιακές προοπτικές των N-11

Αν και οι N-11 είναι απίθανο να ανταγωνιστούν τις χώρες BRIC ως ομαδοποίηση, το ΑΕΠ των N-11 θα μπορούσε να φθάσει τα δύο τρίτα το μέγεθος του ΑΕΠ των G7 μέχρι το 2050.

Πίνακας 10

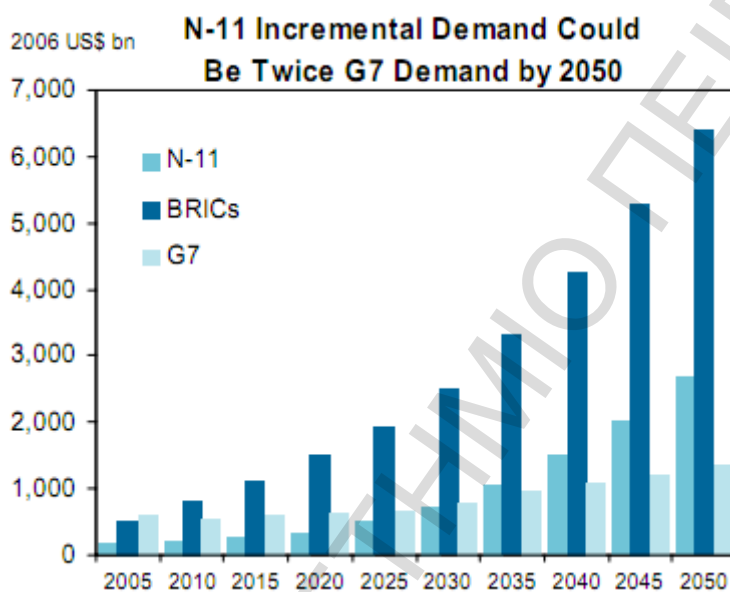

Πηγή: Goldman Sachs

- Όλα τα κράτη του N-11 έχουν την δυνατότητα να σημειώσουν ανάπτυξη στο 4% ή και περισσότερο κατά τα επόμενα 20 χρόνια, αν καταφέρουν να διατηρήσουν σταθερές προϋποθέσεις ανάπτυξης.
- Στοιχειώδης νέα ζήτηση από τις χώρες του N-11 θα μπορούσε να ξεπεράσει το G7 σε περίπου 25 χρόνια και να είναι διπλάσια από αυτή της G7 μέχρι το 2050.
- Από το N-11, μόνο το Μεξικό και η Ινδονησία έχουν τη δυνατότητα να ανταγωνιστεί όλα τα μέλη του G7, αλλά η Νιγηρία, η Κορέα, η Τουρκία και το Βιετνάμ θα μπορούσαν να ξεπεράσουν κάποια από τα τρέχοντα μέλη του G7.

- Ακόμα και με σταθερούς ρυθμούς ανάπτυξης, μόνο για την Κορέα και το Μεξικό (και ίσως και Τουρκία) είναι πιθανό να υπάρξει μια εύλογη πιθανότητα ανάκτησης του χαμένου εδάφους για να ανάπτυξης των επιπέδων εισοδήματος στις επόμενες δεκαετίες. Και η κατάταξη των εισοδημάτων είναι λιγότερο πιθανό να αλλάξει από την κατάταξη των οικονομικών μεγεθών.
- Άλλες N-11 χώρες θα μπορούσαν να εξακολουθούν να βλέπουν μεγάλες αυξήσεις στις εισοδήματα, με την πιο εντυπωσιακή ενδεχομένως στο Βιετνάμ, με πάνω από πενταπλάσια αύξηση στα επόμενα 25 χρόνια.

Πίνακας 11

Πηγή: Goldman Sachs

Οι προβλέψεις βέβαια για την εξέλιξη των οικονομιών των N-11 είναι αρκετά δύσκολες μιας και ανάμεσα στις 11 αυτές χώρες υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις, όπως φαίνεται και παρακάτω.

- Υπάρχει ευρεία εκπροσώπηση σε μεγάλες περιοχές, με μια οικονομία από την Ευρώπη, τη Λατινική Αμερική και τη Μέση Ανατολή, δύο από Αφρική και τέσσερις από την Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία. Ο χάρτης στην αρχή της παρουσίασης των N-11 δείχνει το μοτίβο των N-11 και των BRICs, τονίζοντας την συγκέντρωση τους κυρίως στην νοτιοανατολική Ασία.

- Υπάρχει μεγάλη διακύμανση των επιπέδων ανάπτυξης. Η Νότιος Κορέα (αν και κατατάσσεται ως μια αναδυόμενη αγορά με οικονομικούς όρους) είναι στις περισσότερες περιπτώσεις μια αναπτυγμένη οικονομία, με τα επίπεδα του εισοδήματος πάνω από δύο φορές υψηλότερα ως προς οποιοδήποτε άλλο από τις χώρες του N-11. Μαζί με το Μεξικό που είναι η αμέσως επόμενη πλουσιότερη χώρα, είναι και οι δύο μέλη του ΟΟΣΑ. Η Τουρκία επίσης βρίσκεται σε ένα αρκετά καλό οικονομικό επίπεδο ανάπτυξης σε αντίθεση με το Μπαγκλαντές π.χ. που είναι μία από τις φτωχότερες χώρες παγκοσμίως.
- Τα επίπεδα της αστικοποίησης, το άνοιγμα στο εμπόριο και ο ρόλος των άμεσων ξένων επενδύσεων στην οικονομία διαφέρουν επίσης σημαντικά ανάμεσα στις N-11, με τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες να εμφανίζουν μια ισχυρή αγροτική προκατάληψη και οι άμεσες ξένες συμμετοχές στην οικονομία κυμαίνονται από ανύπαρκτες (Ιράν) μέχρι και σημαντικές (Νιγηρία και Βιετνάμ).
- Το μέγεθος του πληθυσμού είναι επίσης αρκετά διαφοροποιημένο ανάμεσα στο group του N-11. Ενώ όλες οι χώρες του N-11 είναι σχετικά μεγάλες, οι πληθυσμοί τους κυμαίνονται από τα 50 εκατ. περίπου για την Κορέα σε πολύ πάνω από 200 εκατ. για την Ινδονησία.
- Η ανάπτυξη των αγορών και η εστίαση των επενδυτών σε αυτές επίσης διαφέρουν. Ενώ πέντε από τα N-11 (Τουρκία, Κορέα, Ινδονησία, Φιλιππίνες και Μεξικό) βρίσκονται συνήθως στους δείκτες των Αναδυόμενων Αγορών στις κεφαλαιαγορές, τα υπόλοιπα έξι γενικά προσελκύουν πολύ λιγότερο ενδιαφέρον. Η ικανότητα πρόσβασης στις αγορές ποικίλλει επίσης σε μεγάλο βαθμό.

Πίνακας 12

BRICs and N-11 2006 Economic Snapshot

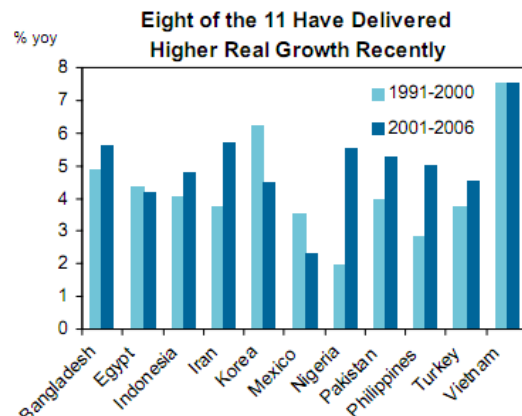
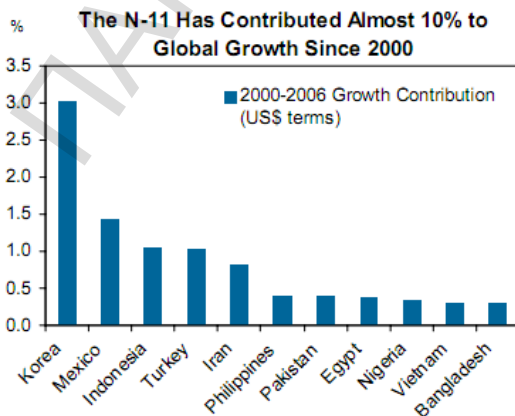
	GDP (US\$bn)	2001-06 Average GDP Growth Rate (%)	GDP Per Capita (US\$)	Population (m)	Urbanisation (% Total)*	Trade openness (% GDP)*	FDI (% GDP)*	Current Account (% GDP)	Inflation (% yoy)
Bangladesh	63	5.7	427	155	25.0	36.7	1.1	-0.3	6.8
Brazil	1,064	2.3	5,085	187	84.2	22.7	1.7	1.4	4.2
China	2,682	9.8	2,041	1,314	40.5	63.4	3.2	8.6	1.5
Egypt	101	4.2	1,281	72	42.3	56.8	6.4	1.8	7.3
India	909	7.2	696	1,110	28.7	29.3	0.8	-2.4	5.6
Indonesia	350	4.8	1,510	222	47.9	51.2	1.9	2.4	13.1
Iran	245	5.7	3,768	71	68.1	51.5	0.0	10.0	14.0
Korea	887	4.5	18,484	49	80.8	68.5	0.9	0.7	2.2
Mexico	851	2.3	7,915	107	76.0	57.4	2.3	-0.4	3.6
Nigeria	121	5.6	919	150	48.3	71.9	3.4	15.7	9.4
Pakistan	129	5.3	778	155	34.8	35.5	2.0	-3.9	7.9
Philippines	117	5.0	1,314	86	62.6	90.7	1.2	3.1	6.3
Russia	982	6.2	6,908	142	73.3	44.2	1.9	10.3	9.9
Turkey	390	4.6	5,551	73	67.3	51.8	2.7	-8.0	10.2
Vietnam	55	7.6	655	84	26.7	132.2	3.9	0.1	7.6

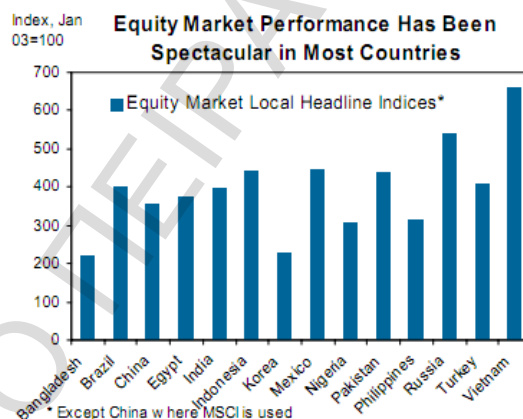
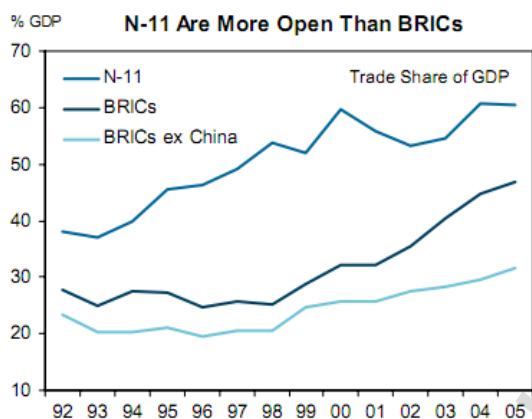
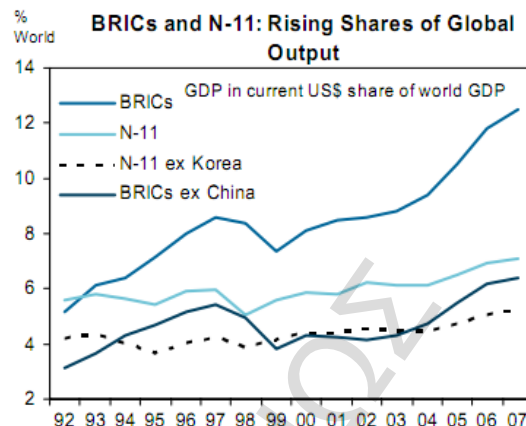
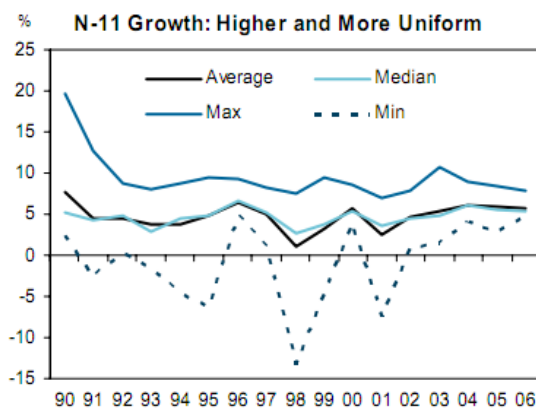
BRICs and N-11 Markets Snapshot

	FX Reserves (US\$bn)*	Local Currency/USD (Jan 03=100)	Deposit Rate**, %	Equity Market Indices (Jan 03=100)***	MSCI 12-Month Forward PEs	Market Cap (US\$ bn)****
Bangladesh	3.7	119	8.1	218	na	na
Brazil	90.8	60	17.6	401	8.6	644
China	1,066.3	94	2.3	356	15.5	390
Egypt	23.2	106	7.2	376	14.0	na
India	173.1	93	5.5	398	16.9	601
Indonesia	40.7	103	8.1	444	12.3	120
Iran	na	116	11.8	na	na	na
Korea	233.7	80	3.7	227	10.8	659
Mexico	75.9	101	3.5	447	13.3	328
Nigeria	42.4	100	10.5	306	na	na
Pakistan	11.2	104	7.0	439	10.2	42
Philippines	19.9	90	5.6	315	16.3	68
Russia	295.3	82	4.0	538	11.1	866
Turkey	63.0	86	20.4	407	10.1	153
Vietnam	11.9	104	7.1	660	na	na

Πηγή: Δ.N.T.

Πίνακας 13

3.9 MIKT (ή MIST)

Οι χώρες MIKT (επίσης γνωστές και ως MIST) είναι ένας νεολογισμός που αναφέρεται στις οικονομίες του Μεξικό, της Ινδονησίας, της Νότιας Κορέας και της Τουρκίας. Οι χώρες αυτές ανήκουν επίσης στις χώρες που συγκροτούν τις NEXT-11. Ο όρος MIKT επινοήθηκε από τον Jim O'Neill της Goldman Sachs, ο οποίος είναι και ο δημιουργός του όρου BRIC. Ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως στον οικονομικό και χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και στον ακαδημαϊκό χώρο. Η χρήση του έχει αυξηθεί, ειδικά στον τομέα των επενδύσεων, όπου χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στους δεσμούς που εκπέμπονται από αυτές τις κυβερνήσεις και στην αύξηση της οικονομικής τους δύναμης.

3.10 TIMBIs

Την τελευταία δεκαετία υπάρχει η «άφιξη» του όρου «αναδυόμενες οικονομίες» και οι επενδυτές φαίνονται να δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τις BRICs –Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα- θεωρώντας τις ως τις νέες πηγές της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης.

Παρόλα αυτά, μια ενδελεχής εστίαση στις BRICs δείχνει ότι είναι ήδη ξεπερασμένες. Στις μισές από αυτές τις χώρες, υπάρχει μετατόπιση των δημογραφικών και έτσι το παγκόσμιο οικονομικό μέλλον εστιάζει σε ένα νέο σενάριο «αναδυόμενων οικονομιών», τις TIMBIs: Τουρκία, Ινδονησία, Μεξικό, Βραζιλία και Ινδία. Ο όρος TIMBIs ανήκει στον Jack Goldstone και στη μελέτη του το 2011, για το ποιες χώρες θα αντικαταστήσουν τις BRICs.

Σε αντίθεση με την Κίνα και τη Ρωσία, το ενδεχόμενο ανάπτυξης της Τουρκίας, της Ινδίας, του Μεξικού, της Βραζιλίας και της Ινδονησίας είναι πολύ μεγαλύτερο. Όλες οι προαναφερθείσες χώρες κυβερνώνται από δημοκρατικά καθεστώτα, ισχυρή επιχειρηματική κουλτούρα, και –το σημαντικότερο όλων- θα έχουν μεγάλη ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού τους μέσα στις επόμενες δεκαετίες.

Από τις χώρες που συνθέτουν το G-20, δηλαδή τους ηγέτες στην παγκόσμια οικονομία, οι ακόλουθες θα έχουν αρνητική ανάπτυξη του εργατικού τους δυναμικού μέσα στα επόμενα 20 έτη:

- Γερμανία: -20%
- Ευρώπη (εξαιρουμένης της Ρωσίας): -10%
- Ρωσία: -8%
- Ιαπωνία: -17%
- Νότια Κορέα: -15%
- Κίνα: -9%

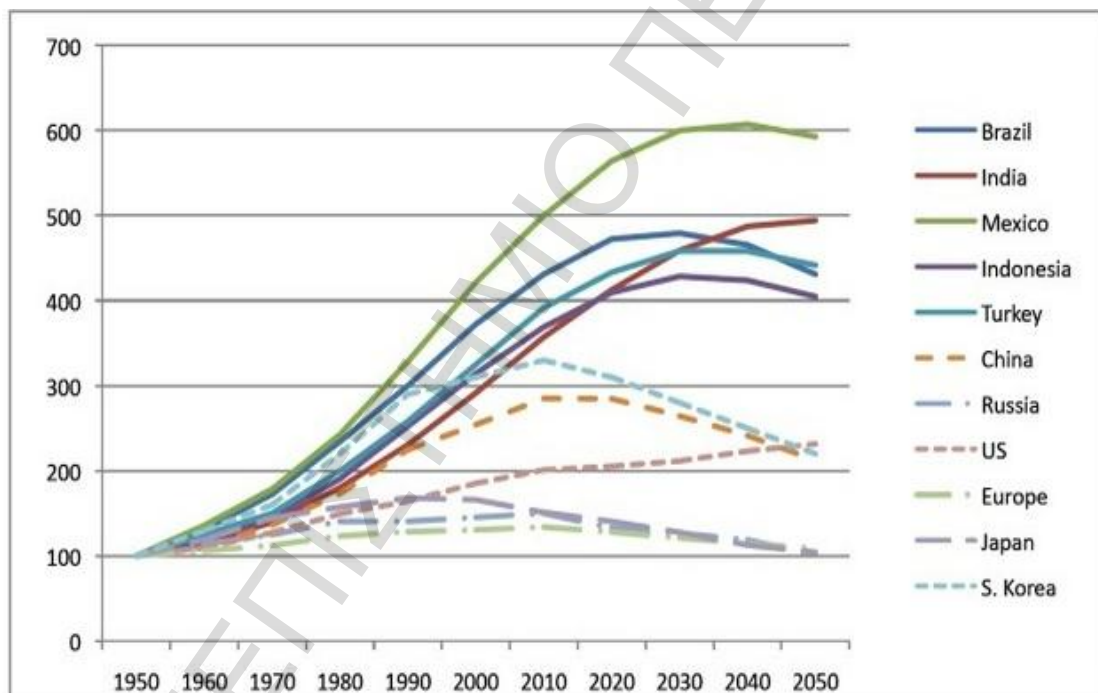
Οι παραπάνω χώρες θα πρέπει να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, όπου θα υπάρχει χαμηλότερη ζήτηση για νέα κατοικία, λιγότερες εγγραφές παιδιών στα σχολεία, υψηλότερες δαπάνες για συντάξεις και περίθαλψη και έλλειψη νέου ανθρωπίνου δυναμικού.

Σε αντίθεση, οι χώρες που συνθέτουν τις TIMBIs, θα παρουσιάζουν τεράστια αύξηση του ανθρωπίνου δυναμικού τους την περίοδο 2010-2030, όπως φαίνεται:

- Τουρκία: +18%
- Ινδία: +28%
- Μεξικό: +14%
- Βραζιλία: +10%
- Ινδονησία: +16%

Όσο οι παραπάνω χώρες θα αναβαθμίζουν το ανθρώπινο δυναμικό τους, θα μπορούν να «απολαμβάνουν» καλύτερα καταρτισμένους εργάτες που θα αυξάνουν την παραγωγικότητα και τα έσοδα.

Πίνακας 14

Αύξηση του Ανθρώπινου δυναμικού (ηλικίες 15-59)

Σαφώς όμως, και αυτές οι χώρες αντιμετωπίζουν κάποια εμπόδια:

Η Τουρκία είναι αντιμέτωπη με εσωτερικές διαμάχες όσον αφορά το ρόλο του Ισλάμ στην κοινωνική της διάταξη, αλλά και όσον αφορά τον μεγάλο κουρδικό πληθυσμό που ζει στα εδάφη της (περίπου 20% του συνολικού πληθυσμού). Επιπλέον οι σχέσεις της με

τις γειτονικές χώρες είναι σε τεταμένο σημείο, ενώ δε φαίνεται να έχει κάποια υποστήριξη από τους μεγάλους «παίκτες».

Η Ινδία αντιμετωπίζει απειλές από τη διαμάχη μεταξύ του ινδουιστικού και του μουσουλμανικού της πληθυσμού, από τις συνεχώς πληθούμενες εξεγέρσεις στον αγροτικό βορρά, από τις τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της αλλά και από την εδραιωμένη διαφθορά των κρατικών λειτουργιών.

Η Βραζιλία έχει μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, τόσο μεταξύ του φτωχού βορρά και του πλούσιου νότου, όσο και μέσα στις μεγαλουπόλεις τις.

Η Ινδονησία έχει φυλετικές διαφορές που οδηγού συχνά σε διαμάχες μεταξύ των κατοίκων των περιφερειών της, και το Μεξικό έχει πολλές περιοχές που κυβερνούνται από βαρόνους ναρκωτικών.

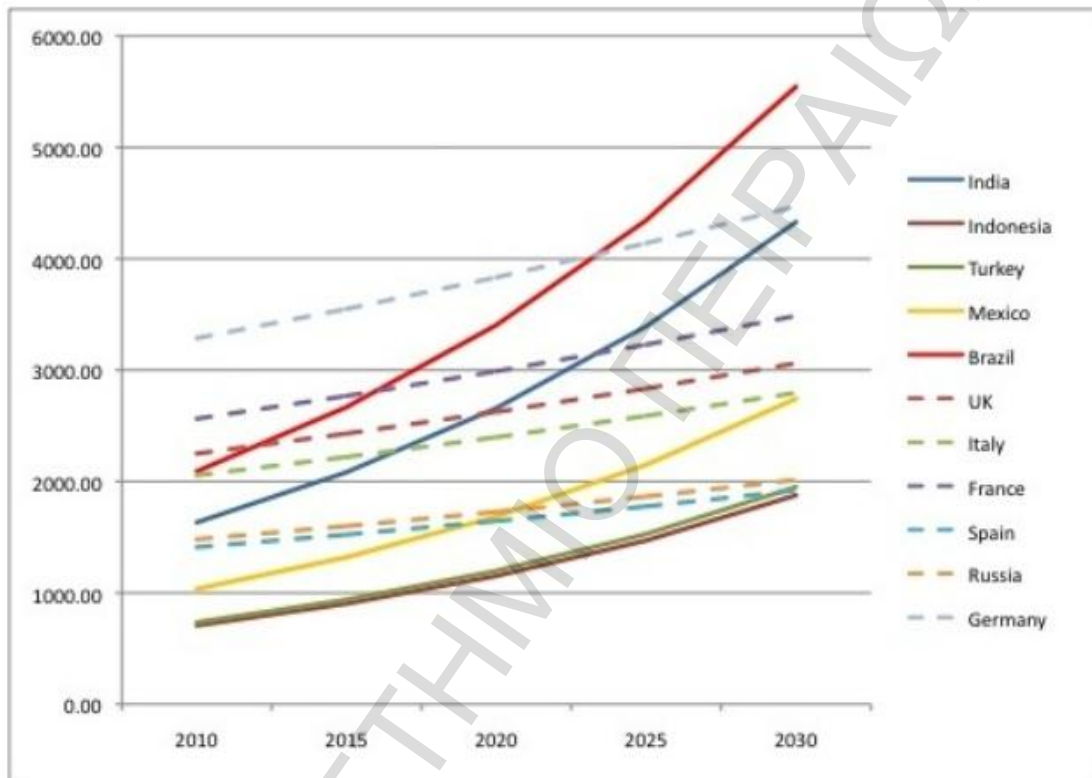
Όμως, παρά τα προβλήματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, αυτές οι χώρες παρουσιάζουν μεγάλες επιδόσεις ανάπτυξης την τελευταία δεκαετία και αναμένεται να αναβαθμίσουν τις θέσεις τους στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη. Αυτό γίνεται εμφανές, αν προβάλλουμε την ανάπτυξη των TIMBIs, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ηγετικές οικονομίες στην περίοδο 2010-2030. Υποθέτουμε ότι οι TIMBIs θα κινούνται με ρυθμό ανάπτυξης 5% ετησίως –θα συνεχίσουν δηλαδή με τους ίδιους ρυθμούς ανάπτυξης που είχαν την τελευταία δεκαετία– ενώ οι Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ρωσία, και Ισπανία θα έχουν ρυθμούς ανάπτυξης 1.5% -δεδομένου του γηρασκόμου ανθρώπινου δυναμικού τους.

Μέχρι το 2025 η Βραζιλία αναμένεται να ξεπεράσει τη Γερμανία και έτσι να γίνει η 4^η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου (μετά τις ΗΠΑ, την Κίνα και την Ιαπωνία). Η Ινδία θα ξεπεράσει την Ιταλία το 2020, και τις Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο το 2030, φτάνοντας έτσι την 6^η θέση. Το Μεξικό θα ξεπεράσει την Ισπανία και τη Ρωσία μέχρι το 2025, ενώ η Ινδονησία και η Τουρκία θα τις φτάσουν μέχρι το 2030.

Η πρόοδος των χωρών που ανήκουν στις TIMBIS ενισχύεται από το γεγονός ότι όλες εξ αυτών έχουν διαφοροποιημένες οικονομίες, με ανάπτυξη σε όλους τους τομείς – αγροτικό, κατασκευαστικό και υπηρεσίες. Ο ορυκτός πλούτος που κάποτε ήταν πολύ σημαντικός για το Μεξικό και την Ινδονησία, σήμερα φαίνεται να μην παίζει τόσο μεγάλο ρόλο. Η οικονομία του Μεξικού παρουσίασε ανάπτυξη 5.1% ετησίως τα έτη 1995-2002, παρόλον ότι η εξαγωγή πετρελαίου της χώρας έπεσε από το 62% του

συνόλου των εξαγωγών το 1980 στο 7% το 2000. Η Ινδονησία, της οποίας η οικονομία παρουσίασε ανάπτυξη 6.5% ετησίως το 2005-2009, κατέληξε να εισάγει πετρέλαιο για να καλύψει την τεράστια εσωτερική της κατανάλωση.

Πίνακας 15

Τάσεις Ανάπτυξης των TIMBIs και λοιπών οικονομιών (το ΑΕΠ σε δις \$)

Η Τουρκία από την άλλη είναι έτοιμη να εκμεταλλευθεί την γεωστρατηγική της θέση στο σταυροδρόμι της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής, χάρη τόσο στην παράδοση που έχει στο εμπόριο όσο και στην τεχνογνωσία της.

Η Βραζιλία όχι μόνο έχει αναπτυσσόμενες τεχνολογικές δεξιότητες και επενδύσεις στην επικράτεια της αλλά είναι και ένας ηγετικός παίκτης στον τομέα της ενέργειας και του ορυκτού πλούτου –μόλις πρόσφατα ανακαλύφθηκε στα ανοιχτά της Βραζιλίας το μεγαλύτερο κοίτασμα πετρελαίου στον κόσμο.

Τέλος, η Ινδία έχει από καιρού μετακινήσει την οικονομία της από τη δευτερογενή παραγωγή στην παροχή υπηρεσιών. Σήμερα θεωρείται μια από τις πρωτοπόρες χώρες στον τομέα της πληροφορικής και του λογισμικού.

Συμπερασματικά, οι χώρες που ανήκουν στις TIMBIs, ακολουθούν το μονοπάτι της ταχείας εκβιομηχάνισης και σε συνδυασμό με το αυξανόμενο και επαρκώς καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό τους αλλά και τα δημοκρατικά τους καθεστώτα, έχουν τα εχέγγυα για μια τάχιστα και βιώσιμη ανάπτυξη που θα τις φέρει στην κορυφή των παγκοσμίων οικονομιών.

3.11 EAGLEs (Emerging And Growth-Leading Economies)

Οι EAGLES είναι οι βασικές αναδύομενες οικονομίες που αναμένεται να οδηγήσουν την παγκόσμια ανάπτυξη κατά τα επόμενα 10 χρόνια. Το EAGLES είναι ένα αρκτικόλεξο που δημιουργήθηκε στα τέλη του 2010 από την BBVA Research για την ομαδοποίηση όλων των αναδύομενων οικονομιών, των οποίων η αναμενόμενη συνεισφορά στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη κατά τα επόμενα δέκα χρόνια αναμένεται να είναι μεγαλύτερη από το μέσο όρο των οικονομιών G6 (G7 με εξαίρεση τις ΗΠΑ). Αυτό είναι μια δυναμική έννοια, όπου οι χώρες-μέλη μπορούν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες επιδόσεις τους σε σχέση με τις ανεπτυγμένες οικονομίες. Η ιδιότητα κάθε χώρας-μέλους των EAGLES υποβάλλεται σε ετήσια αναθεώρηση και μπορεί να αλλάξει σύμφωνα με τις προβλεπόμενες οικονομικές επιδόσεις.

Οι χώρες-μέλη του EAGLES το 2011 ήταν οι ακόλουθες:

- Βραζιλία
- Κίνα
- Ινδία
- Ινδονησία
- Νότια Κορέα
- Μεξικό
- Ρωσία

- Ταιβάν
- Τουρκία

Άλλες οικονομικές έννοιες

Δεδομένου ότι η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη περιστρέφεται από τις ανεπτυγμένες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για τον προσδιορισμό των αναδύομενων αγορών που θα γίνουν παγκόσμιοι ηγέτες, καθώς και αύξηση της ασκούμενης πίεσης από ορισμένες χώρες για να συμπεριληφθούν στον ορισμό BRIC. Ωστόσο, πολλοί οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει ότι η έννοια BRIC (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και Κίνα) είναι ξεπερασμένη και έχουν προτείνει εναλλακτικούς ορισμούς. Η έννοια EAGLEs είναι παρόμοια με άλλες προτάσεις πέραν BRICs (όπως οι civets, Next 11), αλλά η μεθοδολογία του διαφέρει από τις άλλες, με διάφορους τρόπους:

Δίνει λιγότερη σημασία στο οικονομικό και το πληθυσμιακό μέγεθος, τα οποία μπορεί να είναι παραπλανητικά.

Επικεντρώνεται στο Στοιχειώδη ΑΕΠ (IGDP) που δημιουργεί η κάθε οικονομία, αντί να δίνουν προσοχή στο τρέχουσα ή στο αναμενόμενο μέγεθος του ΑΕΠ τους. Αυτό δημιουργεί μια κατάσταση στην οποία χώρες που έχουν μεγάλο μέγεθος ή υψηλό ποσοστό ανάπτυξης δεν είναι αρκετή από μόνη της για να καταστήσουν τη χώρα αυτή ένα σημαντικό παγκόσμιο παίκτη. Είναι ένας συνδυασμός και των δύο που πραγματικά έχει σημασία.

Για να γίνει μέλος των EAGLEs, το αυξανόμενο Στοιχειώδες ΑΕΠ μιας χώρας τα επόμενα 10 χρόνια θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από αυτό που προβλέπεται για το μέσο όρο των οικονομιών G6 (δηλαδή των G7 με εξαίρεση τις Η.Π.Α.)

Δεν είναι μια κλειστή ομάδα και η έννοια δεν είναι συνδεδεμένη με το αρκτικόλεξο που σχηματίζεται από ένα δεδομένο σύνολο χωρών.

Τα αποτελέσματα βασίζονται σε βραχύτερο ορίζοντα - 10 έτη - από εκείνα που λαμβάνονται υπόψη σε άλλες περιπτώσεις, που κυμαίνονται από 20 έως 50 χρόνια.

Πίνακας 16

BRIC (GS)	BBVA EAGLEs definition	N-11 (GS)	CIVETS (EIU, HSBC)
<p>✗ Based on absolute size</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bigger does not necessarily determine market potential 	<p>✓ Based on absolute growth</p> <ul style="list-style-type: none"> • Large enough size plus... • Fast enough growth 	<p>✗ Based on population/GDP size</p> <ul style="list-style-type: none"> • Includes high population economies, which do not necessarily determine market potential 	<p>✗ Based on young population</p> <ul style="list-style-type: none"> • Colombia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey and South Africa
<p>✗ Static concept</p> <ul style="list-style-type: none"> • Allows no anticipation: too much inertia • Too long horizon: at least 20 - 25 years • Why four countries? Subjective 	<p>✓ Dynamic concept</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anticipation: dynamic concept • Shorter horizon: next 10 years • Flexible number of countries: "Club admission" depends on performance 	<p>✗ Static concept</p> <ul style="list-style-type: none"> • Some countries with political instability • Too long horizon between 20-45 years • Based on absolute size 	<p>✗ Static concept</p> <ul style="list-style-type: none"> • Missing key economies (Mexico, Korea) • Several large economies are missing • No clear horizon from 2020 onwards • Average growth above 4.5% over 20 years
<p>✗ No clear cut - off</p>	<p>✓ Defined Cut-off: the G6</p>	<p>✗ No clear cut - off</p>	<p>✗ No clear cut - off</p>

3.12 NEST

Ως μέρος της πρότασης EAGLEs, η ομάδα NEST είναι μια δεύτερη ομάδα χωρών που το αυξανόμενο Στοιχειώδες ΑΕΠ τους μέσα στην επόμενη δεκαετία είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο των οικονομιών G6 (G7 με εξαίρεση τις ΗΠΑ), αλλά υψηλότερο από αυτό της Ιταλίας (το ελάχιστο των G6), που είναι η χώρα η οποία αναμένεται να συμβάλει το λιγότερο στην παγκόσμια ανάπτυξη στο πλαίσιο των G7. Η σύνθεση της NEST υπόκειται σε ετήσια αναθεώρηση και μπορεί να αλλάξει σύμφωνα με τις προβλεπόμενες οικονομικές επιδόσεις.

Πίνακας 17

Τα μέλη της NEST κατά το 2011 ήταν τα ακόλουθα:

- Αργεντινή
- Μπαγκλαντές
- Χιλή
- Κολομβία
- Αίγυπτος
- Μαλαισία
- Νιγηρία
- Πακιστάν
- Περού
- Φιλιππίνες
- Πολωνία
- Νότια Αφρική
- Ταϊλάνδη
- Ουκρανία
- Βιετνάμ

3.13 Χώρες 3G (Global Growth Generator)

Οι χώρες 3G είναι 11 χώρες που έχουν αναγνωρισθεί ως πιθανές πηγές πλούτου, ανάπτυξης και προσοδοφόρων επενδύσεων.

Το Φεβρουάριο του 2011 οι αναλυτές της Citigroup Willem Buiter (Chief Economist) και Ebrahim Rahbari ανέφεραν ότι οι χώρες BRICS (BRIC συν Νότια Αφρική) έχουν ξεπεράσει το χρόνο χρησιμότητάς τους, προσθέτοντας περαιτέρω ότι οι κατηγορίες αναδυόμενες αγορές, προηγμένες οικονομίες, αναπτυσσόμενες χώρες, BRICS, Next 11 είναι όλες «ετικέτες» που ανήκουν σε συστήματα ταξινόμησης που είτε είναι παρωχημένα ή που δεν είχαν ποτέ κανένα κύρος. Έτσι, πρότειναν μια νέα κατηγοριοποίηση με χώρες που έχουν μακροπρόθεσμα τρομερούς ρυθμούς ανάπτυξης, αν και μερικές από αυτές είναι σήμερα φτωχές και έχουν μπροστά τους πολλά εμπόδια να υπερπηδήσουν.

Η ομαδοποίηση των χωρών 3G γίνεται με βάση το σταθμισμένο μέσο όρο τους σε 6 μοχλούς ανάπτυξης:

- Εγχώρια αποταμίευση / επένδυση
- Δημογραφικές προοπτικές
- Υγεία
- Εκπαίδευση
- Ποιότητα των θεσμών και των πολιτικών
- Άνοιγμα του εμπορίου

Οι χώρες 3G είναι: Μπαγκλαντές, Κίνα, Αίγυπτος, Ινδία, Ινδονησία, Ιράκ, Μογγολία, Νιγηρία, Φιλιππίνες, Σρι Λάνκα και Βιετνάμ. Η Κίνα και η Ινδία εκτός από τα BRIC ανήκουν και στις 3G, κάτι που δε συμβαίνει για τη Βραζιλία και τη Ρωσία. Η Ασία και η Αφρική θα είναι ταχύτερα αναπτυσσόμενες περιοχές μέχρι το 2050, οδηγούμενες από την αύξηση του πληθυσμού και την αύξηση του εισοδήματος, γεγονός που οδηγεί όλες οι χώρες του 3G να προέρχονται από τις δύο αυτές ηπείρους (Ασία από 9 χώρες και Αφρική από 2 χώρες) και καμία από τις άλλες ηπείρους. Το Βιετνάμ έχει το υψηλότερο Δείκτη Παγκόσμιας Ανάπτυξης μεταξύ των 11 αυτών οικονομιών και η Κίνα είναι δεύτερη, ακολουθούμενη από την Ινδία. Αυτό καθιστά το Βιετνάμ ως την υψηλότερη παγκόσμια δυναμική πηγή ανάπτυξης και κερδοφόρων επενδυτικών ευκαιριών.

3.14 Χώρες E7

Οι E7 (Emerging 7) είναι μια ομάδα από επτά χώρες με αναδυόμενες οικονομίες. Οι E7 αναμένεται να έχουν μεγαλύτερες οικονομίες από τις χώρες της G7 μέχρι το 2020. Ο όρος επινοήθηκε από τους PricewaterhouseCoopers στην έκθεση Stern Review, η οποία δημοσιεύθηκε στις 30 Οκτωβρίου 2006. Το E7 αντιπροσωπεύει τις επτά μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες, οι οποίες είναι:

- Κίνα
- Ινδία
- Βραζιλία
- Μεξικό
- Ρωσία
- Ινδονησία
- Τουρκία

3.15 Growth Markets

Το 2010, ο διευθύνων σύμβουλος της Goldman Sachs, Jim O' Neill ανασκεύασε τη θεωρία των BRIC που είχε δημιουργήσει και στη θέση τους δημιούργησε τις αγορές σε ανάπτυξη (Growth Markets). Η εισήγηση του αυτή για τις αγορές σε ανάπτυξη αμφισβήτησε την ικανότητα των επενδυτών να προβλέπουν και να αντιμετωπίζουν την ταχέως μεταβαλλόμενη παγκόσμια οικονομική πραγματικότητα. Με ένα ισχυρό συνδυασμό οικονομιών κλίμακας και υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, οι αγορές σε ανάπτυξη εμφανίζονται στο διάκενο ανάμεσα στις παραδοσιακά ανεπτυγμένες και στις αναδυόμενες αγορές. Οι οκτώ αγορές σε ανάπτυξη περιλαμβάνουν τις τέσσερις χώρες BRIC: Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, και τις τέσσερις μεγαλύτερες από το

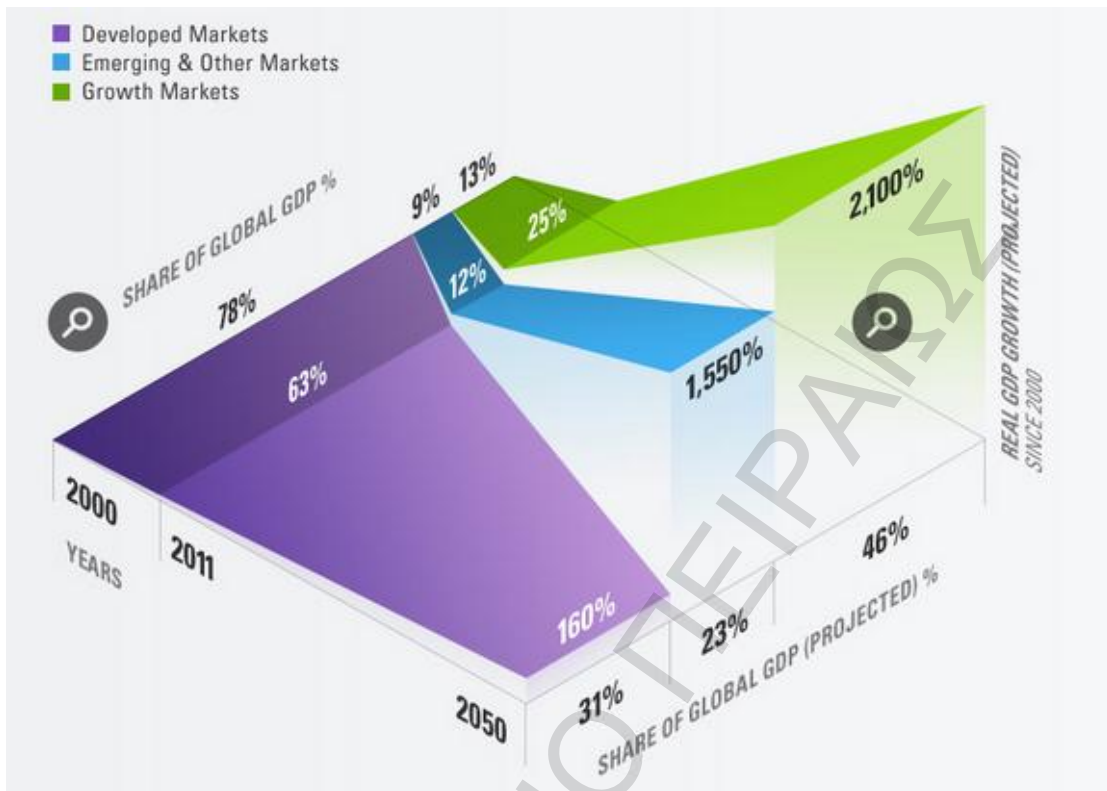
Next-11 (N-11): το Μεξικό, τη Νότια Κορέα, την Τουρκία και την Ινδονησία. Όλες αυτές οι οικονομίες θεωρούνται λανθασμένα ως αναδυόμενες αγορές,

Γιατί κάθε οικονομία συμβάλλει ήδη τουλάχιστον 1% στο παγκόσμιο ΑΕΠ και προσφέρει ευνοϊκές συνθήκες για περαιτέρω ανάπτυξη. Συλλογικά, οι αγορές σε ανάπτυξη παράγουν το 25% της παγκόσμιας οικονομίας όπως μετράται από το ΑΕΠ. Αυτή η οικονομική κλίμακα διαφοροποιεί σημαντικά τις αγορές σε ανάπτυξη από τις υπόλοιπες αναδυόμενες αγορές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 13% του παγκόσμιου

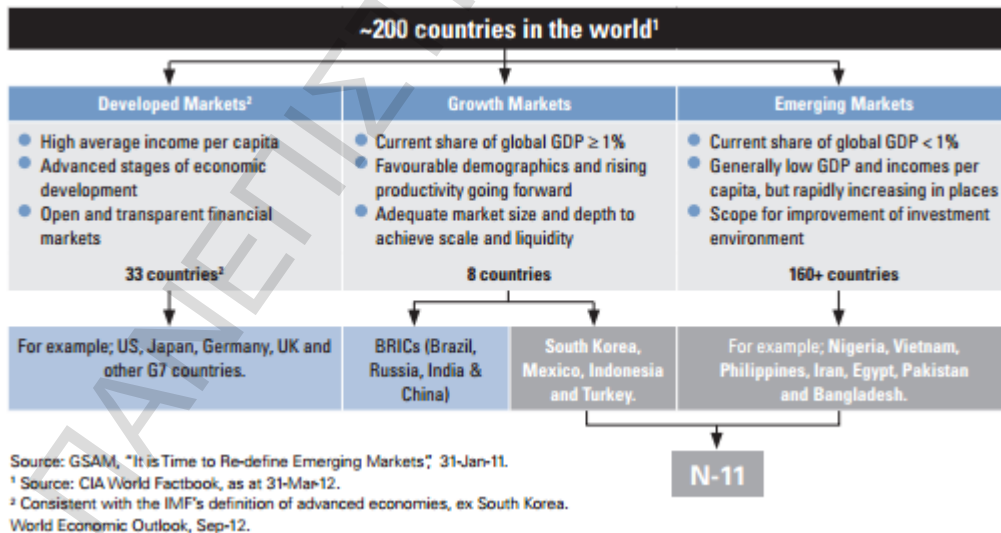
ΑΕΠ και συνεισφέρουν λιγότερο από το 1% η καθεμία. Οι ανεπτυγμένες αγορές συνήθως έχουν επιτύχει υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, πιο προχωρημένα στάδια ανάπτυξης και μεγαλύτερη διαφάνεια στις χρηματοπιστωτικές αγορές τους από τις αναδυόμενες αγορές ή τις αγορές σε ανάπτυξη. Ωστόσο, οι ανεπτυγμένες οικονομίες αναμένεται να αναπτυχθούν κατά ένα πολύ βραδύτερο ρυθμό από εκείνον των αναπτυσσόμενων αγορών.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Πίνακας 18

Πίνακας 19

Κατά την επόμενη δεκαετία, οι αγορές σε ανάπτυξη θα μπορούσαν να προσθέσουν περίπου 15 τρισεκατομμύρια δολάρια στο παγκόσμιο ΑΕΠ, τροφοδοτώντας σχεδόν το 60% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Οι ΗΠΑ και η Ευρωζώνη μαζί μπορούν να συμβάλουν μόνο το ένα τρίτο του εν λόγω ποσού.

Γιατί οι αγορές σε ανάπτυξη είναι μια συναρπαστική επενδυτική ευκαιρία τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα;

- Πάρα πολύ μεγάλες για να αγνοηθούν

Οι αγορές σε ανάπτυξη είναι αρκετά μεγάλες ώστε να μπορείς να επενδύσεις σε αυτές και ταυτόχρονα αρκετά μικρές ώστε να αναπτύσσονται ταχύτερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτές οι αγορές πρέπει να συνεισφέρουν τουλάχιστον το 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ, οι τοπικές επιχειρήσεις και οι επενδυτές πρέπει να λειτουργούν με αρχές παρόμοιες με εκείνες στις περισσότερο προηγμένες οικονομίες. Μέχρι το 2050, οι αγορές σε ανάπτυξη θα αντιπροσωπεύουν περίπου το ήμισυ του παγκόσμιου ΑΕΠ ως σε σύγκριση με το 25% που είναι σήμερα. Κατά την τρέχουσα δεκαετία, κάθε χώρα από τις αγορές σε ανάπτυξη κατέχει θέση στο top 10 των χωρών που συντελούν στην αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ.

- «Επενδυσιμότητα»

Η επενδυσιμότητα ακολουθεί την οικονομία και το μέγεθος της αγοράς. Εκτιμάται ότι οι αγορές κεφαλαίου στις αγορές σε ανάπτυξη αυξήθηκαν από 500 δισεκατομμύρια δολάρια το 2001 σε πάνω από 3 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2011. Ως αποτέλεσμα, οι αγορές σε ανάπτυξη προσφέρουν καλύτερη ρευστότητα από ότι άλλες αναδυόμενες αγορές. Η σταθμισμένη μέση κεφαλαιοποίηση της αγοράς κυμαίνεται από περίπου 7 δισ. δολάρια (Τουρκία) μέχρι σχεδόν 60 δισ. δολάρια (Ρωσία), ενώ τα αποθεματικά σε κάθε αγορά κυμαίνεται από 20 (Τουρκία) έως 150 δισ. Δολάρια (Κίνα) . Οι ταμειακές ροές έχουν επιβεβαιώσει την αύξηση του επιπέδου της άνεσης των επενδυτών ως προς αυτές τις οικονομίες. Τα ίδια κεφάλαια στις αγορές σε ανάπτυξη έχουν αυξηθεί από περίπου 150 δισεκατομμύρια δολάρια το 2004 σε 700 δισ. δολάρια το 2011. Κατά την ίδια περίοδο, τα ίδια κεφάλαια στις αναδυόμενες αγορές αυξήθηκαν από 100 δισεκατομμύρια δολάρια σε περίπου 200. Τέλος, η συνολική κεφαλαιοποίηση της αγοράς για τις αγορές σε ανάπτυξη θα μπορούσε να αυξηθεί από το σημερινό 16% περίπου σε πάνω από 45% μέχρι το 2030, κυρίως λόγω των BRIC.

- Οι κινητήριοι μοχλοί της ανάπτυξης

Οι αγορές σε ανάπτυξη επωφελούνται από έναν συνδυασμό μιας πολιτικής μεταρρυθμίσεων, της αύξησης της παραγωγικότητας, τα ευνοϊκά δημογραφικά στοιχεία

και από μια «έκρηξη» στην εγχώρια κατανάλωση. Πολλές από τις αγορές σε ανάπτυξη έθεσαν τις βάσεις για ανάπτυξη χάρη σε εντυπωσιακά επιτεύγματα της εγχώριας πολιτικής τους κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Μερικές έχουν ιδρύσει κεντρικές τράπεζες με ανεξάρτητους στόχους για τον πληθωρισμό, ενώ άλλες έχουν αναμορφώσει την κοινωνική ασφάλιση, τα συνταξιοδοτικά τους συστήματα και την αγορά εργασίας ώστε να ανεβάσουν το βιοτικό επίπεδο σε εκατομμύρια πολίτες.

Επιπλέον, η βελτίωση των υποδομών και της τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τον νεανικό και αυξανόμενο πληθυσμό σε παραγωγική ηλικία, οδήγησαν σε τεράστια αύξηση της παραγωγικότητας. Το αποτέλεσμα της βελτίωσης του κοινωνικού συστήματος και της αγορών εργασίας, της βελτίωσης των υποδομών και της αύξησης του πληθυσμού με αναλώσιμο εισόδημα είναι μια μεγάλη εγχώρια κατανάλωση που οδηγεί στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη.

- Προοπτικές και κίνδυνοι

Τον Μάρτιο του 2012, ο Jim O'Neill ανανέωσε την πρόβλεψη του για τις προοπτικές των αγορών σε ανάπτυξη, ιδιαίτερα για να αναδείξει τυχόν επιπτώσεις από την επιδείνωση της κατάστασης στην Ευρώπη. Συνολικά, βελτίωσε την πρόβλεψη αύξησης του ΑΕΠ για τις αγορές σε ανάπτυξη σε 6,4% το 2012 και 6,9% το 2013. Οι ανοδικές αναθεωρήσεις στόχων για τη Ρωσία και την Τουρκία, λόγω κυρίως των εγχώριων μακροοικονομικών βελτιώσεων τους, αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής αύξησης. Αν και δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη το χειρότερο σενάριο για την κρίση χρέους στην Ευρώπη, η οικονομία της Ευρώπης έχει αποδυναμωθεί ουσιαστικά την τελευταία τριετία. Ως αποτέλεσμα, οι εξαγωγές στην Ευρώπη από τις αγορές σε ανάπτυξη μειώθηκαν και είναι πιθανό να παραμείνουν σε ύφεση βραχυπρόθεσμα, ενώ το εμπόριο ανάμεσα στις αγορές σε ανάπτυξη αυξάνεται συνεχώς.

Εκτός από την επιδείνωση της κατάστασης στην Ευρώπη η αύξηση των τιμών της ενέργειας εξακολουθεί να αποτελεί τεράστιο κίνδυνο. Από την αρχή του χρόνου, οι αγορές σε ανάπτυξη έχουν δείξει σημάδια βελτίωσης, από την άποψη των οικονομικών στοιχείων και των εισροών κεφαλαίων.

Οι οικονομικές συνθήκες στις αγορές σε ανάπτυξη έχουν διευκολυνθεί από τα τέλη του 2011 και τα κέρδη των εταιρειών αυτών των χωρών αυξάνονται σταθερά.

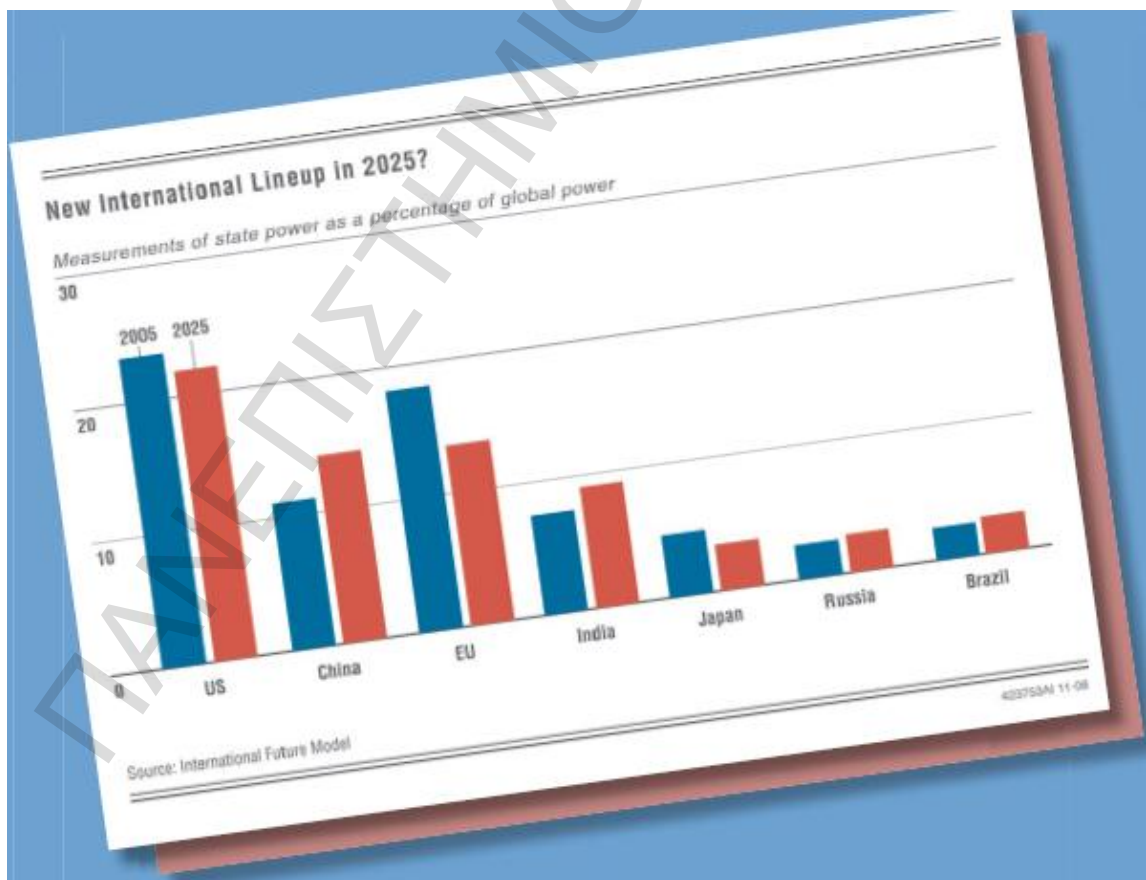
Συμπερασματικά, ενώ οι αγορές σε ανάπτυξη παρουσιάζονται ως απλώς μια ελκυστική επενδυτική ευκαιρία σήμερα, είναι πολύ πιθανό να είναι το σημαντικότερο επενδυτικό κομμάτι παγκόσμια σε μια δεκαετία από σήμερα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 4: Προβλέψεις για το μέλλον την ερχόμενη δεκαετία

Η σχετική πολιτική και οικονομική επιρροή πολλών χωρών θα μετατοπιστεί μέχρι το 2025, σύμφωνα με ένα διεθνές μοντέλο μέτρησης του ΑΕΠ, των αμυντικών δαπανών, του πληθυσμού και της τεχνολογίας για τα εκάστοτε κράτη. Ιστορικά, τα αναδυόμενα πολυπολικά συστήματα ήταν πιο ασταθή από τα αντίστοιχα διπολικά ή μονοπολικά. Η μεγαλύτερη ποικιλομορφία και η αυξανόμενη δύναμη περισσότερων χωρών προμηνύει λιγότερη συνοχή και αποτελεσματικότητα για το διεθνές σύστημα. Οι περισσότερες αναδυόμενες δυνάμεις θέλουν ήδη να έχουν μεγαλύτερο λόγο στα παγκόσμια γεγονότα και, μαζί με πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, αμφισβητούν κάθε έννοια κυριαρχίας στον πλανήτη. Μια λιγότερο συνεκτική και περισσότερο ασταθής κατάσταση προτείνεται επίσης από την σχετικά απότομη πτώση της εξουσίας της Ευρώπης και της Ιαπωνίας.

Πίνακας 20

Αν και πιστεύεται ότι η Κίνα και η Ινδία θα συνεχίσουν να αυξάνουν τη δύναμη τους, η άνοδος τους δεν είναι εγγυημένη και θα απαιτήσει επίλυση σημαντικών οικονομικών

και κοινωνικών εμποδίων. Εξαιτίας αυτού, αμφότερες οι χώρες είναι πιθανό να παραμείνουν εστιασμένες στο εσωτερικό τους και ο κατά κεφαλήν πλούτος τους να υστερεί από τις Δυτικές οικονομίες κατά την επόμενη δεκαετία. Τα άτομα σε αυτές τις αναδυόμενες οικονομικές υπερδυνάμεις είναι πιθανό να αισθάνονται ακόμα φτωχά σε σχέση με τους Δυτικούς, ακόμη και αν το κρατικό ΑΕΠ τους όλο και περισσότερο θα ξεπερνά το αντίστοιχο των κρατών της Δύσης. Για τη Ρωσία, που παραμένει στην κορυφαία βαθμίδα από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η πρόοδος μπορεί να είναι εξαιρετικά δύσκολη. Η δημογραφία δεν είναι πάντα το πεπρωμένο, αλλά κύριος στόχος της πρέπει να είναι η διαφοροποίηση της οικονομίας, έτσι ώστε η Ρωσία να μπορέσει να διατηρήσει το κύρος της και μετά από τη μετάβαση του κόσμου σε μια εποχή που θα εξαρτάται λιγότερο από τα ορυκτά καύσιμα. Η Ευρώπη και η Ιαπωνία, επίσης θα αντιμετωπίσουν δημογραφικές προκλήσεις και θα πρέπει να λάβουν αποφάσεις που είναι πιθανό να καθορίσουν τις μακροχρόνιες τροχιές τους.

Παρά το γεγονός ότι η άνοδος κανενός άλλου κράτους δεν μπορεί να έχει τον ίδιο αντίκτυπο με αυτόν της ανόδου των πολυπληθέστερων κρατών όπως η Κίνα και η Ινδία, άλλες χώρες με οικονομίες υψηλής απόδοσης, όπως το Ιράν, η Ινδονησία και η Τουρκία, για παράδειγμα, θα μπορούσαν να παίξουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στον κόσμο και ειδικά στη δημιουργία νέων πρότυπων στον μουσουλμανικό κόσμο.

4.1 Η άνοδος των μεγάλων: Κίνα και Ινδία

4.1.1 Κίνα: Η αντιμετώπιση πιθανών προκλήσεων

Λίγες χώρες είναι έτοιμες να έχουν μεγαλύτερη επίδραση στον κόσμο για τα επόμενα 15-20 χρόνια από την Κίνα. Αν οι σημερινές τάσεις συνεχιστούν, μέχρι το 2025 η Κίνα θα έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο και θα είναι μια κορυφαία στρατιωτική εξουσία. Θα μπορούσε επίσης να είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας φυσικών πόρων και ακόμη μεγαλύτερος παραγωγός ρύπων από ότι είναι τώρα.

Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας σχεδόν σίγουρα θα επιβραδυνθεί, ή ακόμη και θα υποχωρήσει, ακόμη και με επιπλέον μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών πιέσεων που προκύπτουν από τις αυξανόμενες οικονομικές ανισότητες, την ανύπαρκτη κοινωνική ασφάλεια, το μη χρηστικό κανονιστικό πλαίσιο για επιχειρήσεις,

την αυξανόμενη ζήτηση για ενεργειακούς πόρους, τη διαφθορά, και την περιβαλλοντική καταστροφή. Οποιαδήποτε από αυτά τα προβλήματα μπορεί να είναι επιλύσιμο μεμονωμένα, αλλά η χώρα θα μπορούσε να πληγεί από μια "τέλεια καταιγίδα" αν πολλοί από αυτούς τους παράγοντες απαιτούν επίλυση στο ίδιο χρονικό διάστημα. Ακόμη και αν η κινεζική κυβέρνηση καταφέρει να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα, δεν θα έχει την ικανότητα να εξασφαλίσει υψηλές οικονομικές επιδόσεις. Η περισσότερη από την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας θα συνεχίσει να οδηγείται από την εγχώρια αγορά, αλλά οι πιο κρίσιμοι τομείς βασίζονται στις ξένες αγορές, τους πόρους, την τεχνολογία και τα παγκοσμιοποιημένα δίκτυα παραγωγής. Ως αποτέλεσμα, η οικονομική υγεία της Κίνας θα επηρεάζεται από άλλες οικονομίες -ιδιαίτερα από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η κινεζική ηγεσία πρέπει να εξισορροπήσει την απαραίτητη διαφάνεια για τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης – που είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανοχή του Κομμουνιστικού Κόμματος που μονοπωλεί την πολιτική εξουσία- ενάντια στους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την προστασία αυτού του μονοπωλίου. Αντιμετωπίζοντας τόσες πολλές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, το Κομμουνιστικό Κόμμα και η θέση του είναι πιθανό να υποβληθούν σε περαιτέρω μετασχηματισμούς. Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος μιλά ανοιχτά για την ανάγκη εύρεσης νέων τρόπων για τη διατήρηση του κυρίαρχου ρόλου του Κόμματος. Μέχρι στιγμής, ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές δεν φαίνεται να περιλαμβάνουν το άνοιγμα του συστήματος ώστε να υπάρχουν ελεύθερες εκλογές και ελευθερία του Τύπου. Αν υλοποιούνταν τα ανωτέρω, η χώρα θα μπορούσε να κινείται προς μεγαλύτερη πολιτική πολυφωνία και περισσότερο υπεύθυνη διακυβέρνηση.

Οι Κινέζοι ηγέτες θα μπορούσαν, ωστόσο, να συνεχίσουν τη διαχείριση των εντάσεων με την επίτευξη σημαντικής ανάπτυξης, χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο το πολιτικό μονοπώλιο. Παρά το γεγονός ότι μια παρατεταμένη ύφεση θα μπορούσε να αποτελέσει σοβαρή πολιτική απειλή, το καθεστώς θα μπορούσε να εκτρέψει τις δημόσιες επικρίσεις φορτώνοντας τα δεινά της Κίνας σε ξένες παρεμβολές, υποδαυλίζοντας έτσι την ξενοφοβία και τον κινέζικο εθνικισμό.

- Ιστορικά, οι άνθρωποι που εξοικειώνονται με την άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου αντιδρούν θυμωμένα, όταν οι προσδοκίες τους δεν πληρούνται πλέον,

και λίγοι άνθρωποι στον κόσμο μπορούν να έχουν τόσο υψηλές προσδοκίες, όσο οι Κινέζοι.

- Το διεθνές κύρος της Κίνας βασίζεται εν μέρει στους υπολογισμούς των ξένων ότι είναι «Η χώρα του μέλλοντος». Αν οι ξένοι αντιμετωπίζουν τη χώρα με λιγότερο σεβασμό, οι Κινέζοι εθνικιστές θα μπορούσαν αντιδράσουν θυμωμένα.

4.1.2 Ινδία: μια περίπλοκη άνοδος

Κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, η ινδική ηγεσία θα επιδιώξει ένα πολυπολικό διεθνές σύστημα, με το Νέο Δελχί ως έναν από τους πόλους που χρησιμεύει ως μια πολιτική και πολιτιστική γέφυρα ανάμεσα στην Κίνα και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αυξανόμενη διεθνής εμπιστοσύνης της Ινδίας, που προέρχεται κατά κύριο λόγο από την οικονομική ανάπτυξη και την επιτυχία του εκδημοκρατισμού, οδηγεί τώρα το Νέο Δελχί προς συνεργασίες με πολλές χώρες. Ωστόσο, αυτές οι συνεργασίες έχουν στόχο την μεγιστοποίηση της αυτονομίας της Ινδίας και όχι την ευθυγράμμιση της με οποιαδήποτε χώρα ή διεθνή συνασπισμό.

Η Ινδία κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να απολαμβάνει σχετικά ταχεία οικονομική ανάπτυξη. Αν και αντιμετωπίζει παρατεταμένες ελλείψεις στις εγχώριες υποδομές, στον ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και στην παραγωγή ενέργειας, αναμένεται ότι η ταχέως αναπτυσσόμενη μεσαία τάξη, ο νεανικός πληθυσμός, η μειωμένη εξάρτηση από τη γεωργία, και οι υψηλές εγχώριες αποταμιεύσεις και επενδύσεις θα ωθήσουν τη συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη. Η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη της Ινδίας τα τελευταία 15 χρόνια έχει μειώσει τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν σε απόλυτη φτώχεια, αλλά το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών θα γίνεται όλο και πιο σημαντικό πολιτικό ζήτημα.

Πιστεύεται ότι οι Ινδοί θα παραμείνουν ισχυρά προσηλωμένοι στη δημοκρατία, αλλά η πολιτεία θα μπορούσε να γίνει πιο κατακερματισμένη, με την εθνική δύναμη να κατανέμεται σε διάφορες πολιτικές συμμαχίες. Οι μελλοντικές εκλογές είναι πιθανό να είναι πολύπλευρες υποθέσεις εκλέγοντας συνασπισμούς με ασαφείς εντολές. Η γενική κατεύθυνση χάραξης πολιτικής στα οικονομικά της Ινδίας είναι απίθανο να αντιστραφεί, αλλά ο ρυθμός και η κλίμακα της μεταρρύθμισης θα κυμαίνονται.

Οι περιφερειακές και εθνικές εξεγέρσεις που έχουν μαστίσει την Ινδία από την ανεξαρτησία της, είναι πιθανό να εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά δεν θα απειλήσουν την ενότητα της. Ωστόσο, είναι πιθανό να εμφανιστεί αυξημένη βία και αστάθεια σε πολλές περιοχές της χώρας λόγω της αυξανόμενης αποστροφής από το μαοϊκό κίνημα.

4.2 Άλλοι βασικοί «παίκτες»

4.2.1 Ρωσία: Άνοδος ή πτώση;

Η Ρωσία έχει τη δυνατότητα να είναι πιο πλούσια, πιο ισχυρή και με περισσότερη αυτοπεποίθηση την επόμενη δεκαετία, αν επενδύσει σε ανθρώπινο κεφάλαιο, αναπτύξει και διαφοροποιήσει την οικονομία της, και ενσωματωθεί με τις παγκόσμιες αγορές. Από την άλλη πλευρά, πολλοί περιορισμοί θα μπορούσαν να αποτρέψουν τη Ρωσία από το να επιτύχει τις πλήρεις οικονομικές της δυνατότητες. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι η έλλειψη των επενδύσεων στο χώρο της ενέργειας, η έλλειψη υποδομών, η ανεπαρκής εκπαίδευση και δημόσια υγεία, η μη ανάπτυξη του τραπεζικού τομέα, η εγκληματικότητα και η διαφθορά. Μια πριν του αναμενομένου απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα ή μια παρατεταμένη βουτιά των παγκόσμιων τιμών ενέργειας πριν η Ρωσία να έχει την ευκαιρία να αναπτύξει μια πιο διαφοροποιημένη οικονομία πιθανότατα θα περιορίσουν την οικονομική της ανάπτυξη.

Η μείωση του πληθυσμού της μέχρι το 2025 θα οδηγήσει σε δύσκολες πολιτικές επιλογές. Από το 2017, η Ρωσία είναι πιθανόν να έχει μόνο 650000 άνδρες στην ηλικία των 18 και κάτω, από την οποία θα πρέπει να διατηρεί ένα στρατό που σήμερα βασίζεται σε 750.000 κληρωτούς. Επίσης, η μείωση του πληθυσμού θα μπορούσε να οδηγήσει σε σοβαρή έλλειψη εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα αν η Ρωσία δεν επενδύσει περισσότερο στο υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό της, δεν προωθήσει την έρευνα & ανάπτυξη και δεν απασχολήσει αλλοδαπούς μετανάστες σε τομείς της εργασίας.

Αν η Ρωσία διαφοροποιήσει την οικονομία της, θα μπορούσε να αναπτύξει ένα πιο πλουραλιστικό, αν και όχι τόσο δημοκρατικό, πολιτικό σύστημα, ως αποτέλεσμα της θεσμικής ενοποίησης και μιας ανερχόμενης μεσαίας τάξης.

Μια πιο δυναμική εξωτερική πολιτική φαίνεται πιθανή, αντανακλώντας την επανεμφάνιση της Μόσχας ως σημαντικός παίκτης στην παγκόσμια σκηνή. Ένας σημαντικός εταίρος για τη Δύση, την Ασία, και τη Μέση Ανατολή και η κορυφαία

δύναμη σε αντίθεση στην παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ. Ο έλεγχος των βασικών κόμβων της ενέργειας στον Καύκασο και την Κεντρική Ασία -ζωτικής σημασίας για τις φιλοδοξίες της ως μια υπερδύναμη στο χώρο της ενέργειας- θα είναι μια κινητήρια δύναμη για την δημιουργία μιας σφαίρας επιρροής στις γείτονες χώρες της. Οι κοινές αντιλήψεις σχετικά με τις απειλές από την τρομοκρατία και τον ισλαμικό ριζοσπαστισμό θα μπορούσαν να ευθυγραμμίσουν τη Ρωσία με τη Δύση, παρά τις οποιεσδήποτε διαφωνίες σε άλλα θέματα.

Το πιθανό μέλλον της Ρωσίας είναι ακόμη άγνωστο και δύσκολα προβλέψιμο, λόγω των εκ διαμέτρου αντίθετων δυνάμεων -φιλελεύθερες οικονομικές τάσεις και ανελεύθερες πολιτικές τάσεις. Η ένταση μεταξύ των δύο τάσεων, σε συνδυασμό με την ευαισθησία της Ρωσίας σε πιθανές ασυνέχειες που πυροδοτούνται από πολιτικές αστάθειες, κρίσεις στην εξωτερική πολιτική, ή άλλους αστάθμητους παράγοντες καθιστά αδύνατη την ασφαλή πρόβλεψη για το μέλλον. Δεν αποκλείονται μορφές διακυβέρνησης, όπως ένα εθνικιστικό, αυταρχικό κράτος που βασίζεται αποκλειστικά στον ορυκτό πλούτο ή ακόμα και μια πλήρη δικτατορία, χωρίς ωστόσο να συγκεντρώνουν πολλές πιθανότητες. Από την άλλη, είναι πιθανό η Ρωσία να γίνει μια πολύ πιο ανοιχτή και προοδευτική χώρα την επόμενη δεκαετία.

4.2.2 Ευρώπη: Η απώλεια επιρροής την επόμενη δεκαετία

Η Ευρώπη την επόμενη δεκαετία θα έχει κάνει μια αργή πρόοδο προς την επίτευξη του οράματος των σημερινών ηγετών της: δηλαδή μια συνεκτική, ολοκληρωμένη, και παγκόσμια δύναμη που θα είναι σε θέση να χρησιμοποιεί ένα πλήρες φάσμα πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών εργαλείων για την υποστήριξη των Ευρωπαϊκών και δυτικών συμφερόντων και των καθολικών ιδανικών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να επιλύσει το χάσμα δημοκρατίας που αποξενώνει τις Βρυξέλλες από τους Ευρωπαίους ψηφοφόρους και να προχωρήσει στην αλλαγή των θεσμικών της δομών και κυρίως να ξεπεράσει την τεράστια οικονομική κρίση.

Η ΕΕ θα είναι σε θέση να ενισχύσει την πολιτική σταθερότητα και τον εκδημοκρατισμό στην Περιφέρεια της Ευρώπης με την εισχώρηση νέων μελών στα Βαλκάνια, και ίσως την Ουκρανία και την Τουρκία. Πάντως, η συνεχιζόμενη αποτυχία να πείσει τους σκεπτικιστές για τα οφέλη από τη βαθύτερη οικονομική, πολιτική και κοινωνική ένταξη και να αδράξει την ευκαιρία της συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού της με τη

θέσπιση μεταρρυθμίσεων, θα μπορούσε να αφήσει την ΕΕ να χωλαίνει και να αποσπάται η προσοχή της από τις εσωτερικές διαμάχες και τα ανταγωνιστικά εθνικά προγράμματα, χωρίς να είναι σε θέση να κάνει την οικονομική της επιρροή σε παγκόσμια.

Η πτώση των πληθυσμών σε ηλικία εργασίας θα αποδειχθεί μια σοβαρή δοκιμασία για την κοινωνική ευημερία της Ευρώπης. Η πρόοδος σχετικά με την οικονομική φιλελευθεροποίηση θα συνεχιστεί με σταδιακά βήματα μέχρι η γήρανση του πληθυσμού ή η παρατεταμένη οικονομική στασιμότητα να προκαλέσει πιο δραματικές αλλαγές. Δεν υπάρχουν εύκολες διορθώσεις για το δημογραφικό έλλειμμα της Ευρώπης, εκτός από πιθανές περικοπές στον τομέα της υγείας και της συνταξιοδότησης. Οι αμυντικές δαπάνες είναι πιθανό να περικοπούν περαιτέρω ώστε να καλυφθεί η ανάγκη για σοβαρή αναδιάρθρωση των κοινωνικών προγραμμάτων παροχών. Η πρόκληση της ενσωμάτωσης των μεταναστών, ειδικά των Μουσουλμάνων, θα οξυνθεί αν οι πολίτες αντιμέτωποι με μια ξαφνική μείωση των προσδοκιών τους καταφύγουν στον εθνικισμό και στα τοπικιστικά συμφέροντα, όπως συνέβη στο παρελθόν.

Η στρατηγική προοπτική της Ευρώπης είναι πιθανό να παραμένει μικρότερη από αυτή των ΗΠΑ, ακόμη και αν η ΕΕ επιτύχει στην υλοποίηση των φεντεραλιστικών μεταρρυθμίσεων και αναπτύξει μεγαλύτερη θεσμική ικανότητα για τη διαχείριση κρίσεων. Η πιθανότητα ότι οι αμυντικές δαπάνες θα παραμένουν ασυντόνιστες οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ΕΕ δεν θα είναι μια σημαντική στρατιωτική δύναμη την ερχόμενη δεκαετία. Τα εθνικά συμφέροντα των μεγαλύτερων δυνάμεων θα συνεχίσουν να περιπλέκουν τις εξωτερικές και εσωτερικές πολιτικές της ΕΕ και η ευρωπαϊκή στήριξη προς το ΝΑΤΟ θα μπορούσε να μειωθεί.

Το ζήτημα της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ θα είναι μια δοκιμασία της εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης. Η αύξηση των αμφιβολιών για τις πιθανότητες ένταξης της Τουρκίας είναι πιθανό να επιβραδύνει την εφαρμογή των πολιτικών και ανθρωπιστικών μεταρρυθμίσεων. Η ολοκληρωτική απόρριψη ενέχει ευρύτερες επιπτώσεις, ενισχύοντας τα επιχειρήματα του Μουσουλμανικού κόσμου -συμπεριλαμβανομένων των Μουσουλμανικών μειονοτήτων στην Ευρώπη- για το ασυμβίβαστο μεταξύ Δύσης και Ισλάμ. Η εγκληματικότητα θα μπορούσε να είναι η σοβαρότερη απειλή στο εσωτερικό της Ευρώπης, - με συμμετοχή στον τομέα της ενέργειας και των ορυκτών- και να γίνει πιο ισχυρή και με πιο διευρυμένο πεδίο εφαρμογής. Ορισμένες κυβερνήσεις στην

Ανατολική ή Κεντρική Ευρώπη θα μπορούσαν να πέσουν θύμα της κυριαρχίας του οργανωμένου εγκλήματος.

Η Ευρώπη θα παραμείνει σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από την Ρωσία στον τομέα της ενέργειας την ερχόμενη δεκαετία, παρά τις προσπάθειες προώθησης της ενεργειακής βιωσιμότητας, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Ποικίλα επίπεδα εξάρτησης, διαφορετικές προοπτικές για τη δημοκρατική ωρίμανση και τις οικονομικές προθέσεις της Ρωσίας, και μη επίτευξη συναίνεσης σχετικά με το κεντρικό ρόλο των Βρυξελλών θα παρεμποδίσουν τις εκκολαπτόμενες προσπάθειες για ανάπτυξη κοινών πολιτικών της ΕΕ για την ενεργειακή διαφοροποίηση και ασφάλεια. Σε περίπτωση απουσίας μιας συλλογικής προσέγγισης που θα μείωνε τη μόχλευση της Ρωσίας, η εξάρτηση αυτή θα ενισχύσει την συνεχή προσοχή στα συμφέροντα της Μόσχας από χώρες κλειδιά, όπως η Γερμανία, οι οποίες θα θεωρούν τη Ρωσία ως έναν αξιόπιστο προμηθευτή. Η Ευρώπη θα μπορούσε να πληρώσει μεγάλο τίμημα για την εξάρτηση της από τη Ρωσία, ειδικά αν οι ρωσικές εταιρείες δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις της σύμβασης, λόγω των ανεπαρκών επενδύσεων σε κοιτάσματα φυσικού αερίου ή της αυξανόμενης διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος.

4.2.3 Ιαπωνία: Παγιδευμένη ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Κίνα.

Η Ιαπωνία θα αντιμετωπίσει ένα σημαντικό αναπροσανατολισμό της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της την ερχόμενη δεκαετία, αλλά θα διατηρήσει τη θέση της ως ισχυρή εξουσία. Στο εσωτερικό, τα Ιαπωνικά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά συστήματα κατά πάσα πιθανότητα θα αναδιαρθρωθούν για να αντιμετωπίσουν τη δημογραφική παρακμή, τη γήρανση της βιομηχανίας, καθώς και τις ασταθείς πολιτικές καταστάσεις. Η μείωση του πληθυσμού της Ιαπωνίας μπορεί να αναγκάσει τις αρχές να εξετάσουν νέες πολιτικές για τη μετανάστευση σαν μακροπρόθεσμη προοπτική. Οι Ιάπωνες, ωστόσο, θα δυσκολευτούν να υπερβούν την απροθυμία τους να ενσωματώσουν τους ξένους. Η γήρανση του πληθυσμού και θα τονώσει την ανάπτυξη στον τομέα της υγείας και της στέγασης για να φιλοξενήσει ένα μεγάλο αριθμό εξαρτώμενων ηλικιωμένων.

Η συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού και η πολιτιστική αποστροφή της Ιαπωνίας για ουσιαστική εργασία των μεταναστών θα βάλει ένα σημαντικό περιορισμό στις

κοινωνικές υπηρεσίες και τα φορολογικά έσοδα, οδηγώντας σε φορολογικές αυξήσεις και σε μεγαλύτερο εσωτερικό ανταγωνισμό για τη μείωση της τιμής των καταναλωτικών αγαθών. Αναμένεται συνέχιση των αναδιαρθρώσεων των εξαγωγικών βιομηχανιών της Ιαπωνίας, με ιδιαίτερη έμφαση στα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και τεχνολογιών της πληροφορίας. Η συρρίκνωση του γεωργικού τομέα θα συνεχιστεί, ίσως σε μόλις 2 τοις εκατό του εργατικού δυναμικού, με αντίστοιχη αύξηση των πληρωμών για εισαγωγές τροφίμων. Η μείωση σε απόλυτους αριθμούς των ατόμων σε ηλικία εργασίας, περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό ανέργων και ανεκπαιδευτων πολιτών που θα μπορούσε να οδηγήσει σε έλλειψη καταρτισμένων και υψηλόβαθμων στελεχών.

Με την αύξηση του εκλογικού ανταγωνισμού, το Ιαπωνικό μονοκομματικό πολιτικό σύστημα πιθανότατα θα έχει πλήρως διαλυθεί την επόμενη δεκαετία. Το Φιλελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα ενδεχομένως να διασπαστεί, αλλά είναι πιο πιθανό η Ιαπωνία θα γνωρίσει ένα συνεχή διαχωρισμό και συγχώνευση ανταγωνιστικών πολιτικών κομμάτων, που θα οδηγήσει σε πολιτική παράλυση.

Στο μέτωπο της εξωτερικής, πολιτικής, η Ιαπωνία θα επηρεάζεται ολόενα και περισσότερο από τις πολιτικές της Κίνας και των Ηνωμένων Πολιτειών.

4.2.4 Βραζιλία: Θεμέλια για την ενίσχυση του ηγετικού της ρόλου

Την ερχόμενη δεκαετία η Βραζιλία πιθανότατα θα ασκεί μεγαλύτερη περιφερειακή ηγεσία, ως πρώτη μεταξύ ίσων στο φόρουμ της Νότιας Αμερικής, αλλά εκτός από τον αυξανόμενο ρόλο της ως ενεργειακού παραγωγού και εμπορικού εταίρου, θα έχει περιορισμένη συνεισφορά στο ζήτημα προώθησης της ηπείρου ως σημαντικός παίκτης στα παγκόσμια ζητήματα. Η πρόοδός της στην εδραίωση της δημοκρατίας και στη διαφοροποίηση της οικονομίας της θα χρησιμεύσει ως θετικό περιφερειακό μοντέλο.

Η δέσμευση της χώρας στη δημοκρατία είναι σε καλό σημείο με δίκαιες και ανοιχτές εκλογικές διαδικασίες και ομαλές μετεκλογικές μεταβάσεις. Οι απόψεις της Βραζιλίας σχετικά με τη σημασία του ρόλου της τόσο ως περιφερειακός όσο και ως παγκόσμιος ηγέτης έχουν σε μεγάλο βαθμό ριζώσει στην εθνική συνείδηση και υπερβαίνουν τις κομματικές πολιτικές.

Από οικονομική άποψη, η Βραζιλία έχει δημιουργήσει σταθερά θεμέλια για ανάπτυξη με βάση την πολιτική σταθερότητα και τις σταδιακές μεταρρυθμιστικές διαδικασίες. Η

αυξανόμενη συναίνεση για υπεύθυνη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική είναι πιθανόν να μειώσει τις ταραχές και τις κρίσεις που μάστιζαν τη χώρα στο παρελθόν. Δραματικές διαφοροποιήσεις στο οικονομικό της μοντέλο, είτε μια ριζική στροφή προς μια ελεύθερη αγορά ή ένας κρατοκεντρικός προσανατολισμός, φαίνονται απίθανες στα επόμενα 10 έτη.

Τα πρόσφατα ευρήματα νέων, μεγάλων υπεράκτιων κοιτασμάτων πετρελαίου έχουν το δυνατότητα να προσθέσουν μια άλλη δυναμική στην ήδη διαφοροποιημένη οικονομία της χώρας και να θέσει τη Βραζιλία σε μια πιο ταχεία πορεία οικονομικής ανάπτυξης. Οι ανακαλύψεις πετρελαίου στη λεκάνη του Santos -που δυνητικά περιέχει δεκάδες δισεκατομμύρια βαρέλια- θα μπορούσε να κάνει τη Βραζιλία έναν σημαντικό εξαγωγέα πετρελαίου, όταν αυτό το πεδίο θα έχει πλήρως αξιοποιηθεί. Τα αισιόδοξα σενάρια, οποία περιλαμβάνουν ένα νομικό και κανονιστικό πλαίσιο ελκυστικό για τις ξένες επενδύσεις, εκτιμούν ότι η συνεισφορά του πετρελαίου θα ανέλθει σε ποσοστό 15 τοις εκατό του ΑΕΠ μέχρι το 2025. Όμως ακόμα και τότε, το πετρέλαιο θα είναι απλά μια συμπληρωματική πηγή εθνικού πλούτου.

Η πρόοδος στα κοινωνικά ζητήματα, όπως η μείωση της εγκληματικότητας και της φτώχειας, θα παίξει πιθανώς αποφασιστική ρόλο στον καθορισμό της μελλοντικής κατάστασης της Βραζιλίας. Χωρίς πρόοδο στον τομέα του κράτους δικαίου, ακόμη και η ταχεία οικονομική ανάπτυξη θα ήταν χαμηλότερη, εξαιτίας της αστάθειας που προκύπτει από τη διάχυτη εγκληματικότητα και διαφθορά. Μηχανισμοί που θα ενσωματώσουν ένα αυξανόμενο μερίδιο του πληθυσμού στην επίσημη οικονομία, θα χρειαστούν για να στηρίξουν το καθεστώς της Βραζιλίας ως μια σύγχρονη παγκόσμια δύναμη.

4.3 Λοιπές Ανερχόμενες Δυνάμεις

Λόγω της μετατόπισης ορισμένων χωρών σε παγκόσμιες δυνάμεις, όπως η Κίνα και η Ινδία, είναι πολύ πιθανόν κάποιες νέες χώρες όπως η Ινδονησία, η Τουρκία και το Ιράν, να αναλάβουν νέους ρόλους στην παγκόσμια σκηνή, γνωρίζοντας έτσι μια πρωτοφανή ανάπτυξη.

Η Ινδονησία, η Τουρκία και το μετα-θεοκρατικό Ιράν -κράτη που είναι κατά κύριο λόγο ισλαμικά, αλλά τα οποία δεν εμπίπτουν στο αραβικό πυρήνα- εμφανίζονται να έχουν

καλές προοπτικές για ανάληψη ενός αυξανόμενου διεθνούς ρόλου. Μια φιλική προς την ανάπτυξη μακρο-οικονομική πολιτική θα επιτρέψει στις οικονομίες τους να ανθίσουν. Στην περίπτωση όμως του Ιράν, μια ριζική πολιτική μεταρρύθμιση θα είναι αναγκαία.

Η οικονομική απόδοση της Ινδονησίας θα εξαρτηθεί από το αν μπορεί να επαναλάβει την επιτυχία της μεταρρυθμιστικά μέτρα για να τονώσει την οικονομία της. Κατά την τελευταία δεκαετία, η Ινδονησία έχει μετατραπεί από αυταρχική χώρα σε δημοκρατική. Έτσι το τεράστιο αυτό αρχιπέλαγος μετατρέπεται σε μια «ήρεμη» χώρα, με μετριοπαθείς πολιτικές λύσεις, χωρίς αυτονομιστικά κινήματα και τρομοκρατικές οργανώσεις. Χάρη στους άφθονους φυσικούς πόρους και στον μεγάλο πληθυσμό δυνητικών καταναλωτών (είναι η τέταρτη πιο πυκνοκατοικημένη χώρα στον κόσμο), η Ινδονησία θα μπορούσε να ευημερήσει οικονομικά αν οι εκλεγμένοι ηγέτες της λάβουν μέτρα για τη βελτίωση της επενδυτικού κλίματος, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης του νομικού συστήματος, της βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου, της μεταρρύθμισης του χρηματοπιστωτικού τομέα, της μείωση των επιδοτήσεων για καύσιμα και τρόφιμα και γενικά της μείωσης του κόστους της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Όσον αφορά το Ιράν, μια χώρα πλούσια σε φυσικό αέριο και άλλους πόρους και με μεγάλο ανθρώπινο κεφάλαιο, πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις μαζί με ένα σταθερό επενδυτικό κλίμα θα μπορούσαν να επανασχεδιάσουν ριζικά τόσο τον τρόπο με ο κόσμος αντιλαμβάνεται τη χώρα, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι Ιρανοί βλέπουν τους εαυτούς τους. Κάτω από αυτές τις περιστάσεις, η οικονομική ανάκαμψη θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί γρήγορα στο Ιράν και να ενθαρρύνει την κοσμοπολίτικη, μορφωμένη και κοσμική ιρανική μεσαία τάξη. Αν δυναμώσει αυτό το τμήμα του πληθυσμού θα μπορούσε να διευρύνει ορίζοντες της χώρας, ιδιαίτερα προς τα ανατολικά και μακριά από τις δεκαετίες που εμπλεκόταν σε συγκρούσεις στο χώρο της Μέσης Ανατολής.

Οι πρόσφατες αυξημένες οικονομικές επιδόσεις της Τουρκίας, η ζωτικότητα της αναδυόμενης μεσαίας τάξης της και η γεωστρατηγική της θέση αυξάνουν τις προοπτικές για έναν προεξάρχοντα περιφερειακό ρόλο στη Μέση Ανατολή. Οικονομικές αδυναμίες, όπως η μεγάλη της εξάρτηση από εξωτερικές πηγές ενέργειας μπορεί να την βοηθήσουν να ωθηθεί προς ένα μεγαλύτερο διεθνή ρόλο και ανάπτυξη των δεσμούς της με προμηθευτές ενέργειας όπως η Ρωσία και το Ιράν, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της θέσης της ως ενεργειακός κόμβος. Μέσα στα επόμενα 10 χρόνια, το πιθανότερο

μονοπάτι της Τουρκίας περιλαμβάνει μια ανάμειξη του δυτικού μοντέλου με Ισλαμικά στοιχεία, δείχνοντας έτσι το δρόμο που θα πρέπει να ακολουθήσουν άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής για τον εκσυγχρονισμό τους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

Ιστορικά, τα αναδυόμενα πολυπολικά συστήματα ήταν πιο ασταθή από τα εκάστοτε διπολικά ή μονοπολικά. Παρά την πρόσφατη οικονομική αστάθεια, η οποία θα μπορούσε να καταλήξει στην επιτάχυνση πολλών εν εξελίξει τάσεων, δεν πιστεύεται ότι οδεύουμε προς μια πλήρη αποδόμηση του διεθνούς συστήματος, όπως συνέβη το 1914-1918, όταν μια προηγούμενη φάση παγκοσμιοποίησης ανακόπηκε. Ωστόσο, τα επόμενα 20 χρόνια της μετάβασης σε ένα νέο σύστημα είναι γεμάτα με κινδύνους. Στρατηγικές αντιπαλότητες είναι πιθανότερο να περιστρέφονται γύρω από το εμπόριο, τις επενδύσεις και την τεχνολογική καινοτομία, αλλά δεν μπορούμε να αποκλείσουμε και έναν αγώνα για εξοπλιστικά προγράμματα, εδαφική επέκταση και στρατιωτικές επεμβάσεις.

Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν δεν είναι απόλυτα σαφή. Παρά το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι πιθανόν να παραμείνουν ο πιο ισχυρός παίκτης, η σχετική δύναμη των Ηνωμένων Πολιτειών -ακόμα και στο στρατιωτικό τομέα- θα μειωθεί και η μόχλευση των ΗΠΑ θα περιοριστεί. Ταυτόχρονα, η έκταση στην οποία άλλοι παίκτες είναι πρόθυμοι ή ικανοί να αναλάβουν αυξημένες ευθύνες είναι ακόμη ασαφής. Όσοι χαράσσουν την πολιτική θα πρέπει να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη ζήτηση για πολυμερή συνεργασία, όταν το διεθνές σύστημα θα αρχίσει να φθείρεται από την ελλιπή μετάβαση από την παλαιά στη νέα δομή.

Η Οικονομική Ανάπτυξη υποκινεί την άνοδο των αναδυόμενων παικτών

Όσον αφορά το μέγεθος, την ταχύτητα και την κατεύθυνση της ροής, η μετατόπιση του παγκόσμιου πλούτου και της οικονομικής δύναμης που βρίσκεται τώρα σε εξέλιξη -από τη Δύση στην Ανατολή- είναι χωρίς προηγούμενο στη σύγχρονη ιστορία. Αυτή η μετατόπιση προέρχεται από δύο πηγές. Πρώτον, οι αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου και των βασικών προϊόντων έχουν δημιουργήσει απροσδόκητα κέρδη για τα κράτη του Κόλπου και τη Ρωσία. Δεύτερον, η μείωση του κόστους σε συνδυασμό με τις κυβερνητικές πολιτικές έχουν αλλάξει τη θέση της μεταποίησης και τη «βιομηχανία» των υπηρεσιών στην Ασία.

Προβλέψεις ανάπτυξης για τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία και την Κίνα (οι χώρες BRICS) δηλώνουν ότι θα φτάσουν το μερίδιο της G-7 του παγκόσμιου ΑΕΠ μέχρι το 2040. Η Κίνα θα έχει μεγαλύτερη επίδραση στον κόσμο κατά τη διάρκεια των επόμενων 20 ετών από ότι οποιαδήποτε άλλη χώρα. Αν οι σημερινές τάσεις επιβεβαιωθούν, μέχρι το 2025 η Κίνα θα έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου και θα είναι η

κορυφαία στρατιωτική δύναμη. Επίσης, θα μπορούσε να είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας φυσικών πόρων και η μεγαλύτερη πηγή ρύπων. Η Ινδία κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να απολαμβάνει μια τάχιστα οικονομική ανάπτυξη και θα προσπαθήσει να ισχυροποιηθεί σε ένα πολυπολικό κόσμο στον οποίο το Νέο Δελχί θα είναι ένας από τους πόλους. Η Κίνα και η Ινδία θα πρέπει να αποφασίσουν το βαθμό στον οποίο είναι πρόθυμες να παίξουν αυξανόμενο παγκόσμιο ρόλο και πώς θα αλληλοσχετίζονται. Η Ρωσία έχει τη δυνατότητα να είναι πιο πλούσια και πιο ισχυρή το 2025 αν επενδύει στο ανθρώπινο κεφάλαιο, επεκτείνει και διευρύνει την οικονομία της και ενσωματωθεί με την παγκόσμια αγορά. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μια σημαντική ύφεση, εάν δεν λάβει αυτά τα βήματα υπόψη και εάν οι τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου παραμένουν στα σημερινά υψηλά επίπεδα. Δεν υπάρχουν άλλες χώρες που προβλέπεται να αναπτυχθούν στο επίπεδο της Κίνας, της Ινδίας, της Ρωσίας και κανένας δεν είναι πιθανό να φτάσει την παγκόσμια επιρροή τους. Περιμένουμε, όμως, να δούμε την πολιτική και οικονομική δύναμη άλλων χωρών, όπως η Ινδονησία, το Ιράν και η Τουρκία.

Στο μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας τους, η Κίνα, η Ινδία, η Ρωσία και δεν ακολουθούσαν το δυτικό φιλελεύθερο μοντέλο ανάπτυξης αλλά χρησιμοποιούν ένα μοντέλο "κρατικού καπιταλισμού". Ο κρατικός καπιταλισμός είναι ένας χαλαρός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα σύστημα οικονομικής διαχείρισης που δίνει σημαντικό ρόλο στην κρατική εξουσία-κυβέρνηση. Άλλες ανερχόμενες δυνάμεις όπως η Νότια Κορέα, η Ταϊβάν και η Σιγκαπούρη χρησιμοποίησαν επίσης τον κρατικό καπιταλισμό για να αναπτύξουν τις οικονομίες τους. Ωστόσο, η επιρροή της Ρωσίας, και ιδίως της Κίνας, είναι δυναμικά πολύ μεγαλύτερη λόγω του μεγέθους τους και της προσέγγισης του «εκδημοκρατισμού». Οι μακροπρόθεσμες προοπτικές για μεγαλύτερο εκδημοκρατισμό είναι αισιόδοξες, παρ' όλων ότων η πρόοδος είναι πιθανό να είναι αργή και η παγκοσμιοποίηση υποβάλλει σε πολλές πρόσφατα εκδημοκρατισμένες χώρες κοινωνικές και οικονομικές πιέσεις που ενδέχεται να υπονομεύσουν τις φιλελεύθερες δομές.

Πολλές άλλες χώρες θα υποχωρήσουν ακόμη περισσότερο οικονομικά. Η Υποσαχάρια Αφρική θα παραμείνει η πιο ευάλωτη στην οικονομική αναστάτωση περιοχή, στις αντιθέσεις του πληθυσμού, στις εμφύλιες συγκρούσεις και στην πολιτική αστάθεια. Παρά την αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για τα προϊόντα για τα οποία παράγει η Υποσαχάρια Αφρική, οι τοπικοί πληθυσμοί είναι απίθανο να βιώσουν σημαντικές

οικονομικές ωφέλειες. Απροσδόκητα κέρδη που προκύπτουν από τη συνεχή αύξηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων θα μπορούσαν να εδραιώσουν διεφθαρμένες ή ανέτοιμες κυβερνήσεις σε διάφορες περιοχές, με αποτέλεσμα τη μείωση των προοπτικών για τη δημοκρατική και τις μεταρρυθμίσεις. Παρά το γεγονός ότι πολλές από τις μεγάλες χώρες της Λατινικής Αμερικής θα έχουν αποκτήσει σημαντική εξουσία μέχρι το 2025, άλλες όπως η Βενεζουέλα και η Βολιβία, που εφαρμόζουν αμφιλεγόμενες πολιτικές για μια παρατεταμένη χρονική περίοδο, θα μείνουν πίσω και κάποιες χώρες, όπως η Αϊτή, θα έχουν γίνει ακόμα φτωχότερες. Συνολικά, η Λατινική Αμερική θα συνεχίσει να υστερεί σε σχέση με την Ασία και άλλες ταχέως αναπτυσσόμενες περιοχές από την άποψη της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Η Ασία, η Αφρική και η Λατινική Αμερική θα αντιπροσωπεύουν το σύνολο σχεδόν της αύξησης του πληθυσμού κατά την επόμενη 20ετία. Λιγότερο από 3 τοις εκατό θα είναι η αντίστοιχη αύξηση στη Δύση. Η Ευρώπη και η Ιαπωνία θα συνεχίσουν να ξεπερνούν κατά πολύ τις αναδύμενες δυνάμεις της Κίνας και της Ινδίας στο κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά θα δυσκολευτούν να διατηρήσουν ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης, επειδή το μέγεθος του ενεργού πληθυσμού τους θα μειωθεί. Οι ΗΠΑ θα είναι μια μερική εξαίρεση της γήρανσης του πληθυσμού στον ανεπτυγμένο κόσμο, επειδή θα έχουν υψηλότερα ποσοστά γεννήσεων και αύξηση της μετανάστευσης. Ο αριθμός των μεταναστών που θέλουν να μετακινηθούν από δυσμενέστερες οικονομικά συνθήκες σε σχετικά προνομιούχες χώρες είναι πιθανό να αυξηθεί.

Ο αριθμός των χωρών με πληθυσμούς νεαρής ηλικίας προβλέπεται να μειωθεί ως και κατά 40 τοις εκατό. Τρεις στις τέσσερις χώρες που θα παραμείνουν να έχουν νεανικό πληθυσμό θα βρίσκονται στην Υποσαχάρια Αφρική. Σχεδόν όλες οι υπόλοιπες θα βρίσκονται στον πυρήνα της Μέσης Ανατολής, διάσπαρτες στη νότια και κεντρική Ασία, καθώς και στα νησιά του Ειρηνικού.

Νέα διακρατική ατζέντα

Θέματα πόρων θα αποκτήσουν εξέχουσα θέση στη διεθνή ατζέντα. Η πρωτοφανής παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θα συνεχίσει να ασκεί πιέσεις για μια σειρά ιδιαίτερα στρατηγικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας, των τροφίμων και του νερού και η ζήτηση αναμένεται να ξεπεράσει τις εύκολα διαθέσιμες προμήθειες κατά την

επόμενη δεκαετία. Το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο στην παραγωγή πολλών παραδοσιακών «παραγωγών» ενέργειας όπως στον OPEC μειώνεται ήδη. Αλλού, όπως στην Κίνα, την Ινδία και το Μεξικό και η παραγωγή έχει ισοπεδωθεί. Οι χώρες που θα είναι σε θέση να επεκτείνουν σημαντικά την παραγωγή τους θα λιγοστεύουν. Η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου θα συγκεντρωθεί σε ασταθείς περιοχές. Ως αποτέλεσμα αυτών, ο κόσμος θα είναι στην μέση μιας θεμελιώδους ενεργειακής μετάβασης από το πετρέλαιο προς το φυσικό αέριο, τον άνθρακα και άλλες εναλλακτικές λύσεις.

Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι η ζήτηση για τρόφιμα θα αυξηθεί κατά 50 τοις εκατό μέχρι το 2030, ως αποτέλεσμα της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, της αύξησης της ευημερίας και της στροφή προς τις Δυτικές διατροφικές προτιμήσεις από μια μεγαλύτερη μεσαία τάξη. Η έλλειψη πρόσβασης σε σταθερές προμήθειες νερού ιδιαίτερα για γεωργικούς σκοπούς, αγγίζει τα κρίσιμα όρια και το πρόβλημα θα επιδεινωθεί λόγω της ραγδαίας αστικοποίησης σε όλο τον κόσμο και των περίπου 1,2 δισεκατομμυρίων ατόμων που αναμένεται να προστεθούν στον συνολικό πληθυσμό κατά τη διάρκεια των επόμενων 20 ετών. Σήμερα, εμπειρογνώμονες θεωρούν ότι 21 χώρες, με συνολικό πληθυσμό 600 εκατομμύρια περίπου, δεν έχουν αρκετά αποθέματα πόσιμου νερού. Λόγω της συνεχούς αύξησης του πληθυσμού, 36 χώρες, με περίπου 1,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους, αναμένεται να εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία το 2025.

Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να επιδεινώσει την έλλειψη πόρων. Παρά το γεγονός ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα διαφέρουν ανάλογα με την περιοχή, ένας αριθμός χωρών θα αρχίσει να υφίσταται βλαβερές συνέπειες, ιδιαίτερα τη λειψυδρία και την απώλεια της γεωργικής παραγωγής. Οι απώλειες της γεωργικής παραγωγής αναμένεται να αυξηθούν δραματικά με ουσιαστικές επιπτώσεις όπως προβλέφθηκε από πολλούς οικονομολόγους. Για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, η μειωμένη γεωργική παραγωγή θα είναι καταστροφική επειδή η γεωργία ευθύνεται για μεγάλο μέρος των οικονομικών τους και πολλοί από τους πολίτες τους ζουν κοντά στα όρια της διαβίωσης.

Οι νέες τεχνολογίες θα μπορούσαν να προσφέρουν κάποιες λύσεις, όπως βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις στα ορυκτά καύσιμα ή μέσα για να ξεπεραστούν οι περιορισμοί στην τροφή και το νερό. Ωστόσο, όλες οι τωρινές τεχνολογίες είναι ανεπαρκείς για την αντικατάσταση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της ενέργειας στην κλίμακα που απαιτείται, και νέες τεχνολογίες στον τομέα της ενέργειας κατά πάσα πιθανότητα δεν θα

είναι εμπορικά βιώσιμες και διαδεδομένες πριν το 2025. Ο ρυθμός της τεχνολογικής καινοτομία θα είναι το κλειδί. Ακόμη και με ένα ευνοϊκό περιβάλλον πολιτικής και χρηματοδότησης για τα βιο-καύσιμα, τον καθαρό άνθρακα ή το υδρογόνο, η μετάβαση σε αυτά τα καύσιμα θα είναι αργή. Σημαντικές τεχνολογίες ιστορικά είχαν μια "καθυστέρηση υιοθέτησης". Στον τομέα της ενέργειας, μια πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι χρειάζεται κατά μέσο όρο 25 έτη για να γίνει ευρέως αποδεκτή μια νέα τεχνολογία παραγωγής. Αν και δεν υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την πιθανότητα μιας πλήρους ενεργειακής μετάβασης μέχρι το 2025 που θα μπορούσε να αποφύγει το κόστος αναδιαμόρφωσης των ενεργειακών υποδομών. Η μεγαλύτερη δυνατότητα για μια σχετικά γρήγορη και φθηνή μετάβαση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου προέρχεται από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (φωτοβολταϊκά και αιολική ενέργεια) και από τη βελτίωση στην τεχνολογία των μπαταριών. Σε πολλές από αυτές τις τεχνολογίες, το κόστος των υποδομών για τα επιμέρους έργα θα είναι αρκετά χαμηλό, επιτρέποντας σε πολλούς μικρούς οικονομικούς παράγοντες να αναπτύξουν τα δικά τους έργα μετασχηματισμού της ενέργειας που εξυπηρετούν άμεσα τα συμφέροντα τους, π.χ., σταθερές κυψέλες καυσίμου που τροφοδοτούν σπίτια και γραφεία, επαναφορτιζόμενα υβριδικά αυτοκίνητα, καθώς και πώληση της ενέργειας πίσω στο δίκτυο.

Οι προοπτικές για την τρομοκρατία και τις συγκρούσεις

Η τρομοκρατία και οι συγκρούσεις θα παραμείνουν βασικές ανησυχίες στη διεθνή ατζέντα. Η τρομοκρατία είναι απίθανο να «εξαφανιστεί» μέχρι το 2025, αλλά η ένταση της θα μπορούσε να μειωθεί εάν η οικονομική ανάπτυξη συνεχιστεί και η ανεργία των νέων μειωθεί στη Μέση Ανατολή. Οι οικονομικές ευκαιρίες για τους νέους και η μεγαλύτερη πολιτική πολυφωνία κατά πάσα πιθανότητα θα αποτρέψουν κάποιους από την ένταξη σε τάξεις τρομοκρατών, αλλά άλλοι, κινούμενοι από μια ποικιλία παραγόντων, όπως η επιθυμία για εκδίκηση ή η θέληση να γίνουν «μάρτυρες», θα συνεχίσουν να στρέφονται στη βία για να επιτύχουν τους στόχους τους.

Σε περίπτωση απουσίας ευκαιριών απασχόλησης και νόμιμων μέσων για πολιτική έκφραση, θα αυξάνεται ο ριζοσπαστισμός, και η εισχώρηση νέων σε τρομοκρατικές ομάδες. Οι τρομοκρατικές ομάδες σε 10 χρόνια κατά πάσα πιθανότητα θα είναι ένας συνδυασμός των παλαιού τύπου τρομοκρατικών ομάδων που γνωρίζουν τις οργανωτικές

δομές, τη διοίκηση, τις διαδικασίες ελέγχου, και την αναγκαία εκπαίδευση για τη διεξαγωγή επιθέσεων και πρόσφατα αναδυόμενων ομάδων υποκινούμενων από το θυμό και από το ότι στερούνται πολιτικών δικαιωμάτων. Για τις τρομοκρατικές ομάδες που θα είναι ενεργές, η διάχυση της τεχνολογίας και των επιστημονικών γνώσεων θα αυξήσει τις δυνατότητες τους. Μία από τις μεγαλύτερες ανησυχίες συνεχίζει να είναι ότι οι τρομοκρατικές ομάδες θα αποκτήσουν και θα χρησιμοποιούν βιολογικά ή πυρηνικά όπλα που θα προκαλέσουν μαζικό όλεθρο.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ανησυχίες για απόκτηση πυρηνικών όπλων από το Ιράν, τα κράτη της γύρω περιοχής θα μπορούν να αναπτύξουν συμφωνίες προστασίας με εξωτερικές δυνάμεις, να αποκτήσουν επιπλέον όπλα, και να εξετάσουν τη δική τους ενίσχυση με πυρηνικά. Οι συγκρούσεις χαμηλής έντασης που λαμβάνουν χώρα κάτω από μια πυρηνική ομπρέλα θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια ανεπιθύμητη κλιμάκωση και ευρύτερη σύγκρουση αν δεν υπάρχουν σαφείς κόκκινες γραμμές μεταξύ των κρατών.

Ιδεολογικές συγκρούσεις παρόμοιες με αυτές του Ψυχρού Πολέμου είναι απίθανο να ριζώσουν σε έναν κόσμο στον οποίο τα περισσότερα κράτη θα ασχολούνται με τις ρεαλιστικές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και της μετατόπισης της παγκόσμιας εξουσίας. Η δύναμη της ιδεολογίας είναι πιθανό να είναι ισχυρότερη στον μουσουλμανικό κόσμο -ιδιαίτερα στον Αραβικό πυρήνα. Σε αυτές τις χώρες οι οποίες ταλανίζονται από οικονομικές αδυναμίες, όπως το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, η Νιγηρία, και η Υεμένη, η ριζοσπαστική τάση του Ισλάμ είναι πιθανό να κερδίσει.

Τύποι συγκρούσεων που δεν έχουμε δει για αρκετό καιρό -όπως για τους πόρους- θα μπορούσαν να αναζωπυρωθούν. Η έλλειψη ενέργειας θα οδηγήσει χώρες να λάβουν μέτρα για να εξασφαλίσουν τη μελλοντική πρόσβαση τους σε ενεργειακά εφόδια. Στη χειρότερη περίπτωση, αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε διακρατικές συγκρούσεις, αν οι ηγέτες των κυβερνήσεων θεωρούν την εξασφαλισμένη πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους απαραίτητη για τη διατήρηση της εγχώριας σταθερότητας και την επιβίωση των καθεστώτων τους. Ωστόσο, ακόμη και μη πολεμικές ενέργειες θα έχουν σημαντικές γεωπολιτικές συνέπειες. Οι ανησυχίες για τη θαλάσσια ασφάλεια παρέχουν μια λογική για προσπάθειες ναυτικού εκσυγχρονισμού, όπως της Κίνας και της Ινδίας για την ανάπτυξη ναυτικών ικανοτήτων. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση των εντάσεων και αντιπαλοτήτων, αλλά και θα δημιουργήσει ευκαιρίες για πολυεθνική

συνεργασία για την προστασία των κρίσιμων θαλάσσιων οδών. Με το νερό να γίνεται όλο και πιο σπάνιο στην Ασία και την Μέση Ανατολή, η συνεργασία για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων είναι πιθανό να γίνει πιο δύσκολη τόσο εντός του κάθε κράτους όσο και διακρατικά.

Ο κίνδυνος της χρήσης πυρηνικών όπλων κατά τη διάρκεια των επόμενων 20 ετών, αν και παραμένει πολύ χαμηλός, είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερος από ό, τι είναι σήμερα, ως αποτέλεσμα διαφόρων τάσεων. Η εξάπλωση των πυρηνικών τεχνολογιών και της τεχνογνωσίας δημιουργεί ανησυχίες για την πιθανή εμφάνιση νέων χωρών με πυρηνικό οπλοστάσιο και για την απόκτηση πυρηνικών υλικών από τρομοκρατικές ομάδες. Οι συνεχιζόμενες χαμηλής έντασης συγκρούσεις μεταξύ της Ινδίας και του Πακιστάν εγείρουν ερωτήματα ότι τέτοια γεγονότα θα μπορούσαν να κλιμακωθούν σε μια ευρύτερη σύγκρουση μεταξύ των πυρηνικών δυνάμεων.

Αν τα πυρηνικά όπλα χρησιμοποιούνται στα επόμενα 15-20 χρόνια, το διεθνές σύστημα θα κλονιστεί καθώς θα υποστεί άμεσες ανθρωπιστικές, οικονομικές, και πολιτικο-στρατιωτικές επιπτώσεις. Η μελλοντική χρήση πυρηνικών όπλων κατά πάσα πιθανότητα θα επιφέρει σημαντικές γεωπολιτικές αλλαγές, καθώς κάποια κράτη θα προσπαθούν να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν τις συμμαχίες ασφαλείας με τις υπάρχουσες πυρηνικές δυνάμεις και άλλα θα πιέσουν για παγκόσμιο πυρηνικό αφοπλισμό.

Ένα πιο σύνθετο Διεθνές Σύστημα

Η τάση προς μια μεγαλύτερη διάχυση της εξουσίας και της δύναμης που συμβαίνει εδώ και δυο δεκαετίες είναι πιθανό να επιταχυνθεί λόγω της εμφάνισης νέων παγκόσμιων παικτών, της επιδείνωση του θεσμικού ελλείμματος, της πιθανής επέκτασης περιφερειακών συμμαχιών, και της ενίσχυση της δύναμης των μη κρατικών φορέων και δικτύων. Η πολλαπλότητα των «παικτών» στη διεθνή σκηνή θα μπορούσε να προσθέσει δύναμη ή να προκαλέσει περαιτέρω κατακερματισμό του διεθνούς συστήματος και ανικανότητα της διεθνούς συνεργασίας. Η ποικιλία στον τύπο των «παικτών» αυξάνει την πιθανότητα κατακερματισμού κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο δεκαετιών, δεδομένου του ευρέως φάσματος διακρατικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα.

Οι ανερχόμενες χώρες BRIC είναι απίθανο να αμφισβητήσουν το διεθνές σύστημα με τον τρόπο που έκανε η Γερμανία και η Ιαπωνία τον 19ο και τον 20ο αιώνα, αλλά λόγω της αυξανόμενης γεωπολιτικής και οικονομικής επιρροής τους, θα έχουν ένα υψηλό βαθμό ελευθερίας για να προσαρμόσουν την πολιτική και την οικονομία τους χωρίς να υιοθετούν πλήρως τα δυτικά πρότυπα. Επίσης, είναι πιθανό να θέλουν να εφαρμόσουν μια ευέλικτη πολιτική, αφήνοντας άλλους να φέρουν το κύριο βάρος για την αντιμετώπιση ζητημάτων, όπως η τρομοκρατία, η κλιματική αλλαγή και η ενεργειακή ασφάλεια. Οι υφιστάμενοι πολυμερείς οργανισμοί -οι οποίοι είναι μεγάλοι, πολύπλοκοι και έχουν σχεδιαστεί για μια διαφορετική γεωπολιτική τάξη- θα έχουν δυσκολία γρήγορης προσαρμογής στην ανάληψη νέων αποστολών και στην αύξηση των πόρων τους.

Οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί (ΜΚΟ), εστιάζοντας σε συγκεκριμένα ζητήματα, όλο και περισσότερο θα να είναι μέρος του τοπίου, αλλά τα δίκτυα ΜΚΟ είναι πιθανόν να περιορίζονται στην ικανότητά τους να επιφέρουν αλλαγές λόγω της απουσίας συντονισμένων προσπάθειών από πολυμερείς οργανισμούς ή κυβερνήσεις. Μεγαλύτερης έντασης προσπάθειες για την αντιμετώπιση των διεθνών προκλήσεων μπορεί να είναι πολύ δύσκολες για τους διεθνείς οργανισμούς. Ο σεβασμός στις διαφορετικές απόψεις των εθνών μελών θα συνεχίσει να διαμορφώνει την ατζέντα των οργανισμών και να περιορίζει τις λύσεις που μπορούν να δοθούν.

Η μεγαλύτερη περιφερειοποίηση της Ασίας θα έχει παγκόσμιες επιπτώσεις, πυροδοτώντας ή ενισχύοντας την τάση προς τρεις εμπορικές και οικονομικές συνιστώσες που θα μπορούσαν να γίνουν οιονεί μπλοκ: τη Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη και την Ανατολική Ασία. Αυτές οι περιφερειακές συνιστώσες θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν για τον καθορισμό διαπεριφερειακών πρότυπων προϊόντων για την πληροφορική, τη βιοτεχνολογία, τη νανοτεχνολογία, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, καθώς και για άλλες πτυχές της «νέας οικονομίας». Από την άλλη πλευρά, η απουσία της περιφερειακής συνεργασίας στην Ασία θα μπορούσε να συμβάλλει στην άνθιση του ανταγωνισμού μεταξύ της Κίνας, της Ινδίας, της Ιαπωνίας για πόρους όπως η ενέργεια.

Εγγενής στην αυξανόμενη πολυπλοκότητα των επικαλυμμένων ρόλων των κρατών, των θεσμών, και των μη κρατικών παραγόντων είναι η διεύρυνση των πολιτικών ιδεολογιών, η οποία οδηγεί στην δημιουργία νέων δικτύων και παγκοσμίων κοινοτήτων. Καμία

πολιτική ιδεολογία δεν είναι πιθανό να είναι κυρίαρχη στις περισσότερες κοινωνίες σε μια 10ετία. Αντίθετα τα θρησκευτικά δίκτυα θα μπορούν να διαδραματίσουν έναν πιο ισχυρό ρόλο σε πολλά διακρατικά ζητήματα, όπως το περιβάλλον και τις κοινωνικές ανισότητες.

Η μείωση της κυριαρχίας των Ηνωμένων Πολιτειών

Μέχρι το 2025 οι ΗΠΑ θα είναι ένας από τους πολλούς μεγάλους «παίκτες» στην παγκόσμια σκηνή, αν και εξακολουθεί να παραμένει ο πιο ισχυρός. Ακόμη και στο στρατιωτικό τομέα, όπου οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να κατέχουν σημαντικά πλεονεκτήματα το 2025, τα πλεονεκτήματα άλλων χωρών στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας, η εκτεταμένη υιοθέτηση μοντέρνων και ασύμμετρων τακτικών πολέμου και από κρατικούς αλλά και από μη κρατικούς φορείς, ο πολλαπλασιασμός των όπλων ακριβείας μεγάλου βεληνεκούς και η αυξανόμενη χρήση επιθέσεων στον κυβερνοχώρο όλο και περισσότερο θα δυσχεραίνουν την ελευθερία δράσης των ΗΠΑ. Παρά την πρόσφατη αύξηση του αντι-αμερικανισμού, οι ΗΠΑ κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσουν να θεωρούνται ως μια πολυπόθητη δύναμη εξισορρόπησης στη Μέση Ανατολή και Ασία. Οι ΗΠΑ αναμένεται να συνεχίσουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη χρήση στρατιωτικής ισχύος για την καταπολέμηση της παγκόσμιας τρομοκρατίας. Στα νεότερα θέματα ασφάλειας όπως η κλιματική αλλαγή, η ηγεσία των ΗΠΑ θα είναι ευρέως επιθυμητή και κρίσιμη για την αξιοποίηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την εξεύρεση λύσεων. Παράλληλα, η πολλαπλότητα των παραγόντων επιρροής και η δυσπιστία στην «μεγάλη δύναμη» σημαίνει λιγότερο χώρο στις ΗΠΑ να παίρνει αποφάσεις χωρίς την υποστήριξη άλλων χωρών. Οι εξελίξεις στον υπόλοιπο κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών εξελίξεων σε μια σειρά βασικών κρατών-ιδίως την Κίνα και Ρωσία-είναι επίσης πιθανό να είναι ζωτικής σημασίας παράγοντες που θα καθορίσουν την μελλοντική πολιτική των ΗΠΑ.

Το μέλλον το 2025

Οι παραπάνω τάσεις δείχνουν σημαντικές ασυνέχειες και εκπλήξεις στα επόμενα έτη. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη χρήση πυρηνικών όπλων ή μια πανδημία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το στοιχείο της έκπληξης είναι απλά θέμα χρόνου: μια

μετάβαση στο χώρο της ενέργειας και των καυσίμων, για παράδειγμα, είναι ουσιαστικά αναπόφευκτη. Το μόνο ερώτημα είναι το πότε και το πόσο απότομα ή ομαλά θα συμβεί η συγκεκριμένη μετάβαση. Η μετάβαση από τον ένα τύπο καυσίμου (ορυκτά καύσιμα) σε κάποιον άλλο (εναλλακτική λύση), είναι ένα γεγονός που ιστορικά συμβαίνει μόνο μία φορά ανά αιώνα και έχει πάρα πολύ σημαντικές συνέπειες. Η μετάβαση από το ξύλο στον άνθρακα βοήθησε στην παγκόσμια εκβιομηχάνιση. Στην τωρινή περίπτωση, μια μετάβαση-ιδιαίτερα μία απότομη μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα θα έχει τεράστιες συνέπειες για τις χώρες- παραγωγούς ενέργειας στη Μέση Ανατολή και της Ευρασίας, προκαλώντας δυνητικά μόνιμη μείωση της δύναμης ορισμένων παγκόσμια ισχυρών σήμερα κρατών.

Άλλες ασυνέχειες ενδεχομένως θα είναι λιγότερο προβλέψιμες. Είναι πιθανόν να προκύψουν από μια αλληλεπίδραση πολλών τάσεων και να εξαρτώνται από την εκάστοτε ηγεσία των διαφόρων χωρών. Αβεβαιότητες εγείρονται στο κατά πόσο η Κίνα ή η Ρωσία γίνονται δημοκρατικές δυνάμεις. Η αυξανόμενη μεσαία τάξη της Κίνας αυξάνει τις πιθανότητες αυτές χωρίς όμως να μπορούμε να το θεωρήσουμε δεδομένο. Η πολιτική πολυφωνία φαίνεται ότι είναι λιγότερο πιθανό να υπάρξει στη Ρωσία, εξαιτίας της απουσίας οικονομικής διαφοροποίησης. Η πίεση από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα μπορεί να αναγκάσει την πολιτική ηγεσία να αρχίσει ή να ενισχύσει τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού ούτως ώστε να τονωθεί η οικονομική ανάπτυξη. Η συνεχής πτώση στην τιμή του πετρελαίου και του φυσικού αερίου θα αλλάξει τις ισορροπίες και θα αυξήσει τις προοπτικές για μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική φιλελευθεροποίηση στη Ρωσία. Αν κάποια από αυτές τις χώρες προχωρήσει τις διαδικασίες για τον εκδημοκρατισμό της, θα ωθούσε άλλο ένα κύμα εκδημοκρατισμού για πολλά άλλα αναπτυσσόμενα κράτη που επηρεάζονται ή έχουν οικονομικούς δεσμούς με τη χώρα αυτή.

Επίσης, αβέβαια είναι τα αποτελέσματα των δημογραφικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ευρώπη, η Ιαπωνία, ακόμη και η Ρωσία. Η τεχνολογία, ο ρόλος της μετανάστευσης, η βελτίωση της δημόσιας υγείας, και οι νόμοι για ενθάρρυνση της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών στην οικονομία είναι μερικά από τα μέτρα που θα μπορούσε να αλλάξουν την πορεία των σημερινών τάσεων που δείχνουν ότι οι χώρες αυτές οδεύουν προς μικρότερη οικονομική ανάπτυξη, αύξηση των κοινωνικών εντάσεων μεταξύ των πολιτών τους και πιθανή ύφεση.

Το αν οι παγκόσμιοι οργανισμοί και θεσμοί προσαρμοστούν και ισχυροποιήσουν την παρουσία τους είναι ένα τεράστιο ζήτημα της παγκόσμιας ηγεσίας. Οι τρέχουσες τάσεις δείχνουν ότι η διασπορά της δύναμης και της εξουσίας θα δημιουργήσουν ένα παγκόσμιο έλλειμμα διακυβέρνησης. Η αντιστροφή αυτών των τάσεων θα χρειαστεί μια ισχυρή ηγεσία στην διεθνή κοινότητα με μια σειρά αυξημένων αρμοδιοτήτων.

Μερικά αβεβαιότητες θα έχουν μεγαλύτερες συνέπειες εάν συμβούν από ότι άλλες. Μερικές μορφές συγκρούσεων όπως τα όπλα μαζικής καταστροφής, η τρομοκρατία στη Μέση Ανατολή και η κούρσα πυρηνικών εξοπλισμών θα μπορούσαν να απειλήσουν την παγκοσμιοποίηση.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Κεφάλαιο 6: Προτάσεις για περεταίρω έρευνα

Οι φανατικοί θιασώτες του “πολυπολικού κόσμου” προσβλέπουν στην ομάδα BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότιος Αφρική) ως τη σημαντικότερη οικονομική και πολιτική πρόκληση στην κυριαρχία της Δύσης. Οι αφοσιωμένοι ατλαντιστές, πάλι, έχουν σπεύσει να χαρακτηρίσουν την ομάδα BRICS ως ένα σχέδιο καταδικασμένο στην αποτυχία.

Η πραγματικότητα όμως είναι πολύ πιο σύνθετη – και αν κάτι ανέδειξε η πέμπτη κατά σειρά Σύνοδος Κορυφής της ομάδας BRICS στο Ντέρμπαν της Νοτίου Αφρικής το Μάρτιο του 2013, αυτό είναι η προληπτική οχύρωση των αναδυόμενων οικονομιών απέναντι στις νέες αναταράξεις που αναμένονται, ιδίως με τη μορφή συναλλαγματικών πολέμων.

Είναι αλήθεια ότι η ομάδα αυτών των χωρών σημαδεύεται από σοβαρές αντιφάσεις, καθώς συνδυάζει μεγάλους εξαγωγείς πρώτων υλών με ακόρεστους γίγαντες της μεταποίησης. Κυρίως δε, σημαδεύεται από παλαιές πολιτικο-στρατιωτικές διαμάχες (λ.χ. τις μεθοριακές διαφορές Ινδίας-Κίνας) ή νεώτερες καχυποψίες (π.χ. τον φόβο της Μόσχας για την προβολή της κινεζικής ισχύος στις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας και για το ενδεχόμενο κινεζικού “αποικισμού” της αχανούς ρωσικής Άπω Ανατολής). Η ανισορροπία ανάμεσα στην Κίνα και τα υπόλοιπα μέλη είναι ένα ανυπέβλητο δεδομένο, ενώ οι χώρες της ομάδας κατευθύνουν αναμεταξύ τους μόνο το 2,5% των ξένων άμεσων επενδύσεών τους (που αποτελούν πλέον το 10% του παγκόσμιου συνόλου).

Ωστόσο, οι χώρες BRICS μοιάζουν αποφασισμένες (με πρώτη και καλύτερη τη Βραζιλία) να δώσουν πολιτικό περιεχόμενο και να εξοπλίσουν με θεσμούς ότι ξεκίνησε απλά ως ένα ακρωνύμιο προς καθοδήγηση των επενδυτών.

Ο Jim O’ Neill της Goldman Sachs, δημιουργός του ακρωνυμίου, επιμένει (όσο και αν αναγνωρίζει την ανάδυση και νέων πρωταθλητών της ανάπτυξης, όπως η Ινδονησία ή το Μεξικό) ότι οι χώρες BRICS αποτελούν το πρόσωπο της μελλοντικής, ριζικά μεταμορφωμένης, αρχιτεκτονικής του διεθνούς εμπορίου και των κεφαλαιακών ροών.

Υποστηρίζει δε ότι μέχρι το 2027 το συνολικό ΑΕΠ των χωρών BRICS θα ξεπεράσει αυτό της G7: η υποχώρηση του κινεζικού ΑΕΠ στο 7,7% πέρσι ήταν σχεδιασμένη και κυκλική.

Η Σύνοδος Κορυφής του Ντέρμπαν ολοκληρώθηκε με την εξαγγελία της ίδρυσης της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας, η οποία φιλοδοξεί να αποτελέσει το αντίπαλο δέος στους θεσμούς του Bretton Woods και δη την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι ανάγκες της Ινδίας σε ανάπτυξη υποδομών και οι δυνατότητες περαιτέρω διεξόδου στην Αφρική είναι το μέγα δέλεαρ.

Ωστόσο, οι διαφωνίες ως προς την έδρα της νέας τράπεζας και την κατανομή μεταξύ των πέντε κρατών (ισομερώς ή κατ' αναλογία προς το ΑΕΠ) της συνεισφοράς του αρχικού κεφαλαίου των 50 δισ. δολαρίων (και των δικαιωμάτων ψήφου) άφησαν το σχέδιο σε πολύ πρωτόλειο στάδιο. Γεγονός όμως παραμένει ότι λ.χ. η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βραζιλίας (BNDES) έχει ήδη, με χορηγήσεις ίσες προς 90 δισ. δολάρια το 2010, μεγαλύτερο χαρτοφυλάκιο από την Παγκόσμια Τράπεζα (44,2 δισ.).

Οι διμερείς συμφωνίες μεταξύ των χωρών BRICS αποτέλεσαν πεδίο όπου η πρόοδος υπήρξε περισσότερο απτή. Η Ρωσία υπέγραψε την πώληση την Κίνα 24 μαχητικών αεροσκαφών Sukhoi-35 και 4 υποβρυχίων. Η Νότιος Αφρική ανέθεσε στην Κίνα την κατασκευή διυλιστηρίου και την αναβάθμιση των λιμένων και των σιδηροδρόμων της με 5 δισ. δολάρια από την China Development Bank. Ρωσία και Νότιος Αφρική συντονίζονται για να ελέγξουν την παγκόσμια αγορά πλατίνας και παλλαδίου. Οριστικοποιήθηκαν τα σχέδια για προπληρωμή των εξαγωγών ρωσικού πετρελαίου στην Κίνα, με αντάλλαγμα την κοινή συμμετοχή CNPC και Rosneft σε γεωτρήσεις στην Αρκτική, ενώ η Gazprom υπέγραψε την μεταφορά 38 bcm φυσικού αερίου ετησίως στην Κίνα από 2018 μέσω του αγωγού ESPO.

Και κυρίως: Βραζιλία και Κίνα κατέληξαν σε συμφωνία currency swap ώστε να οχυρωθούν απέναντι σε διακυμάνσεις του δολαρίου. Η Κίνα αποτελεί πλέον τον υπ' αριθμόν ένα εμπορικό εταίρο της Βραζιλίας και η διεξαγωγή του διμερούς εμπορίου στα αντίστοιχα νομίσματα αποτελεί δείκτη των όσων οι δύο χώρες αναμένουν στο πεδίο των συναλλαγματικών πολέμων.

Επιπλέον, η τελευταία πρόβλεψη της Goldman Sachs είναι ότι το παγκόσμιο ΑΕΠ θα αναπτυχθεί κατά μέσο όρο σε ετήσια βάση 4,1% από το 2012 ως το 2020, που αποτελεί τον ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων δεκαετιών. Αυτό όμως που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ότι η πηγή αυτής της ανάπτυξης θα είναι οι αναδυόμενες αγορές. Μόνο το 2011 η Βραζιλία, η Ινδία, η Ρωσία και η Κίνα δημιούργησαν σε όρους οικονομικής παραγωγής το ισοδύναμο μιας νέας Ιταλίας. Ο Jim O' Neill δηλώνει «οι περισσότεροι άνθρωποι δεν κατανοούν το μέγεθος της Κίνας και την ταχύτητα με την οποία κινείται. Το ΑΕΠ της ανέρχεται στα 9 τρις. δολάρια, περίπου το μισό από αυτό των ΗΠΑ. Η Κίνα όμως αναπτύσσεται με ρυθμό 8% σε αντίθεση με το 4% των ΗΠΑ. Η Κίνα δημιουργεί μια Ελλάδα σε 12.5 εβδομάδες. Από το 2010 έχει δημιουργήσει μια Ινδία»

Σε αυτό το νέο πολυπολικό παγκόσμιο περιβάλλον που συνεχώς μεταλλάσσεται, καλούνται οι μελετητές να συνεχίσουν να ερευνούν τις δομές, τα αίτια καθώς και τις συνέπειες αυτής της εξέλιξης των αναδυόμενων οικονομιών. Λόγω του ότι εμπλέκονται κοινωνικοί θρησκευτικοί, πολιτικοί, γεωστρατηγικοί και αστάθμητοι παράγοντες η έρευνα αυτή θα είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Το μόνο δεδομένο είναι ότι τα επόμενα χρόνια ο παγκόσμιος οικονομικός χάρτης θα είναι ριζικά αλλαγμένος.

Βιβλιογραφία

- Bank of India (2004), ‘‘Annual Report 2004’’, *publication Bank of India*, p. 81.
- Bank of India (2005), ‘‘Annual Report 2005’’, *publication Bank of India*, p. 96.
- Bekaert, G. (2002), ‘‘Research in emerging markets finance: looking to the future’’ *Emerging markets review*, Vol.3, Issue 4, Pages 429-448
- Bini Smaghi, L. (2007). ‘‘The Euro as an International Currency: Implications for Exchange Rate Policy.’’ *Speech to the Euro50 Group Meeting*, Rome, Italy, 3 July.
- Burnside, C, M Eichenbaum, I Kleshehelski and S Rebelo (2006). ‘‘The returns to currency speculation.’’ *NBER Working Papers*, no 12489, August.
- Eurobank EFG (2009) ‘‘Fund of funds – BRIC’’, *publication Eurobank EFG*
- Fama, E. (1984). ‘‘Forward and Spot Exchange Rates.’’ *Journal of Monetary Economics*, 14: 319-338.
- Financial Times (2006), ‘‘Market Meltdown Exposes Some Structural Weaknesses’’, published 28.6.2006
- Furman J., and Sliglitz, J. (1998). ‘‘Economic Crisis: Evidence and Insights from East Asia.’’ *Brookings Papers on Economic Activity*, 2: 1-133
- Galati, G and M Melvin (2004). ‘‘Why has FX trading surged? Explaining the 2004 triennial survey.’’ *BIS Quarterly Review*, December: 67–74.
- Goldstone, J. (2011) ‘‘Out with the BRICS, time for the TIMBIS.’’ *George Mason University Publishing* 11-04
- International Monetary Fund (1998). *World economic outlook: financial turbulence and the world economy*, October.
- Kearney, C. (2012). ‘‘Emerging Markets research: Trends, issues and future directions.’’ *Emerging Markets Review*, Vol.13, Issue 2, Pages 159-183
- Klitgaard, T., and Weir, L. (2004). ‘‘Exchange Rate Changes and Net Positions of Speculators in the Futures Market.’’ *Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review*.

Mitchell, M., Pedersen, H. and Pulvino, T. (2007). "Slow Moving Capital." *American Economic Review (Papers & Proceedings)*, 97(2): 215-220.

Obstfeld, M. (1994). "Risk-Taking, Global Diversification, and Growth." *American Economic Review*, 85: 1310–29.

Radelet, S., and Sachs, J. (1998). "The Onset of the East Asian Financial Crisis." *NBER Working Paper 6680. National Bureau of Economic Research. Cambridge,*

Rodrik, D., and Velasco, A. (1999). "Short-Term Capital Flows." In *Annual Bank Conference on Development Economics*. Washington, D.C.: World Bank
Shapiro, A. (1999). *Multinational Financial Management*, 6th ed. John Wiley & Sons

International Journey of Emerging Markets

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

www.capital.gr

www.euro2day.gr

www.wsj.com

www.economist.com

www.bloomberg.com

www.ft.com

www.reuters.com

www.russell.com

www.ftse.com

www.forbes.com

www.businessweek.com

www.emeraldinsight.com/ijoem

www.thomsonreuters.com

www.emergingmarkets.org

www.oecd.org

www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/

Enthesis (2009), “Οι προοπτικές της Βραζιλίας στην παγκόσμια οικονομία” [online], Διαθέσιμο από: <http://www.enthesis.net/index.php?news=254>

Perry, M., (2008). *International Portfolio Investment* [online]. Available from: <http://spruce.flint.umich.edu/~mjerry/Chap011.ppt#403,5,International Correlation Structure>

Perry, M. (2008b). *International Bond Market* [online]. Available from:
<http://spruce.flint.umich.edu/~mjerry/466-7.htm>

Perry, M. (2008c). *International Capital Markets* [online]. Available from:
<http://spruce.flint.umich.edu/~mjerry/466-8.htm>

Perry, M. (2008d). *International Money Markets* [online]. Available from
<http://spruce.flint.umich.edu/~mjerry/466-6.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ